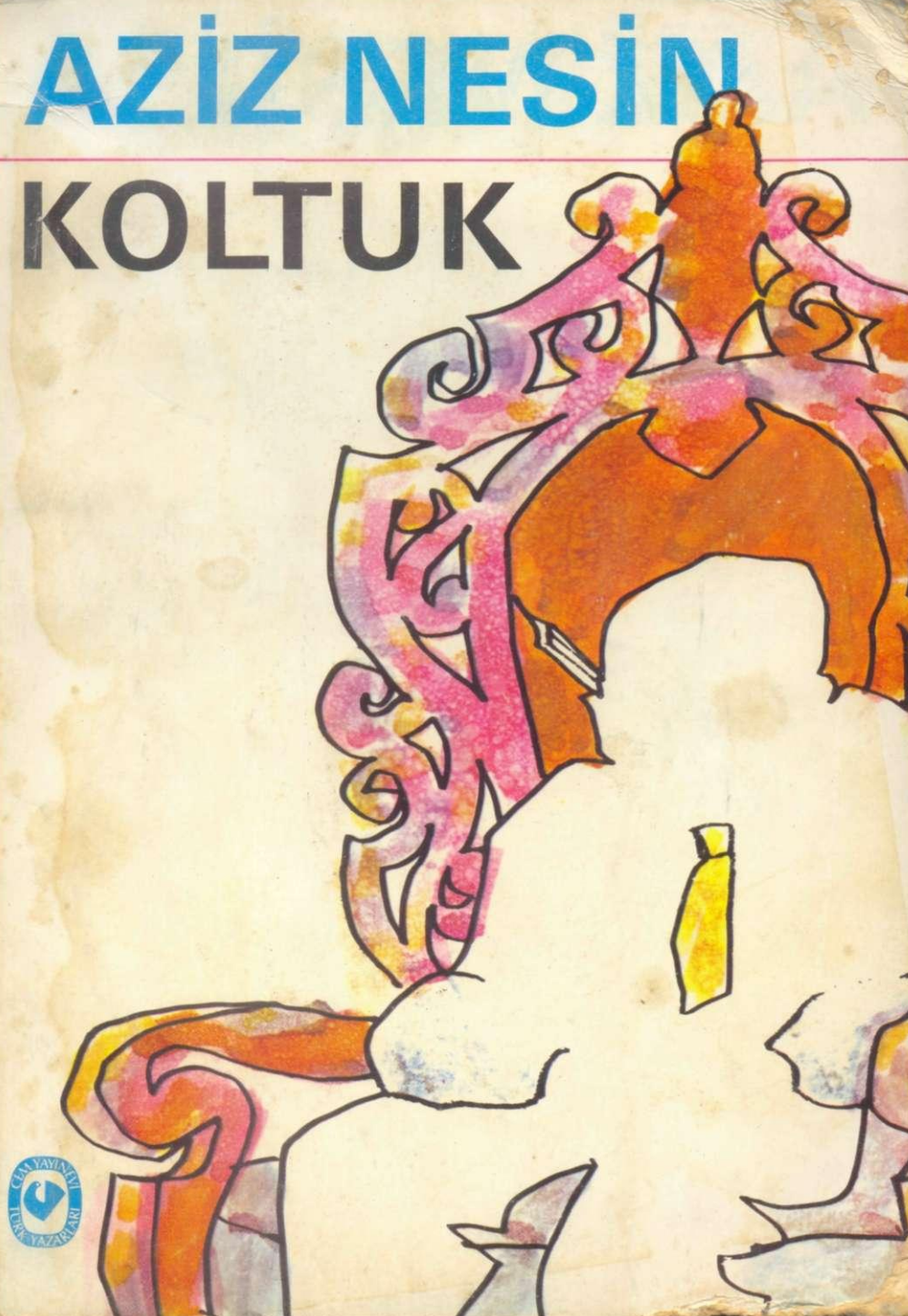
AZİZ NESİN

KOLTUK

ÇAĞ YAYINEVİ
TÜRK YAZARLARI

• Bu kitabın 1957 yılında birinci basımı yapıldı.
(8000) tane basıldı.

• Birinci basımı kısa zamanda tükendiğinden, 1958 yılında ikinci basımı yapıldı.
(8000) tane basıldı.

• 1968 yılında üçüncü basımı yapıldı.
10.000 tane basıldı.

• Cem Yayınevi KOLTUK'un dördüncü basımını kıvançla sunar.

İSTANBUL - 1972

AZİZ NESİN

KOLTUK

Mizah Hikâyeleri

Dördüncü Basım

CEM YAYINEVİ

NESİN VAKFI

Bu kitabın telif hakkının bırakıldığı Nesin Vakfı nedir?

Aziz Nesin, Türkiye'de ve başka ülkelerde yayınlanacak kitaplarının, sahnelenecek oyunlarının telif haklarıyla, eserlerinin iç ve dış radyo ve televizyonlarda temsilinden elde edilecek telif haklarını tümüyle NESİN VAKFI'na bağışlamıştır. NESİN VAKFI'nın amacı, vakıfın yurduna her yıl alınacak dört kimsesiz ve yoksul çocuğu, ilk okuldan başlatarak liseyi bitirinceye dek yetiştirmek, her türlü gereksinimlerini sağlamak, barındırmak ve devlet okullarında okutmaktır. NESİN VAKFI'nın tüzüğü gereğince, bu vakfın amacına uygun olmak koşuluyla, her dileyen her türlü yardım, katkı ve bağışta bulunabilecektir.

KOLTUK

— Rahim efendi, getir altı kahve...

— Baş üstüne Beybaba. .

Büyük odadakilerin içinde lek kadın memur olan Fahriye,

— Ben istemem Beybaba.. dedi.

Kapıdan girince sağdaki duvarın önünde en büyük masada oturan gözlüklü ihtiyar,

— Yooo... Olmaaaz... İçeceksin, dedi, her gün benden üçer tane çayınız, kahveniz var. Kahve içmezsen, söyle, gazoz getirsin.

Memurluğa gireli daha ancak iki ay olan Fahriye,

— Öyleyse gazoz içeyim Beybaba, dedi.

Gözlüklü ihtiyar, kahveciye döndü:

— Beş kahve, bir gazoz, Rahim efendi.

— Baş üstüne Beybaba.

Dairede, müdüründen odacısına, kapıcısına kadar herkesin Beybaba dediği gözlüklü ihtiyar,

— Oniki gün kaldı çocuklar, dedi, tam oniki gün...

Büyük odanın öbür duvarlarının dibinde ikişer masa vardı. Beybaba, bu altı masadaki altı memurun şefiy-

di. Kapı vuruldu. Elinde evrakla bir kadın içeri girdi. Beybaba, isteksiz isteksiz kadının uzattığı evraka baktı,

— Karşıya, dedi.

Kadın, Beybaba'nın muavini olan Saim Bey'in masasına gitti. Saim Bey kâğıdı aldı. Dosyaları karıştırırken Beybaba,

— Allah sizi de kurtarsın, dedi, tez günde, tez saatte kurtulursunuz inşallah...

Briyantinli uzun saçları pırıl pırıl, parlak kravatlı, kolalı dik yakalı genç memur,

— Beybaba, kaç senedir devlet hizmetindesin? diye sordu.

— Günügününe önümüzdeki Ağustosun onyedisinde kısmet olursa tastamam otuzdokuz seneyi dolduruyorum.

Evrakını imzalatan kadın, kapıdan çıktı. Beybaba anlatıyordu:

— Yirmibir yaşındaydım. Önce askeriyeye intisap ettim. İaşe dairesinde ikinci şube temyiz kaleminde namzet memurdum. Harbin hitamında terfian Harbiye Nezaretine nakl-i memuriyet ettim...

Kahveler gelmişti. Beybaba keyifle cıgarasını yaktı. Kallavi fincanından höpürdete höpürdete kahvesini içmeye başladı. Öbürlerininki küçük beyaz fincanlardı. Beybaba'nınki özel, okkalı çeşidinden, mavi zemin üzerine yaldız!ı. çiçekli bir fincandı. Evinden getirdiği bu fincan, dairenin kahvecisi Rahim'de durur, Beybaba'ya bu özel fincanla kahve gelirdi. Fincanı daha ağzına götürmeden dudaklarım büzüp sesli sesli havayı içine çekti; öyle ki, sanki kahve, fincandan bir boru gibi havaya çıkacak, Beybaba'nın ağzına dökülecekti.

Şık, genç memur,

— Daha ben o zaman doğmamıştım Beybaba, dedi.

İhtiyar güldü:

— Sen değil, senin baban da doğmamıştı.

Fahriye,

— Neden şimdiye kadar emekliye ayrılmadınız Beybaba? diye sordu.

— Onbir senelik hizmetimi saymadılar kızım. Tensikata tâbi tuttular. Onbir senelik memuriyetim yandı. Şimdi yeniden yirmisekizi tamamladık.

Şef muavini,

— Benim daha dokuz senem var emekliliğime, dedi.

— Sen de kurtulursun inşallah. Hepimiz de kurtulursunuz. Dile kolay, otuzdokuz sene bu… Bir ömür be!..

— Vallahi öyle...

— Benden size baba nasihati. Siz, siz olun, sakın çocuğunuzu memur yapmayın. İster şoför olsun, ister berber... Yeter ki elinde bir altın bilezik bulunsun.

İki iş sahibi daha içeri girdi. Emekliliğine oniki gün kaldığı için Beybaba artık: elini işe sürmüyordu. Bu kâğıtlardan, pullardan, imzalardan, mühürlerden, dosyalardan gık demişti artık. Gelenlere başıyla karşıki masayı gösterdi.

— Gel oniki gün gel.. Biliyor musunuz, bu oniki gün hiç geçmiyecekmiş gibi geliyor. Sanki şu otuzdokuz seneden daha uzun.

O zamana kadar hiç lâfa karışmamış olan, suratında en az. üç günlük sakal uzamış, ceketinin rengi atmış Safa bey,

— Beybaba, siz çalışmaya alışmışsınızdır, dedi. Şimdi emekli olunca ne yapacaksınız? Evde pinekleyemezsiniz başkaları gibi... Vallahi canınız sıkılacak.

— İlâhî Safa Bey... Canım mı sıkılacak?.. Hay aklınla bin yaşa emi... Yahu, ne söylüyorsun sen Safa Bey?.. Otuzdokuz sene, sabah git, akşam gel, sabah git, akşam gel... Yalnız su odada, şu masada, şu sandalyede sekiz senedir oturuyorum. Memurun hayatım saat rakkasına benzetirler... Yahu, Serkisof marka saat olsa, otuzdokuz senede bozulurdu be!..

— Peki Beybaba, emekli oldun, ne yapacaksın evde?

— Ne mi yapacağım? Ne yapmam ki…

Beybaba, dilini damağında şaklata şaklata, yapacağı işlerin tadını duyarak anlatıyordu:

— Geniş bahçem var bir kere... Efendime söyliyeyim, sabah erkenden kalkıp da bismillah deyip kolları sıvadım mı, doğru bahçeye... Toprakla uğraşmak insanı gençleştirir. Akşama kadar altalta üstüste toprakla güreşirsin. Bir tarafa domates fidesi dikerim, bir tarafa salatalık ekerim... Fasulye, patlıcan, biber... Mevsimine göre... mısır... çiçek de yetiştiririm. Evin önüne inşallah fıskiyeli bir havuz yaptıracağım. Kırmızı balıklara bayılırım. Ondan sonracağızıma söyliyeyim efendim, girersin mutfağa, istediğin gibi, gönlüne göre yemekler yap... Patlıcanlı pilâv, irmik helvası, uskumru dolması... Ondan sonra efendim, marangozluğa bayılırım. Elimden de gelir. Evin bütün eşyalarını değiştireceğim. Ah, ah!.. Şu oniki gün geçse bir…

O gün akşama kadar Beybaba, emekliliğe özlemini, emekliye ayrılınca yapacağı işleri anlattı durdu. Altı aydır hep anlatırdı ama, günler yaklaştıkça büsbütün çenesi düşüyordu.

Ertesi günü, saati saatine işinin başına geldi. Arkadaşlarına selâm verip sandalyesine oturdu. Sonra kendi kendine söylenmeye başladı:

— Allah kurtarsın... Allah kurtarsın... Benim onbir günüm kaldı şurada. Darısı başınıza. Rahim Efendi!.. Bak ne istiyor arkadaşlar? Altı kahve yap!..

Fahriye yine nazlandı. Beybaba yine 'olmaz' dedi. O da gazoz istedi. Beybaba ballandıra ballandıra, emekliye ayrılınca yapacaklarını anlattı. Akşama kadar odadaki arkadaşlarına üçer kahve, gazoz ısmarladı. Keyfine diyecek yoktu. Yalnız günler yıl gibi geliyordu.

Ertesi gün,

— Çok şükür Allahıma, on günüm kaldı, dedi.

Daha ertesi gün pazardı. Pazartesi sabahı, ilk işi kahveci Rahim'e seslenmek oldu:

— Rahim oğlum, beş kahve... Fahriye Hanıma sor, çay mı, gazoz mu istiyor? -Memurlara döndü- Eh çocuklar, haftaya pazartesi günü aranızda son günüm. Sekiz gün var. Pazarı çıkar, yedi... Cumartesi yarım günü çıkar, altı buçuk... Yirmidört saatten ne eder?

Beybaba, çocuk gibi, emekliye ayrılacağı süreyi saate, dakikaya, hattâ saniyeye vuruyor, sonra günde sekizer saatten uyku saatlerini çıkarıyordu.

— Altmışbeş saat, elliiki dakika, ondört saniye kaldı. Ama söyleyene kadar üç saniyesi gitti; kaldı onbir saniye... Allah cümleyi kurtarsın.

Ondan sonra evinin bahçesinde yetiştireceği tavukları, yapacağı bahçıvanlığı, marangozluğu tatlı tatlı anlatıyordu.

Memurlar artık onun neler yapacağım ezberlemişlerdi. Son günü geldi. O gün oda oda bütün daireyi dolaştı. Büyük, küçük herkese veda etti ve hepsine emeklilik hayatında yapacağı işleri anlattıktan sonra,

— Darısı inşallah sizin de başınıza, Allah sizi de kurtarsın! dedi.

Pazartesi akşamı, bütün memurlar, müdür, müdür

muavini, hademeler, Beybaba'yı dairenin kapısından uğurladılar. O mermer merdivenleri inerken, uçak merdiveninde bir film yıldızı gibi elini havaya kaldırdı:

— Darısı başınıza, darısı başınıza!.. İnşallah siz de kurtulursunuz... Allah cemi cümleyi kurtarsın!

İki akşam sonra da dairedeki arkadaşları, bir gazinoda Beybaba'ya ayrılış ziyafeti çektiler.

Otuzdokuz yıllık memur Beybaba emekliye ayrılmıştı. Emekliliğin ilk gecesi rüyasında, yapacağı işleri gördü. Bahçede, bir kenarda cins cins tavuk kümesleri, hint horozları bu yana... İspençler duvarın dibine... Pleymutlar taaa öbür başa... Denizliler eve yakın olsun ki, sabahleyin Beybaba Denizli horozunun sesiyle uyansın.

Sabahleyin uyandığı zaman, gün yeni ağarmıştı. Kendisini, on, yirmi değil, otuz yaş daha genç buluyordu. Bahçeye çıkar çıkmaz gerindi. Geniş bir nefes aldı. Bel kemiği çıtır çıtır etti. Kolay mı, otuzdokuz yıl masa başında bükülmüştü bu bel, kamburlaşmıştı.

Önce toprak mı kazsın, yoksa işe kümeslerden mi başlasın? Topraktan başlayacaktı.

— Hanıım... diye seslendi.

Uyuyan karısı, zorlukla gözünü açabildi:

— Ayol delirdin mi sen? Daha sabahın körü, bu saatte yataktan fırlanır mı?

— Kalk!.. Çabuk bana kazmayı bul... Tırmık nerede?.. Çapayı ver!..

— Senin aklından zorun mu var? Desturun karga çişe kalkmadan ne oluyorsun?

İhtiyar kadını zorla sıcak yatağından kaldırdı. Kazmayı buldular. Fakat tırmıkla çapa yoktu. Onları bulmak için oğlunun uyanması gerekirdi. Oğlu, bir zaman bütün bahçeyi aradıktan sonra ancak el arabasını bulabildi. Gelini uyandırdılar. Gelin, çapa ile tırmığı zorlukla

bulabildi. Bütün bu gürültüye küçükler de uyanmışlardı, Beybaba'nın torunları...

Beybaba kolları sıvadı. Sabah kahvaltısından önce iki saat toprağı kazdı, kazma salladı. Evdekiler bu deliliğe gülüyorlardı. Kahvaltıdan sonra kendisini bahçeye dar attı. Kör olası kazma da ağırdı hani. Öğle yemeğine kadar kazdığı toprağı ölçtü, altı adım uzunluk, iki adımdan fazla genişlik... Yemekten sonra güneş geçmesin diye başına hasır şapka geçirdi. Ama artık kollarında derman kalmamıştı. Kazdığı toprağı tırmıkla düzeltti. Hazırladığı domates fidelerini ekti. Kenarlarına da mısır, fasulye... Akşam yemeğini zor yedi. Gözleri kapanıyordu. Sofrada,

— Çocuklar, dedi, bakın toprakla uğraşmak bana nasıl yaradı. Her gece gözümü uyku tutmazken şimdi başımı kaldıramıyorum. Haydi Allah rahatlık versin!., dedi.

Beybaba, yatak odasına giderken, sofradakiler gülüyordu. Ertesi gün uyanınca doğrulmak istedi, ne mümkün!.. Kolları hamlaşmıştı, kıpırdıyamıyordu. Beli öyle ağrıyordu ki, eğilip doğrulmasına imkân yoktu.

— Ay belim. Belim, belim!.. Oooh, kollarım!..

İnliyordu. Duyup alay edecekler diye hemen sustu... Bütün vücudu kaskatı kesilmişti. Durumu belli olmasın diye, zorla yakataktan kalktı. Pantalonunu giyerken, inim inim inledi. Ama asıl belâ biraz sonra oldu. Evdekiler, bir patırtıyla yataklarından fırladılar. Dünkü yorgunluktan ayaklarını zor sürükleyen Beybaba, merdivenden aşağı yuvarlanmıştı. Karısı, oğlu, gelini, torunları başına toplandılar. O, merdivenin dibinde boylu boyunca yattığı yerden acısını belli etmemeye çalışarak,

— Bişey yok canım, birazcık düştüm işte!., diyordu.

Diyordu ama, bitürlü yerinden kalkamıyordu.

Beybaba'yı oğlu kucaklayıp kaldırdı. O hâlâ,

— Bişey yok! diyerek bahçeye çıkmaya çalışıyordu.

Kuyruk sokumu malta taşma öylesine vurmuştu ki, her adım attıkça vücudu temelinden sarsılıyordu sanki. Yine de acısını belli etmeden kendisini bahçeye attı.

Kollan değil, parmakları bile kıpırdamıyordu. Omuzları ağrıyor, beli acıyor, baldırları sızlıyordu. Evdekilere belli etmeden çalışır gibi yaptı ama, hiçbir iş de görmedi. Fideleri dikmek için bir kere çömeldi mi, artık bir daha ayağa kalkamıyordu.

— Tuh Allah kahretsin! . Bitmişim be, ölmüşüm be!., deyip duruyordu.

- Ay ay ay... Of belim... Aman kolum!.. Vay omuzlarım!..

Bir iş yapmış olmak için karısından keseri, testereyi, çivileri istedi. Karısı,

— Bıktım senin keserinden, kazmandan!., diye bağırdı, nerden emekli oldun Ayol! Eskiden ne iyiydi, sabah çıkar, akşam gelirdin.

Oğlu da, evin düzenini bozduğu için ondan şikâyetçiydi. On gün bahçede şöyle böyle sallandı. Bir iş yapıyormuş gibi göründü.

Emekliye ayrıldığının ikinci haftasıydı. Bir sabah bahçeden acı bir feryat duyuldu:

— Ayyy... Amaan... Aman parmağım!.

Hep birden bahçeye koştular. Bey Baba iki büklüm kıvranıp duruyordu.

— Ne oldu, ne var?

Beybaba kümes yaparken keseri çiviye vuruyorum diye baş parmağına indirmişti. Tırnağına kan oturmuştu. İlaçladılar, sardılar sarmaladılar. Beybaba hâlâ,

— Bişey yok canım, ay aman... Hiçbişey değil Of... of... Vay vay vay!., diyordu.

Artık vücudunda iler tutar bir yeri kalmamıştı. Sanki depreme uğramış bir yapının altında kalmıştı. Öyleyken yine de, cins cins tavuklar aldı. Yarı kazdığı, yarı kazmadığı toprağa bişeyler ekti.

Ama bir sabah yatağmdan kalkamadı. Bir gün önce terlemiş, soğuk almıştı. Ateşi otuzdokuz, biyandan öksürük... Bir ay kendini bilmeden yattı. Doktor, ilâç, ancak iki ayda ayağa kalkabildi. Keser indirdiği başparmağının tırnağı düşmüştü. Kuyruksokumunun çürüğü hâla geçmemişti. Kollan, bacakları, beli, omuz başları hâlâ ağrıyordu.

Oğlu, Beybaba'nın bahçeye çıkmasını kesin olarak yasak etti. Artık evde eskisi gibi borusunun ötmediğini anlamıştı. Hem kızıyormuş gibi görünüyor, hem de bu yasak hoşuna gidiyordu. Bahçıvanlıktan, tavukçuluktan çoktan vazgeçmişti. Onun yapacağı iş değildi bunlar. Meydan muharebesine girse çıksa bu kadar sakatlanmaz, bu kadar yaralanmazdı. Biraz daha çalışsa, kolu, bacağı kırılacak, kopacak, alçılarda yatacaktı.

— Bari evin içinde marangozluk yapayım! dedi!

O da olmadı. Herşeyi dağıtıyor, neyi nereye koyduğunu unutuyor, sonra bulsunlar diye bütün evi ayağa kaldırıyordu. Üstelik tamir edeyim derken, sağlam eşyaları da paramparça etmişti.

Herşeye katlandılar ama, tahtayı keseyim derken, testere ile sol elinin ayasını kesip de kan revan içinde kalınca, Beybaba'ya marangozluğu da yasak ettiler. On gün eli boynunda asılı kaldı.

Beybaba bu sefer mutfağa girdi. Asıl felâket o zaman başladı. O ne zaman mutfağa girdiyse, o gün evde yemek yenmezdi. Dağıttığı kapkacağı evin şurasından,

burasından bir haftada zor toplarlardı. Düdüklü tencere gardroptan, mayonez makinesi kitaplıktan çıkardı. Pişireceğim diye tavuğu öyle yaktı ki, tavuk simsiyah kömür olmuştu. Muhallebiye şeker yerine tuz, çorbaya tuz yerine şeker koymuştu. Karısı da, gelini de şikâyetçiydiler. Karısı,

— Sen emekliye ayrıldın, bu evin tadı tuzu kaçtıl diye barbar, bağırıyordu.

Gelin dersen,

— Beybaba, mutfakta işiniz ne? diye ihtiyarı azarlıyordu.

Asıl felâket, birgün mutfaktaki havagazını açık bırakınca oldu; Beybaba'yı mutfakta taşların üzerine, baygın serilmiş buldular. Az daha yetişmeseler, havagazından zehirlenecekti. Üç günde ancak kendine gelebildi.

Oğlu, mutfağa girmesini de yasak edince,

— Peki, ben ne yapayım? dedi.

— Bütün emekliler ne yapıyorlarsa, sen de öyle yap! Mahalle kahvesine çık, tavla oyna. Kendin gibi emeklilerle konuş!

Başka da çaresi yoktu. Ektiği fideler kurumuş, kurumıyanlarını da danaburnu kesmişti. Tavuklar hastalığa tutulmuş, ölmüşler, hindileri de sansar boğmuştu. Beybaba ertesi günü hurdahaş olmuş vücudunu sürükleyerek mahalle kahvesine çıktı. Arkadaşlar peydahlandı. Onlar gibi siyasetten konuştu, idare işlerini, memleketin gidişini beğenmedi. Bir zaman da bu kahvane arkadaşlığı sürdü. Ama Beybaba'yı sarmadı. Tavla oynadı. Lokumuna domina, aznif oynadı. Kâğıt oyunlarına başladı. Hayır, olmuyordu. Beybaba memnun değildi.

Dünyasına küsmüş gibi odasına çekildi. Sabah gazeteleri okuyor, sonra kimseyle bir lâf etmeden koca günü tekbaşına geçiriyordu. Ah nerede memurluk!.. O ne

tatlı hayatı. Küçük memurları paylarsın, hademeleri, kapıcıları azarlarsın. Yanlış işlem yapan, pulu yapıştıracağı yeri bile daha bilmiyen, söylenileni anlamayan iş sahiplerine sinirlenirsin... Ah, ah!. Neydi o hayat!. Ne günlerdi canım. Beybaba bunları içinden geçiriyor, ama bitürlü kendine bile itiraf edemiyordu. Kendikendine

— Yahu, ayıp oluyor, dedi, bu kadar zaman geçti de bir kere bile gidip daire arkadaşlarımı görmedim. İnşallah yarın sabah erkenden gidip bir hal hatır sorayım. Bu kadar da vefasızlık olur mu? Bak, Beybaba gitti de, rahata kavuşunca, bizi aramadı, derler.

Otuzdokuz yıl memurluktan sonra, aman emekliye ayrılıp, bahçeyle, tavukla, marangozlukla uğraşayım diye can atan Beybaba, bunların hiçbirini yapamayınca daha doğrusu yapayım derken yan sakat hale gelince, eski arkadaşlarını görmek için bir sabah erkenden evinden çıktı. Ama o kadar erken daireye gelmişti ki, uğradığı bozgunu arkadaşları anlayıp kendisiyle alay edecekler diye, korkusundan bir iki saat sağda, solda, arkadaşlarına görünmeden dairenin yöresinde birkaç kere döndü dolaştı. Saat onbuçuğu zor etti. Sonra mermer merdivenden çıktı. Onu ilk gören dairenin kahvecisi Rahim efendi oldu.

— Ooo... Beybaba, hoş geldin!

— Hoş bulduk Rahim efendi.

Rallim efendi hemen, Beybaba'nın arkadaşlarının odasına seğirtti:

— Koşun, koşun!.. Beybaba geliyor.

Yerlerinden fırlayan memurlar, onu sevinçle karşıladılar, odaya aldılar. Daktilo Fahriye, Beybaba'yı yanaklarından öpmüştü. Saim Bey ile şık genç memur elini öptüler. Safa Bey ile Beybaba'nın eski muavini saygıyla elini sıktılar.

Beybaba, eski masasının yanında bir sandalyeye

oturdu. Neredeyse ağlayacaktı Boğazına bir düğüm gelip oturmuştu. Muavini şimdi onun yerine yükselmişti. Boşalan yere yeni bir memur gelmişti. Beybaba, masasına özlemle bakıyordu. Birgün sinirle döktüğü mürekkebin lekesi bile oradaydı. Gözleri doldu. Üzüntüsünü belli etmemek için öksürdü.

— Eee… Ne var ne yok Beybaba?

— İyilik sağlık çocuklar Siz ne âlemdesiniz bakalım?

— Hamdolsun, hepimiz iyiyiz, duacıyız.

Kahveci Rahim, hemen Beybaba'ya kahvesini getirdi. Ama fincan, onun mavi zemin üzerine yaldızlı, okkalı kendi fincanı değildi. Emekliye ayrılıp daireden giderken fincanını da götürmüştü.

— Nasıl Beybaba, emeklilikten memnun musun?

Beybaba içini çekti:

— Çok memnunum, inşallah siz de kurtulursunuz, darısı sizlerin başınıza…

— Tavuk yetiştirdin mi Beybaba?

— Yetiştirdim ya… Bir legorn'larım var, görmeyin. Haftanın altı günü yumurtluyor, bir gün tatil yapıyorlar. İki pileymut kuluçkaya yatırdım. Maşallah bir yumurta bile cılk çıkmadı.

Beybaba anlatırken kıhkıh gülüyordu.

— Yaaa… İşte böyle. Yedi tane de hindim var. Havuz var ya benim. Altı kazla, yedi de ördeğim var. Havuzda yüzüyorlar.

«Havuzdaki kırmızı balıklar» diyecekti, birden kazların balıkları yutacağını düşünüp vazgeçti.

— Kazlardan biri kuluçka oldu. Şimdi ondokuz palazı var, çok memnunum, çok…

— Peki Beybaba, ya bahçe?

— Oooo… Bahçeyi sorma. Mısırlar nah bu boy.

İçine girdin mi kaybolursun. Süt mısırı... Kopardın mı, doğru ateşe... Hele o sarı sarı püsküllleri. Görmeyin vallahi... Fasulyeler de mısırlara sardı. Ayşekadın var, çalı var. barbunya var, dermason var, horoz fasulyesi var. Taze taze kopar. Kabaklar çiçekte. Bir sırık domateslerim var, nah, her biri kafam kadar

Beybaba coşmuştu. Anlattıkça anlatıyordu:

— Marangozluk da yapıyorum...

Derken, sol elindeki testere yarasının izine, sonra keserden düşen tırnağa baktı. Hâlâ acısı içindeydi.

— Öyle koltuklar yaptım ki, almaya kalksan herbirini üçyüz liraya alamazsın... Ya bir yemek masasiyle bir büfe yaptım, görülecek şey...

Beybaba, her lâfının sonunda, «Darısı sizin başınıza, inşallah siz de kurtulursunuz» diyordu.

Bir saat kadar oturdu. Gelen giden iş sahipleri çoğalmıştı.

— Eh, hadi bana müsaade, dedi.

Ayağa kalktı.

— Yine buyur, bekleriz Beybaba... Bizi de gönülden çıkarma!

Kapıya kadar uğurladılar.

Mermer merdivenleri inerken, oradan ayrılmıyor, sanki kopuyordu. Kalbinin yarısı orada kalmıştı. O gün akşama kadar sokaklarda dolaştı. Akşam evine dönünce, kendisini her zamankinden rahat buldu. Emekli olduğundanberi hiç mutluluğu bu kadar yakından tatmamıştı.

Ama ertesi gün yine ne yapacağını şaşırdı. Daha ertesi gün, büyük bir huzursuzluk içinde geçti. Üçüncü gün daireye kadar gitti, ama içeri giremedi. Dairenin dolaylarında dolaştı durdu, sonra evine döndü.

Ya tavuğu falan olmadığım, ya bahçesinde mısır

yetiştirmediğini, yalan söylediğini anlarlarsa... Ama onlar «yine buyur Beybaba, bekleriz» demişlerdi. Beş gün zor dayandı. Beşinci gün yine gitti Doğrusu, ilk günkü kadar özlemli ağırlamamışlardı ama yine de saygı göstermişlerdi, ikinci gidişinde yine bahçesinden, tavuklarından anlattı. Üstelik,

— İki de koyun aldım! dedi.

Bu sırada bir iş sahibi, elinde evrakla gelmiş, memurlar her yanı aradıkları halde, bitürlü bu evrakın numarasını, kaydını bulamamışlardı. Beybaba dayanamadı.

— Safa Bey oğlum, dedi, o aradığınız evrakın evveliyatı şu dolapta olacak. Bak, üçüncü gözü aç… Solda «C» dosyası vardır. O dosyaya bak, zannederim geçen Haziran ayında olacak aradığın yazı.

Beybaba'nın dediği yerde şıp diye aradıklarını buldular. O gün, ilk ziyaretinden biraz daha fazla kaldı. Bu sefer onu dış kapıya kadar değilse de, oda kapısına kadar uğurladılar.

Beybaba, sancısı tutmuş gibi boyuna dönüyor, artık evde duramıyordu. Kâbeyi tavaf eder gibi, dairenin yöresinde dolanıp duruyordu. Üç gün zor dayandı. Üçüncü gün daireye damladı. Bir kenara, sandalyeye ilişti. Eskisi kadar değilse de, yine birkaç cümleyle fasulyelerden, mısırlardan, döğüşçü hint horozundan, yaptığı sandalyeden konuştu.

Saim Bey bir dosya karıştırıyordu.

— Yoo, yo... dedi, senin aradığın evrak orada değil. O dosya camlı dolabın alt gözünde, zimmet kaydına bakacaksın. Çek bakayım şuradan, soldan dördüncü siyah klasörü... Hah, işte onun içinde.

Beybaba'nm dediği yerde aranılanı hemen buldular, . Oysa iki gündür araya araya başları dönmüştü.

Fahriye, daktiloda bişey yazıyordu. Beybaba, onun yanına gidip, yazdığına bakınca, kaşları çatıldı:

— Sen ne yapıyorsun kızım? Yanlış... Aaa... Öyle şey olur mu? Kızım, bu, ikinci şubenin işi. Adamı boşuna bekleteceksin. Havale et ikinci şubeye bakalım...

Onun dediği gibi yaptılar. Beybaba o gün iki saatten fazla oturdu. Üç kahve içti. Ayrılırken, arkadaşları sandalyelerinden şöyle bir doğrulup,

— Gülegüle Beybaba, arasıra gel, bekleriz, dediler.

Beybaba ertesi günü yine geldi. Öğleden, dairenin paydos saatine kadar kaldı. Memurlarla birlikte paydos saatinde çıktı. Ama memur arkadaşları çok memnun olmuşlardı. Çünkü onların bilmediği birçok şeyleri öğretmiş, arayıp bulamadıklarını göstermişti.

Daha ertesi gün yine öğleden sonra daireye geldi. Bir haftadır aranılan bir evrakın yerini söylemese, onlar dünyada bulamazlardı.

— Yahu... o aradığınız evrak, evrak mahzenindedir. İnin bodruma... Üç numaralı büyük dolabı açın. En altta, üzerinde «1951 C» yazılı bir dosya vardır, orada bulacaksınız.

Gerçekten, Beybaba'nın dediği yerde bir haftadır aradıkları, genel müdürlüğün acele istediği belgeyi buldular.

Beybaba artık, hiç sektirmeden, hergün öğleden sonraları geliyor, bir kenara ilişiyor, bazan bir işlemin nasıl yapılacağını, bazan bir evrakın yerini söylüyor, bazan da bir yanlışı düzeltiyordu. Memurlar ona yeniden alışmışlardı. Gelip ona danışıyorlar, akıllarının ermediği şeyi ondan soruyorlardı.

— Beybaba, geçen yılın ayniyat cetveli nerededir?

— Demirbaş listesinin yerini biliyor musunuz, Beybaba?

Hani Beybaba olmasa, dairede sanki hiçbir iş görülemiyecekti.

Beybaba sabahlan da gelmeye, derken, eskisi gibi öğle yemeklerini de evinden getirip dairede yemeye başladı. Ama yine arasıra tavuklarından, paçalı, hotozlu hacıkadın tavuğundan, pişirdiği midye dolmalarından, taze salatalıklardan bahsediyordu. Evine götürdüğü mavi zemin üzerine çiçekli, yaldızlı, okkalı fincanını da geri getirmiş, kahveci Rahim'e vermişti. Kahvesini, eskisi gibi kendi fincanından içiyordu artık. Hattâ memurlar, kırk yılda bir Beybaba beş on dakika geç kalsa, merak edip,

— Yahu, Beybaba nerede kaldı? diye soruyorlardı.

Müdür bile bazı onu çağırıp, sanki bu dairenin görevli memuruymuş gibi, **bir** iş **veriyor,** bir iş **soruyordu.** Beybaba'nın keyfine diyecek yoktu. Burada kendi evindekinden daha çok borusu ötüyordu.

Bir sabah Beybaba daha daireye gelmemişti. Onun yerine geçen eski muavini, oradaki altı memura,

— Arkadaşlar, dedi, tabiî hepiniz Beybaba'nın durumunu artık öğrendiniz. Söylemeye lüzum var mı?

Safa Bey,

— Tabiî biliyoruz, dedi, ne fasulye var, ne de tavuk…

Şık genç memur,

— Atıyor, dedi, hepsi maval.

Şef,

— Evet, dedi, bu Beybaba bizim çok işimize yarıyor. İster misiniz, aramızda para toplayıp ona bir hediye alalım.

Hepsi sevinçle razı oldular. Aralarında yirmisekiz lira topladılar. Şef, sandalbedesteninden taht'a benzeyen,

kırmızı kadife kaplı, yaldızları dökülmüş eski bir koltuk aldı. Bu koltuk şefin masasının yanına kondu.

Ertesi gün Beybaba odaya gelince, şef,

— Beybaba, dedi, senin yerin işte bu koltuk. Bütün arkadaşlar senden rica ediyoruz, her gün buraya gel, burada otur, kahve iç, çay iç... Hepsi bizden. Sen yalnız bize yardım et.

Beybaba koltuğa kuruldu. Başını önüne eğdi. Bir süre öylece kaldı. Elinde iki kese kâğıdı vardı. Bu, kese-kâğıdı dolusu taze salatalıklarla, yumurtaları daireye gelirken pazardan satın almıştı.

— Çocuklar, dedi, size bahçemden elimle kopardığım salatalıklarla, tavuklarımın taze yumurtalarından birer tane getirdim. Az veren candan...

Bütün memurlar kahkahalarla güldüler. Beybaba onlardan çok gülüyordu. Gözlerinden süzülen birkaç damla yaşı, çok gülmesinden sandılar. Beybaba,

— Rahiiim!.. diye seslendi. Oğlum, arkadaşlara benden birer kahve yap... Bak, Fahriye Hanıma sor, çay mı içecek, gazoz mu?.

Kahveler geldi. Beybabanın birden kaşları çatıldı:

— Saim Bey, yine evrakı yanlış dosyaya koyuyorsun. Kaç defa söyledim sana, «K» dosyasına girecek!..

Saim Bey,

— Baş üstüne, Beybaba! dedi.

Beybaba, cıgarasından bir soluk çekti, kahvesinden bir yudum aldı...

ADAMI ZORLA DELİ EDERLER

Gözlüklü olanı,

— Arkadaşlar, dedi, bu birdenbire karar verilecek iş değil. İyice düşünüp taşınmak gerekir.

İçlerinde en genci,

— Evet, dedi, çok iyi düşünmeliyiz. Kendi elimizle kendi başımıza püsküllü belâ almıyalım.

Yüzü çilli adam,

— Önce şunu düşünelim, dedi, biz şimdikinden memnun muyuz?

Hep birden,

— Değiliz! dediler.

O tekrar sordu:

— Neden memnun değiliz?

Gözlüklüsü,

— Deli birader, dedi, herif deli…

Öbürleri,

— Evet, deli!.. Zır deli!. diye tekrarladılar.

Çilli adam,

— Tamam, dedi, mesele burada işte. Yeniden bir deli seçmiyelim.

Şişman göbekli adam.

— Bundan önceki de deliydi, dedi.

- Daha önceki de…

— Ondan daha önceki de…

— Ben bildim bileli, bunlar hep delidir.

Genç,

— Öyleyse bu sefer aklımızı başımıza toplıyalım, bir akıllı seçelim! dedi.

Gözlüklü,

— Biz bunları deli diye seçmiyoruz ki… dedi, akıllı, uslu adamlar diye seçiyoruz. En akıllı bildiğimiz sonradan zırdeli çıkıyor.

İkidebir öksüren zayıf ihtiyar,

— Allah Allah... dedi, ne hikmettir bilmem ki, bu makama gelenler aklını oynatıyor.

Şişman,

— Bu makama gelenler değil, bu makama getirdiklerimiz, diye sözü düzeltti.

Genç olanı,

— Makamın ne kabahati var? dedi. Anlaşılan bunlar aslında hep deli, ama delilik yapmaya fırsat bulamıyorlar. Biz başımıza geçirince fırsat bu fırsat diye işi azıtıyorlar.

Sıska ihtiyar,

— İster eskiden olsunlar, ister sonradan... Benim bildiğim, bunların hepsi deli çıkıyor, şimdiye kadar bir akıllısını göremedik, dedi.

Çilli adam,

— Yahu, şöyle böyle diyorsunuz ama, bu adam be-

nim aşağı yukarı otuz yıllık arkadaşım. Biz bunu belediye başkanı yapmadan önce deliliği falan yoktu, dedi.

— Olabilir... Her deli, anadan doğma deli olmaz ya... Demek delirmek için kendisini belediye başkanı yapmamızı beklemiş.

Gözlüklü,

— Onu bunu bırakın, dedi, eskisi geçmiş bir kere. Bu sefer kimi belediye başkanı yapacağız?

Her biri bir ad ortaya attı. Bütün adlar itirazla karşılandı. Yeni seçilecek belediye başkanı hem deli olmayacak, hem de seçildikten sonra delirmeyecekti.

Belki yüz ad saydılar. Hiç birini gözleri tutmadı. Gözlüklü adam,

— Tamam, dedi, benim aklıma geldi. Rasim Bey'e ne dersiniz?

— Allah için namuslu adam.

— Hem namuslu, hem terbiyeli, hem de alçak gönüllü...

— Kimsenin malında gözü yok. İyiliksever.

— Bilgili, tokgözlü, toksözlü...

— Çalışkan, tecrübeli...

Rasim Bey'i öve öve bitiremiyorlardı. Şişman, gö-bekli adam,

— Benim bildiğim, Rasim Bey, belediye başkanı olmak istemez! dedi.

Sıska ihtiyar,

— Evet, dedi, ben onu çocukluğundanberi tanırım. Hiç sanmam ki belediye başkanı olsun.

Çilli,

— Olmaz, dedi, imkânı yok olmaz. Böyle işlere burnunu sokmak istemez.

Genç olanı,

— Kabul etmez! dedi.

Gözlüklü bağırdı:

— Peki, ne yapalım? Ben de biliyorum olmaz ama, söyleyin de öyle yapalım. Bir adam bulduk işe yarar, o da kabul etmeyecek.

Bu toplantıda konuşanların gösterdiği adayın kazanmaması imkânsızdı. Halkın onlara büyük güveni olduğundan, kimi seçin derlerse, halk **onu** seçerdi.

Hep birden kalkıp Rasim Bey'in evine gittiler. Durumu anlattılar. Kimi belediye başkam yapmışlarsa, sonunda ne mal olduğu anlaşılmıştı. Hepsi deli çıkmıştı.

Rasim Bey,

— Bana ne kastiniz var? dedi. Beni de delirtmek mi istiyorsunuz?

— Estafurullah. Sen aklı başında bir insansın. Bu işi senden rica ediyoruz.

— İmkânsız, yapamam.

— Bu bir memleket görevi Rasim Bey.

— Milletin umudu sizde Rasim Bey...

— Halka hizmet...

— Vatan işi bu Rasim Bey...

Rasim Bey,

— Bir şartla kabul ederim, dedi.

— Söyle, emret!..

— Bütün şartlarını peşin peşin kabul ediyoruz.

Rasim Bey,

— Şartım şu, dedi. Bakın açık söylüyorum. Sonradan söylemedi demeyin. Dalkavukluk istemem. . Ziyafet miyafet istemem, kimse beni şişirmiyecek... Beni öve öve göklere çıkarmıyacaksınız. Benim için nutuklar vermiyeceksiniz. Nasıl? Yapabilir misiniz? Ben de insanım. Beni baştan çıkarmak yok, kabul mü?

— Kabul!.. diye bağırdılar.

— Gördün mü namuslu insanı?

— Aklı başında adam böyle olur işte...

— Aşkolsun şu Rasim Bey'e...

Rasim Bey seçimi kazandı, belediye başkanı oldu. Daha o sabah evine elliyi aşkın tebrik telgrafı geldi. Bir tanesini açtı, okudu:

«Pek muhterem ve memleketimizin en değerli, güzide evlâdı, pek sayın Bay Rasim» diye başlıyordu.

Öbür tabrik telgraflarını okumadı.

— Allahım, sen beni koru!.. diye Tanrıya yalvardı.

Az sonra kapı çalındı. Gözlüklü adam, elinde büyük bir çiçek demetiyle geldi. Eğilerek tebriklerini sundu. Rasim Bey, suratını astı,

— Bunların ne gereği var? dedi.

Biraz sonra, sıska ihtiyar, bastonuna dayanarak, bir elinde büyük bir çiçek demetiyle geldi. İki büklüm, Rasim Bey'in ellerine sarıldı. Rasim Bey suratını astı, sert ve soğuk,

— Zahmet ettiniz! dedi.

Genç olanı, çilli adam, şişman göbekli, sırayla geliyorlar, tebriklerini, saygılarını sunup gidiyorlardı.

Rasim Bey,

— Aklımı sen koru Tanrım! diye tua ediyordu.

— Şerefinize ziyafet var! diye haber geldi.

Rasim Bey, gitsem mi, gitmesem mi, diye düşünürken, kapıya araba dayandı.

Salon, saray salonu gibi donanmıştı. Kırk kişilik sofrada vazolar, çiçekler, şamdanlar, neler neler yoktu. Gözlüklü adam, kadehi elinde ayağa kalktı.

Önce tebrikle başlayıp Rasim Bey'e döndü.

— Ey büyük zekâ!.. Ey eşsiz adam!.. Ey harika insan!.. Senin yapıcı zekânla şehrimiz kısa zamanda...

Yüzü kıpkırmızı plan Rasim Bey sofradan kalktı, öfkeyle evine döndü... İçinden,

— Bu ders onlara yeter! diyordu.

Ertesi gün, işinin başına gitmek için evinden çıktı. Bir de baktı ki, sokakta bir şenlik... Evinin kapısından belediye dairesine kadar yola halılar serilmiş. Davullar, zurnalar çalıyor. Defne dallariyle her yan donanmış Okul çocukları yollara dizilmiş. Bir alkıştır koptu.

— Yaşa!

Genç adam, şehir bandosunun davulcusuna bağırıyordu:

— Daha kuvvetli vur!..

Çocuklara bağırıyordu:

— Daha kuvvetli bağırın!

— Yaşaaa...

Yollarda kurbanlar kesiliyordu. Belediye dairesinin önüne defne dallariyle süslü bir tak yapılmış, üstüne «Yeni belediye başkanımız, çok yaşa» diye yazılmıştı.

Kürsüye çıkan şişman göbekli adam nutka başladı:

— Çalışkanlığı, doğruluğu, işbirliği, yurtseverliğiyle bütün hemşehrilerin kalbinde sarsılmaz bir yer almış olan yeni belediye başkanımız...

Hiddetten kıpkırmızı olan Rasim Bey ileri atıldı. Şişman, göbekli adamın okuduğu kâğıdı elinden aldı, yırttı.

— İstemem böyle şey! diye şişman adamı tersledi.

Çilli adam,

— Yurttaşlar! diye bağırdı, şu alçakgönüllülük örneği hareketi kimde gördünüz? Yaşasın yeni belediye başkanımız!.

— Yaşasın!..

Şiddetli bir alkış koptu. Yeni belediye başkanı al-

kışlardan, yağmurdan kaçar gibi, koşarak kendisini belediye binasına attı. Salon, gelenlerle dolup taşıyordu.

Elleri göbeğinde bağlı genç adam,

— Bir emriniz var mı, sayın başkanım? dedi.

Sıska ihtiyar,

— Hiç kimse şimdiye kadar bu makama sizin gibi yakışmamıştı, dedi.

Belediye başkam,

— Vallahi, billahi istifa ederim! diye bağırdı, çıkın dışarı!..

Odadakiler, iki büklüm eğilerek geri geri gittiler:

— Baş üstüne!..

— Emredersiniz... çıkalım!.

Rasim Bey başını salladı lahavle çekti.

Çilli adam,

— İstirahat buyurun beyefendi! dedi.

Gözlüklü,

— Siz bilirsiniz ama, ilk günden bu kadar yorulmasanız, iyi olur efendim! dedi.

Belediye başkanı,

— Defolun!.. diye bağırdı

Çalışmasına imkân yoktu. Dışarı çıktı.

Genç adam,

— Çekilin!.. Belediye Başkanımız geliyor! Yol açın! diye halkı dağıttı.

Rasim Bey evine kapandı O gün hiç dışarı çıkmadı. Ertesi sabah, orada çıkan iki gazeteyi getirtti. Gazetelerde kocaman resimleri basılmıştı. Biri: «Hemşehrilerinin iftihar ettiği büyük zekâ», öbürü, «Dünyanın en çalışkan belediye başkanı» diye yazıyordu. Bütün gazete onun övgüleriyle doluydu.

Akşam otomobille kapısına geldiler:

— Bugün gelen oyuncu kızlar, evinize mi gelsinler yoksa zâtıâliniz gazinoya teşrif eder misiniz?

Rasim Bey,

— Ben gelirim, dedi.

Gazinoda genç adam,

— Aynı havayı teneffüs etmekle bahtiyarlık duyduğumuz muhterem belediye başkanımız... diye başladı, yarım saat konuştu. Rasim Bey onu susturmuştu ki, arkadan gözlüklü başladı,

— Ne kadar bahtiyarız ki, böyle faziletli bir belediye başkanının...

Rasim Bey gülüyordu.

Aradan bir yıl kadar geçti... Gözlüklü, genç adam, şişman, göbekli, sıska ihtiyar yine toplanmış, konuşuyorlardı:

— Biz bununla başa çıkamayız arkadaşlar!..

— Deliyle başa çıkılmaz birader...

— Bu, hepsinden baskın çıktı. Belediye başkanı seçmemişiz, başımıza belâ satın almışız.

— Mağrur, küçük dağları ben yarattım diyor.

— Sanki dünyada kendinden başka adam yok.

— Bu ne kibir!..

— Deliler böyle olur.

— Peki ne yapacağız? Yeni seçimlere kadar bu deliyi başımızda çekecek miyiz?

— Yok canım, ne münasebet?. Herif tımarhanelik deli işte, doğduğu evi müze yaptırıyor. Meydana heykelini diktirmeye kalktı!

— Dün birinin suratına tükürmüş.

— Geçen gece de rakı masasının üstüne çıkıp çiftetelli oynadı.

— Peki, ne yapacağız, bu zırdeliyi?

— Yapılacak şey, bunu doktora muayene ettirip bir deli raporu almak, sonra da tımarhaneye göndermek.

Gözlüklü,

— Vakit kaybetmiyelim, belki birisinin boynuna atılır, elinden bir kaza çıkar, dedi.

— Evet, evet... Çok doğru.

— Yarın sabah erkenden, bağlatalım, tımarhaneye gönderelim. O zaman yeni seçimlere gideriz.

— Peki, kimi belediye başkanı yapacağız?

— Aman arkadaşlar! Dikkatli olalım, bu sefer bari aklı başında birini seçelim.

— Doğru... Bu delilerden bıktık vallahi!.

VATAN

Cezaevinde koğuşlar yaşa, başa göre ayrılmıyordu. On yaşındaki suçlu, idam altında yatanla, üç yıllık cezası olan, hep bir koğuştaydı.

Bu yüzden ağır cezalıların, cezaları az olanlardan haraç almaları kolaylaşıyordu. İşin kötü yanı, küçük çocukların, ipten kazıktan kurtulmamışlarla bir koğuşta yatıp kalkmalarıydı. Her koğuş ağasının, ağa yardımcılarının, ağanın yanında çöplenenlerin, her birinin ayrı ayrı korudukları bir, birkaç küçük çocuk vardı.

Bütün cezaevinin başağası, yirmibeş yıla hükümlü ünlü bir sabıkalıydı. On yıldır yatıyordu. Daha önce de birkaç sefer girip çıkmıştı. Cezaevinin gediklileri, bu ağanın gelmişini, geçmişini biliyorlardı. O da, bu şimdiki çocuklar gibi, onüç yaşındayken cezaevine düşmüş, ondan sonra girip çıkmış, bir daha kurtulamamıştı. Onun ağalığını çekemiyenler,

— Biz onun ne mal olduğunu biliriz, diyorlardı.

Cezası çok olduğu için bu azılıyı, taşra cezaevlerine göndermek gerekti ama, bitürlü gönderemiyorlardı. Bu

cezaevinden başka bir yere göndermemeleri için, biriki yılda bir, bir adam şişler, bıçaklardı. Böyle olunca da, suçun yapıldığı yerde suçluyu muhakeme etmek gerektiğinden, onu taşra cezaevlerine gönderemezlerdi. Her zaman ufaktefek yaralamadan birkaç dâvası olurdu.

En son, yanında altı ay kalan onbeş yaşlarında kadar bir çocuk, cezasını bitirip çıkınca, ağa «Çabuk dönsün» diye ona haber yolladı. İçerdeki hayatı dışardakinden daha rahat olduğu için, bir ay geçmeden, çocuk cezaevine döndü. Dışarda kaldığı kısa bir zamanda da, ağanın cezaevinden kendisine gönderdiği parayla geçinmişti.

Cezaevi müdürü değişti. Yeni müdür genç, çalışkan bir adamdı. Bir hafta, on gün, cezaevini inceledi. Bütün gidişi kavradı. İlkin bu kötülüğü, uygunsuzluğu ortadan kaldırmak için, koğuşlardaki çocukları ayırdı, onları ayrı bir koğuşa doldurdu. Bu koğuşun adı «Sübyan Koğuşu» oldu. Sübyan koğuşunda en küçüğü onbir, en büyüğü onyedi yaşında, kırkdört çocuk vardı. Kış olduğu için de, her gün, dışarda barınamayan birkaç küçük suçlu, aralarına katılıyordu. Sonradan aralarına yirmibir yaşında bir delikanlıyla, yirmiikisinde bir delikanlı daha katıldı. Müdürün incelemesine göre, bu iki delikanlının da sübyanlardan sayılması gerekiyordu.

Padişah Deli İbrahim'in hayatını yaşayan ağalar, yeni müdürün düzenine kızdılar ama, açıktan açığa da bişey diyemediler. Yalnız insanlık damarları kabarmış olanlar,

— Sizde hiç insaf yok mu Bu sabi sübyanın geleni gideni yok. Bizim yammızda geçinip gidiyorlardı. Şimdi sübyan koğuşunda birbaşlarına perişan olacaklar! diye tektük söylendüer.

Yeni müdür, Kızılay yemeğinden sübyanlara daha

bolca verdirdi. İyi kalbli müdür, işi bu kadarla da bırakmadı. Sübyanların eğitim - öğretim işine de önem verdi. Çok kötü bir sapıklık suçundan altı yıla hükümlü, ama cezaevinde islâh olmuş bir öğretmem, çocukların başına koydu. Müdür ne yapsın? Çocuklara dışardan bir öğretmen getirtemezdi ya... Elinde ne varsa, onunla yetiniyor, onlardan yararlanıyordu. Ama öğretmeni, sübyanların koğuşuna göndermeden önce ona iyi bir zılgıt verdi.

— Gözünü aç! dedi. Hiçbir uygunsuzluk, düzensizlik istemem!.. Eğer bu çocukları iyi yetiştirirsen, ben de seni ona göre kollarım.

Cezaevinde bir hükümlüyü müdürün kollaması, dışarıda bir insanın bir Bakandan torpili olmasından daha önemlidir. Dilli bir adam olan öğretmen, gözleri yaşararak,

— Ah müdür bey, dedi, şu anda ne kadar mutluyum, anlatamam. Ben zaten bir iftiraya kurban gittim. Şimdi siz bana sanki mesleğimi yeniden vermiş gibisiniz. Gece gündüz yavrularımızla uğraşacağıma güvenebilirsiniz.

Doğrusu öğretmen çok iyi çalkıyordu. Sabahları saat dokuzdan ona, akşamları da beşten, altıya kadar cezaevi bahçesine yalnız sübyanlar çıkıyordu. Sübyanların bahçeye çıktıkları saatlerde, öbür mahkûmlar koğuşlara alınıyordu. Öğretmen, çocuklara marşlar öğretmişti. İki sıra diziliyorlar, soma uygun adımla, başlarında öğretmenleri, bahçeyi bir baştan bir başa marşlar söyleyerek fırdolayı dönüyorlardı.

İyi niyetli müdür, yukarı kattaki odasının penceresinden, bu tatlı gürültüyü çıkaran yavruları seyrederken, sevinçten göğsü kabarıyor, gözleri yaşarıyordu.

Çocuklar, sübyan koğuşuna ilk gidişlerinde etmediklerini bırakmamışlardı. Pencere camlarını kırmışlar, cam

kırıklariyle göğüslerini kesip parçalamışlar, cezaevini ayağa kaldırmışlardı. Ama öğretmen derse başladıktan sonra, çocuklarda çıt yoktu. Bu haylazları muma çevirmişti. Müdür,

— Meslek başka şey, diyordu. Şu çocuklara ne lâf, ne sopa para etti. Ama başlarına öğretmen gidince, onun dilinden anladılar.

Çocuklar iki marş öğrenmişlerdi. Biri «Onuncu Yıl», biri de «Ey Vatan» marşı... Önce «Onuncu Yıl» marşım, arkadan da «Ey Vatan» marşını hep bir ağızdan, uygun adımla yürüyerek, bağıra bağıra söylerlerdi.

«Ey vataaan! Gözyaşların dinsin, yetiştiiik çünkü biz!..»

Sübyan koğuşunun çocukları gerçekten de yetişmişlerdi. Yalnız çocukların üstlerinde başlarında bişey yoktu. Yandan çoğu yalınayaktı. Öbürlerinin ayaklarındakine de ayakkabı demeye bin tanık gerekti. Pantalonlar parça parça, çocukların kaba etleri yırtıklardan görünüyordu. Yırtık pırtık gömleklerinden bütün sıska göğüsler meydandaydı. Müdür ne yapabilirdi? Ödenek yok ki, çocuklara çorap, ayakkabı, çamaşır, elbise versin...

Sabah akşam, günde iki kere çocukların marş söyleyişlerinden mutluluk duyuyordu.

«Ey vataaan!.. Gözyaşların dinsin, yetiştiiik çünkü biz!..»

Şimdi müdür, genel müdür, müsteşar ya da Bakan, gibi büyüklerden birinin gelip cezaevinde eğitilmiş çocukları görmesini istiyordu. Her iyi iş yapan insanın istediği gibi, müdür de yaptığı işin değerlendirilmesini istemekte haklıydı. Ama, yalnız gösteriş için değil... Bir büyük adam gelir de, çocuklann nasıl yetiştiklerini görürse, belki çocuklara elbise, ayakkabı verilmesine bir emir çıkarırdı.

Sonunda müdürün dileği oldu. Bakan, cezaevini ziyarete gelecekti. Müdür, öğretmem çağırdı:

— Haydi bakalım, gösterin kendinizi. Dört gün sonra Bakan geliyor. O marş var ya, o marş...

— Hangisi?

— «Ey vatan» marşı... İşte onu iyice öğret çocuklara... Hiç falso olmasın! Hep bir sesle. Şimdi sen de yatağını al, sübyanların koğuşuna çık! Gece gündüz, çocuklarla beraber kalacaksın. Herşeyi iyice öğret...

Öğretmenin yüzü ekşidi:

— Sübyan koğuşuna gitmesem olmaz mı efendim? Yine eskisi gibi, sabah giderim, akşam kendi koğuşuma dönerim.

— Olmaaaz. Olmaz diyorum sana. Çocuklarla daha iyi meşgul ol!

Öğretmen birşeyler mırıldandı:

— Sonra efendim... şey... herkesin aklına... kötü şey gelir. Dedikodu filân çıkarırlar...

Müdür kızdı:

— Sus! O nasıl lâf? Bir öğretmen için, hiç öyle şey düşünülebilir mi?

Öğretmen gidince, müdür, başgardiyana emir verdi:

— Öğretmen, sübyan koğuşundan çıkmayacak. Gece gündüz çocukları çalıştıracak!

O gün çocuklar, cezaevi duvarlarını çınlattılar:

«Ey vataaan!.. Gözyaşların dinsin, yetiştiiik çünkü biz!..»

Bakan, cezaevleri genel müdürü, iki adliye müfettişi, üç vilâyet yüksek memuru birden geldiler. Müdür, başgardiyanla, sübyanların bahçeye çıkıp hazır olmaları için haber gönderdi. Sonra da bir fırsatını bulup, Bakana yaptığı işleri anlattı. Ahlâksızlığın önüne geçmek için, yaşı küçük çocukları sübyan koğuşunda toplamıştı. Hükümlü-

ler arasındaki bir öğretmeni de başlarına vermişti. İşine çok düşkün olan öğretmen, çocukların öğretim - eğitim işleriyle, canla başla uğraşıyordu. O kadar iyi bir öğretmendi ki… kendisi, iftira diyordu, başına bir kaza gelmişti işte…

Bakan bu anlatılanları ilgiyle dinledi. Çok beğendiğini anlattı. Neredeyse Bakan, cezaevi avlusuna inip, çocukları görecekti ki, başgardiyan soluk soluğa geldi. Açık oda kapısından, Bakan görmeden, müdüre bir işaret çaktı. Dışarı çıkan müdür sordu:

— Ne var?

— Efendim, sübyanlar marş söylemiyorlarmış....

— Neden?

— Bilmem efendim.

Başgardiyan herşeyi biliyordu ama, söylemeye cesareti yoktu.

Nasıl, marş söylemiyorlar mı? Bu kadar emek boşa mı gidecekti? Bir de üstelik Bakana anlatmıştı. Rezil olacaktı. Öğretmeni çağırdı:

— Neden marş söylemiyorsunuz?

Öğretmen,

— Söylemiyoruz! dedi.

— Ne?

— Hem de «söylemiyorlar» demiyor da, «söylemiyoruz» diyordu. Demek öğretmen de onlarla birlikti. Hiddetten kızaran müdür,

— Neden? diye bağırdı.

— Söylemiyoruz işte!..

Şimdi içerde Bakan olmasa, sokardı herifi hamama, eşek sudan gelesiye basardı sopayı. Ama sırası değildi.

— Neden ulan?

— Söylemiyoruz.

— Defol!..

Müdür, sübyan koğuşunun en büyüğü yirmiiki yaşındaki, saz benizli delikanlıyı çağırdı. O da «söylemiyoruz!» diyor, başka bişey demiyordu. Müdür çat diye çatlayacaktı. Bu kez sübyanların en küçüğünü çağırdı. Bu, onbir yaşında, kirpi saçlı, esmer bir çocuktu. Kömür yüklü kamyonun arkasından, çuvala kömür doldururken yakalanmış, çocuk olduğu için cezası indirilerek, hırsızlıktan bir ay hüküm yemişti. Yalınayaktı. Ayağındaki yırtık pantalonundan, kıçında don olmadığı belli oluyordu. Kirli gömleği, yalnız bir omuzunu örtüyordu.

— Neden marş söylemiyorsunuz?

Sıpa gibi başını yere indirmiş çocuk, gözleri ayaklarında,

— Söylemiyoruz işte! dedi.

Müdür bir tokat yapıştırdı çocuğa.

— Neden söylemiyorsunuz ulan?

Küçük ağlamaya başladı. Parmaklariyle gözünü oğuşturarak, içini çeke çeke,

— Tabiî söylemeyiz, dedi. Harmanız. Nasıl söyleyelim? İnsan harman olunca marş söyleyebilir mi be? Sen öğretmeni dört gündür bizim koğuşa soktun. Bize ağadan, ne esrar, ne de afyon getirebiliyor. Hepimiz harman kaldık. Öldürsen bizi, bu harmanlıkla marş söylemeyiz. Yürüyecek halimiz bile yok...

Müdür,

— Tuh, Allah kahretsin! dedi.

Bakan,

— Haydi koğuşları gezelim! diyordu içerde.

Adliye müfettişi,

— Müdür nerede? diye seslendi.

Şaşkına dönen müdür, başgardiyana,

— Koş ağaya, ne kadar esrar, afyon istiyorlarsa al, çabuk dağıt bunlara! Ama bunun acısını çıkarırım, dedi.

Başgardiyanın getirdiklerinden bir paket eroine ilk saldıran öğretmen olmuştu.

Hepsi, cezaevinin bahçesine çıktılar. Çocuklar, ortada dizilmişlerdi. Öğretmen başlarında komut verdi:

— İleriiiii. Marş!

Sübyanlar, Bakanın önünden geçiyorlardı. Yalınayak, yırtık pabuçlar, çıplak, gömleksiz, yırtık pantalonlu kırkdört çocuk. Yirmiiki yaşında olan, en uzunları olduğu için en başta, onbir yaşındaki de ensondaydı. Canlı canlı yürüyorlardı. Tam Bakanın önünden geçerken, öğretmen işaret verdi. Büyük bir hevesle, coşkunlukla marşa başladılar:

«Ey vataaan!.. Gözyaşların dinsin, yetiştiiik çünkü biz!..»

Müdür, gözyaşlarını tutamadı. Bakan,

— Gerçekten göz yaşartacak bir manzara! dedi.

Törenden sonra Bakan, öğretmeni çağırdı,

— Tebrik ederim, dedi. Çocukları çok iyi yetiştirmişsiniz. Bir cezaevinde ancak bu kadar olur. Şimdi sizi buradan başka cezaevine göndereceğim. Oradaki çocukları da dört-beş ay içinde bunlar gibi yetiştirirsiniz.

Öğretmen,

— Başüsüne, dedi, yalnız zâtıâlinizden bir ricam var.

— Nedir?

— Çocukların yetiştirilmesinde bana büyük yardımı olan bir çocuk var. O da benimle gelirse iyi olur. Daha iyi çalışırız.

SPORCU İNSANLARIZ VESSELAM

İlk durakta olursa, tramvayda oturacak yer bulunuyor. Mecidiyeköy'ünden tramvaya bindim. Şişli'ye gelmeden tramvay doldu, hem de tepeleme, pencereden, kapıdan sarkmacasına...

Tramvayların durumu belli. Adamın biri gazete okuyor. Yanında oturan da o gazeteden yararlanıyor. Arkada oturan genç boynunu, zürafa boynu gibi uzatmış, gazetenin spor sayfasını okuyordu. Birden bire kızdı.

— Vay anasını! diye bir nağra patlattıktan sonra, «Fener pisi pisine yenilmiş be!» dedi.

Gazetenin sahibi kanbur adam başını geriye çevirdi. Sıska soluk benizli delikanlıyı şöyle bir süzdü:

— Ne sandın? Yok yenecek miydi?

Şişmanlıktan zor soluk alan fok kılıklı biri lâfa karıştı:

— Eğer Şaban'ı santrada oynatsalardı zor yenerdiniz...

Arkada, sıska, avurdu avurduna çökmüş genç da nalar gibi böğürürken şişkoya,

— Yaşa âbi, dedi, yaşa be! Aslan Beşiktaş!.

Yolculardan genç, şık bir kadın dayanamayıp,

— Kova Beşiktaş! diye bağırdı.

Bağırmasıyla, küçük bir çocuk incecik sesiyle kadına,

— Asıl kova sensin! demez mi?

Hava birden iktidarla muhalefetin yarattığı siyaset havasına döndü; bir yumruk birinin ensesine yıldırım gibi inecek, bir şamar şimşek gibi çaktı çakacak, öylesine elektrikli, gergin...

Biletçi de söze karıştı:

— Habib'i geride oynattılar. Yoksa Fener daha çok gol atardı.

Kerli ferli, kalıplı biri, hımhım bir sesle,

— Ne dedin? diye sordu, asma kabağı mı? Ulan, on tane Habip olsa ne lâzım gelirmiş. Yeriz be! On Habip olsa yeriz...

— Yenmişi var!

Gazetenin sahibi,

— Ne kıvırıyor şu Habip, dedi, ne kıvırıyor... Hiç unutmam iki yıl önceki lig maçlarındaydı, santradan aldı, kıvıraaa kıvıraaa kıvıra, güm, topu ağlara taktı

Bir yolcu elini ağzına dayayıp, «Cıuırt!» diye acaip bir ses çıkardı.

— Kıvır, baban da görsün.

En önde oturan tek kollu bir adam, söz hakkı verilmeyen muhalefet sıralarından bir hatip cakasıyla ayağa kalktı.

— Dua edin rüzgâra, dedi, rüzgâr bizim aleyhimize olmasaydı...

— Ne rüzgârı?.. Ulan o sağ açık Cafer'in rüzgârı be…

— Habip'in üç çocuğu var; oğlan üç çocuk babası hâlâ sahada tazı gibi koşuyor. Hâlâ gol çıkarıyor, ağları yırtıyor be!..

— Habip'in, bir kere, üç değil, iki çocuğu var.

Biletçi birden parladı:

— Sen benden daha mı iyi bileceksin? Üç çocuğu var, ikisi erkek, biri kız...

— Git işine be! Her akşam Çınçın Bar'da Habip'le beraberiz.

— Yuuu... Şuna bak, ulan bizim Habip, bilmez olur muyum be… Tahtakale Gençlik Idman'da üç yıl beraber oynadık.

Biri araya girdi:

— İkinizin de yanlışı var O çocuklar Habip'in değil.

— Yâni ne demeye getiriyorsun ulan?

— Ulan senin beybabandır. Ağzını topla!

— Ne kızıyorsun yahu? Arkadaşlık mabeyninde ulan demişim ne çıkar? Sen de bana icabında başka bişey dersin. Bu kadarlık samimiyetlik olmaz mı aramızda? Ulan demekle insan ulan olur mu?

Dişleri dökülmüş bir ihtiyar,

— Şimdi hiç spor terbiyesi kalmamış, dedi, bizim zamanımızda ulan da derdik, efendime söyliyeyim, şeyoğluşey de derdik, kimse üzerine alınmazdı. Ortaya bir lâf... Şimdi öyle değil. İçinden «şeyoğluşey» diye geçirsen, herkes «Efendim, efendim» diye ortaya çıkıyor.

— Beyamca, ulan demeden ulan demeye fark var. Biri bana temiz kalple sövse, ağzımı açıp gık bile demem. Ama Habip'in çocukları için...

— Lâfın sonunu dinlemedin ki... O çocuklar, Habip'in karısının eski kocalarından.

Biletçiye yolculardan beşaltısı Habip'in çocuklarının sayısı üzerinde tartışırlarken öbürleri de birbirlerine girmişlerdi.

— Eğer Zülfü ikinci haftayımda sakatlanmasaydı, siz o zaman görürdünüz gününüzü...

— Püfff... Murtaza var ya Murtaza... Onun gibi elli tane Zülfü'yü paçasından çıkarır.

— Çıkmışı var...

— Düüüt...

— Çok konuşma! Bi tane korum çenene, feleğini şaşırırsın.

— Yavaş gel!..

— Taş koy abi...

Tramvay Taksim'de salamura istifini de geçti... Biletçi durmadan Habip'in üç çocuğu olduğunu iddia ettiği için bilet kesmeyi, hattâ kendisinin biletçi olduğunu bile unutmuştu... Dişlerinin yarısı dökülmüş olduğundan tükürükler saçarak bağırıyordu:

— Habip'in kaç çocuğu olduğunu ben bilmiyeceğim de sen mi bileceksin?

— Hah, hah... Güleyim bari...

Öbürü bir saldırdı, ama kalabalıktan kıpırdıyamadı bile...

— Ulan bir kafa korum, öküz boynuzladı sanırsın...

— Sen şu kalabalığa dua et, yoksa kalabalıktan elimi çekip çıkaramıyorum.

— İn aşağı ulan...

Yolcular birkaç bölüğe ayrılmışlardı. Tartışma azmıştı. Çok yaşlı, gerdanı kaplumbağa boynuna dönmüş, elleri titreyen bir bey sinirlendi:

— Sizde hiç utanma, sıkılma, arlanma yok mu?

Kendi kendime «oh, dedim, şu ihtiyar hepsinin ağzının payını verecek.» ihtiyar devam etti:

— İkinci gol, bal gibi penaltıydı. Ama hakem, hakem değil ki…

— Beybaba, hakeme lâf yok...

Mecidiyeköy'nden bindiği için oturacak yer bulmuş olan onüç, ondört yaşında görünen bir öğrenci, ihtiyara,

— Moruk, sen onu affetmişsin biraz, dedi. Baha uluslararası hakemdir.

— Biz onun neden beynelmilel olduğunu biliriz. Açtırma kutuyu, söyletme kötüyü Demokrat Partiye girince, babam da beynelmilel olur.

— Şimdi su koyverdin işte...

Tok bir ses yükseldi:

— Yooo... Üniversitede bir, tramvayda iki… Katiyen siyaset olmaz. Vatman!. Vatman bey kardeşim, baksana tramvayda siyaset yapıyorlar. Durdur arabayı, ben ineceğim... Başımı belâya sokamam.

— Kim siyaset yapıyor be?

— Demokrat Parti demedin mi sen?

— Dedimse dedim.

— Duydunuz ya…

— Spora siyaset karıştırmayın.

İhtiyar, çocuğa kızdı:

— Sen daha ananın karnına girmeden ben Ayvansaray Gençlikspor'un, hem de birinci takımında, sol açıktım. Anladın mı çaylak?

— Belli...

Tramvay Galatasaray'a gelmişti. Biletçi durmadan Habip'in çocuklarını anlatıyordu. En sonunda vatman da dayanamadı, başını kapıdan içeri uzattı. Herhalde biletçiye «işine bak!» diye çıkışacaktı.

— Kimmiş o Fenerli ulan? diye sordu.

Yolculardan biri,

— Ne o, beğenmedin mi? dedi, benim. Ne olmuş?

Vatman büsbütün içerledi:

— Arkadaş, ben arabamda Fenerli yolcu taşıyamam. İn aşağı!..

Yolcu,

— Asıl eşeklik bende ki, senin gibi Beşiktaşlı vatmanın arabasına binmişim, dedi, arabadan atladı.

Tepebaşı'nda bir kondoktör bindi. İçimden «Oh dedim, görsün şu biletçi şimdi. Mecidiyeköyü'nden beri tek bilet kesmedi..»

Kavga eden yolculardan biri,

— Beşiktaş Fener'i yendi ama, ayıcılıklan yendi, ayıcılık etti, dedi.

Vatman dışardan seslendi:

— Haltetmiş onu söyleyen... Kim söyledi onu?

Adam, tramvaydan indirecekler diye korkusundan şişkonun arkasına pıstı.

— Evire çevire yendi. Mestan onsekiz çizgisinden ne gol soktu be…

— Git işine...

— Ulan, sana Habip'in üç çocuğu var, diyorum. Namussuzum üç çocuğu var.

— Acaba sen hayatında bir kere bile Habip'in suratını gördün mü?

— Vay!.. Demek bana yalancı diyorsun. Duydunuz ya vatandaşlar, hepiniz şahit olun. Alenen hakaret ediyor. Davacıyım.

Koıdoktör,

— Ne olmuş? dedi. Fener topu topu Beşiktaş'a şimdiye kadar on defa yenildiyse, Beşiktaş Fener'e elli kere yenilmiştir.

Kondoktör de Fenerli değil miymiş? Vatmanla bi-

letçi bir yana, kondoktör öbür yana geçti. Vatman bar-bar bağırıyordu:

— Yani, ceza yazarım diye mi bizi korkutuyorsun? Yazarsan yaz. Beşiktaş'a feda olsun. Yaşasın Beşiktaş!..

Biletçi, yolculardan birinin kafası budur, diye bilet kutusunu indirdi. İhtiyar da çantasını kaptığı gibi, çocuğun kafasına geçirdi. Kondoktör, Beşiktaşlı yolcusunun kıravatına asıldı. Derken gürültüye polisler yetişti. İki polisten biri kondoktöre sordu.

— Ne oluyor?

— Güya, Fener'in ikicin golü hopsaitmiş...

Polis,

— Hangi enayi söylüyor onu? diye sordu.

Tramvayın çevresine toplanan kalabalıktan biri,

— Hopsayt değildi ama, bal gibi hentboldü, dedi.

Başka biri,

— Çüüş! diye bağırdı, hiç mi hentbol görmedik be!

Polislerden biri Galatasaraylıymış.

— Haydi, yürüyün karakola!

Herkes birbirinden davacı Beni de tanık yazdılar. Karakola döküldük. Komser önce bana sormasın mı!

— Nerelisin?

— Erzurumlu.

— Onu sormadık. Hangi takımı tutuyorsun?

— Takım tutmam.

— Allah Allah... Hangi kulüptensin?

İlle bir kulüpten olmalı ama, komiserin kulübünü bilsem, onu söyeyeceğim. Yaradana sığınıp,

— Fenerli... dedim.

— Aferin!... Geç bu yana...

Hepimizi kulüplere göre ayırdıktan sonra kavgacılardan birine.

— Ne oldu, anlat, dedi.

Yediği yumruktan gözünün biri morarmış adam.

— Efendim, dedi, ben Mecidiyeköyü'nden tramvaya bindim. İşime gidiyordum. Taksim'de de inecektim.

— Neye inmedin?

— Nasıl ineyim? Maçtan lâf açtılar, dalmışız. Bu dedi ki, Fener'li Mazlum güya lisansı olmadan sahaya çıkmışmış da, Beşiktaş Federasyona itiraz edecekmiş...

Komiser kızgınlıkla ayağa kalktı:

— Ben, Mazlûm'a lâf söyleyecek olanın...

Yavaaaaşçacık oradan kırdım.

Çok sporcu insanlarız, vesselam...

KUYRUK

Bahçekapı'daki Yerli Mallar satış mağazasından Yeni Postahane'ye saptım ki, bir anababa günü... Kuyruk ama, bildiğiniz kuyruklardan değil... Üç örgü, beş örgü, yedi örgü, araba atı kuyruğu gibi. Sıra sıra, örgü, örgü kuyruklar birbirine girmiş, arap saçma dönmüş. Gelen araba dayanıyor. Şoförler, sol elleriyle arabaların karoserlerine güm güm vurup,

— Şu klaksonu yasak etmenin de yeri var mıydı? diye barbar bağırıyorlar. Oysa klakson çalmak değil, havan topu patlatsan acaba şu insan yığınım sökmenin olanağı var mı? Artık arabalar eze biçe, beş dakikada beş metre ya alabiliyor, ya alamıyorlar.

— Önüne bak!

— Arkana bak!

— Önü arkası kaldı mı be?

— Kuyruğa girin!

— Hangi kuyruk kardeşim?

— Hangisi olursa, gir birine!

— Birader, şu insanlar bitürlü medeniyeti öğrenemediler. Yirminci yüzyılda yaşıyoruz. Ne demek yirminci yüz-

yıl? Medeniyet demek. Medeniyet ne demek? Atom bombası bir, kuyruk iki, bu ikisini Öğreneceksin, başka çaresi yok. Önüne bak be! Hössst!..

— Yooo.... O kadar değil; medeniyet dedin mi, bunun içine naylon da girer, plâstik de girer, lâsteks de girer, efendime söyliyeyim, taaa bikiniye kadar her bişey girer. Çüşşş! Nasırıma bastın yahu, kör müsün?

— Niye çikleti saymıyorsun? Medeniyet dedi miydin çiklet de içine girer.

— «Sallan - yuvarlan» dansı?.. İtme ulan!.

— Onu bilir, onu söylerim, biz daha bir kuyruk olmasını öğrenmedikçe adam olamayız, öff!.. Amma yükleniyorlar. Yavaş be!..

Bir afili delikanlı bağırıyor:

— Yağlıdır, değmesinin!!..

Yoldan, yani ortada yol filân da kalmamış ya, işte o kalabalıktan, geçmeye çalışan iki kişiden biri,

— Acaba bu kuyruk ne kuyruğu? diyor.

Öbürü,

— Ne kuyruğu olursa olsun, dal! diyor.

Ben de onlara uyup kuyruğa dalıyorum. Başka da yapacak şey yok, ister istemez bir yerden bağlamyorum kuyruğa.

— Allah razı olsun bu kuyruğu icat edenden.

— Dolmuşu unutma. Kuyruk bir, dolmuş iki…

Önündeki ihtiyar kadın,

— Bu kuyruk, ne kuyruğu? diye soruyor.

— Yahu kuyruğu bulmuşsun, daha ne kuyruğu diye sorulur mu? Kuyruk işte…

— Öyle ya, gir içine elbet bişey verecekler?

Hem böyle söyleniyor, hem de herkes birbirine soruyor:

— Bu ne kuyruğu kuzum?

Böyle soranlar yine kendileri biraz sonra bir başkasının aynı sorusuna cevap veriyorlar:

— Bu kuyruk yok mu, bu kuyruk? İşte bu kuyruk sayesinde karaborsacılığın dibine darı ekildi.

— Eğer kuyruk olmasa, iflahımız kesildi gitti. Yandık bu karaborsanın elinden.

Kalabalığın bir başında bir polis, öbür başında bir polis, durmadan bağırıyorlar:

— Yavaaaş!..

— Kuyruğa girin, kuyruğa!..

— Arabaya yol verelim!

Adım adım, hayır ayak ayak ilerliyoruz. Saat dokuzda randevum vardı ama geçti artık, saat on olmuş.

— Bayım, siz benden sonra geldiniz. Lütfen açıkgözlük etmiyelim.

— Ne münsebet? Asıl zâtıâliniz açıkgözlük ediyorsunuz. Ben saat yediden beri buradayım. Gelen önüme geçti, gelen önüme geçti. Kibarlık edelim dedik ama olmuyor.

Yanımızdaki başka kuyruktan bir yurttaş.

— Bu hayat hep böyledir birader, diye söze karışıyor, benim de öyle oldu. Yirmiiki yıldır memurum. Daha dünkü çocuklar başımıza şef, müdür kesildiler. Gelen geçti, gelen geçti... Affedersiniz, ben, eşek kuyruğu gibi, ne uzadım, ne kısaldım.

— Affedersiniz, ne dağıtıyorlar burada?

— Vallahi bendeniz de bilemiyorum. İki saattir buradayım, kimi otomobil lâstiği diyor, kimi gaz diyor.

— Otomobil lâstiğini n'apiyim?

— Amma yaptın be teyze! Lâstiğini veren Allah, elbet birgün otomobilini de verir

— Bari dört lâstiğini de veriyorlar mı?

— Onu bilmem. İçeri girenler çıkmıyorlar ki…

— N'oluyor peki?

— İzdââm olmasın diye arka kapıdan çıkarılıyorlar.

Saat onbuçuk oldu. Kalabalık arttıkça artıyor.

— Eğer otomobil lâstiğiyse vesika isterler. Vesikası olmayanlara lâstik mastik vermezler.

— Vesika mı? Demokrat Partiden mi? Şükür Allaha, hepimiz demokratız.

— Eğer gaz veriyorlarsa yandık.

— Versinler de ne verirlerse versinler birader. Tek versinler.

— Gaz verirlerse **cebine** mi koyacaksın? Yanımıza kap da almadık.

— Sen önce numaranı al bir kere, sonra gider evinden teneke, kova da getirirsin.

— Ay numara da mı veriyorlar?

— Yok sana numara vermeden gaz vereceklerdi... Nerde bu bolluk!.. Yahu, bin kere söyledik itme diye...

— Affedersiniz, arkadan itiyorlar.

— İşim var da biraz...

— Beyimin işi varmış, Allah Allah... Senin işin var da biz eğlenceye mi geldik? Herkesin işi gücü var. Patlamadın ya, sıranı bekle!

— Acaba öğlen paydosuna kadar alabilecekmiyiz?

— Sanmam. Yüklenme ulan! Üstüme mi çıkacaksın?

— Kimse büyük küçük tanımıyor. Ne ahlâk kaldı, ne terbiye...

— Siz kırkı geçtiniz galiba...

— Neden sordunuz?

— İnsan kırkını geçti miydi, artık kendisinden başkasında ahlâk, terbiye kalmaz da…

— Ne alacakmışız? Ne dağıtıyorlar?

— Ensülin.

— Ensülin mi? Nedir o?

— Şeker hastalığına birebir.

— Aaa... N'apicim, istemem.

— Aman birader, n'apicim olur mu? Al da sat. Bizim Yunus Efendi kuyruğa gire gire zengin oldu. Şurda ikibuçuğa al, şuracıkta yirmibeş liraya elini öpene sat...

— Biliyor musunuz, memlekette yeni yeni iş sahaları açılıyor.

— Tabii, ne demek... Kuyruk deyip geçme kardeşim. Kuyruktan apartıman dikenler var. Çek şu dirseğini kafamdan.

— Sen başını dirseğimden çek! Şuna bak be... Lâ havle...

— Kardeşim, affedersiniz, bu kuyrukta ne veriliyor?

— Hükümet bez dağıtıyor.

— Ne bezi?

— Şimdiki zamanda her bişey Amerikan kardeş. Ne bezi olarak, Amerikan bezidir.

— Bez değil. Ezbere konuşmayın. Çimento dağıtıyorlar.

Önümdeki ihtiyar kadın sinirleniyor:

— Ne bez, ne tuz, ne de gaz. Siz hiç radyoları dinlemediniz mi?

— Dinledik. Ne varmış radyoda?

— Başbakan bütün kuyrukları yasak etti. Yalnız kahve kuyruğuna müsaade etti. Kahveden başka hiçbişeye kuyruk olmıyacak.

Kahve lâfı bir anda ağızdan ağıza dolaşıyor. Bütün kuyruklar, at kuyruğuna at sineği konmuş gibi dalgalanıyor.

— Kahve ha?..

— Kahveyi iki gün beklerim burda. Almadan gitmem.

— Kahve, kahve... Yalnız kahve kuyruğuna emir var. Öbür kuyrukların çok ağır cezası var.

— Neden?

— Çünkü muhalifler, inat olsun diye, durup dururken, kuyruk oluyorlarmış. Memlekette kıtlık var, desinler diyerekten, hiç yoktan kuyruk icad ediyorlarmış.

— Sakın bu kuyruk da muhaliflerin bir numarası olmasın.

— Yok canım, baksana bu kuyruğun iki başını iki polis bekliyor.

Saat onbir... Mağazamn kapısına on adım kadar var daha. Kepenkleri de inmiş olduğundan içeride ne dağıldığını göremiyoruz.

— Bari çok mu veriyorlar?

— Elli gram.

— Sanmam. Nüfus başına elli gram kahve verseler, kahve mi yeter bu millete?..

— Doğrusu elli gram kahve için burada bekleyemem.

— Sen elli gram kahveyi bul, öp de başına koy. Elli gram kahve ne demek? İki kilo da nohut karıştırdın mı, mis gibi ikibuçuk kilo kahve olur.

İki arkadaştan biri,

— Yahu, benim yanımda para da yok, diyor, sen bana ikibuçuk lira versene...

Öbürü,

— Vereyim ama birader, diyor, borç vermem. Aldığın kahvenin yansını bana verirsin.

Bağıran, çağıran, ezilen, haykıran, paketini düşüren, arkadan itile itile kepengi yarıya kadar indirilmiş mağazadan başımızı eğerek içeri giriyoruz. Önümdeki ihtiyar

kadına, tezgâhtar soruyor:

— Kaç numara istiyorsunuz?

— Numarasız mı olacaktı? İşimiz var hanım, seni bekleyecek değiliz. Çabuk söyle!

— Çekilmiş mi veriyorsunuz? Benimkisi ince çekilmiş olsun oğlum. En ince numarasından ver!

— İncesi, kalını hepsi bir teyze. Ama tüylüdür. Bir parmak tüyü var...

— Aaaa... Hiç tüylüsünü de görmemiştim. Bir yaşıma daha bastım. Tüylü kahve olur muymuş?

— Ne kahvesi yahu? Kaç numara giyiyorsun?

— Otuzbeş. Ama, taraklı olsun...

— Çattık...

— Ayol, ayakkabı demedin mi?

— Şapka, teyze, şapka..

Tezgâhtar kutudan şapkaları çıkarıyor. İhtiyar kadın,

— Aaa!.. Ben şapkayı n'apiyim ayol? diyor, hem de erkek şapkası... Ama dur, bu kuyruk şapkası ucuz olur. Ver bitane, oğlana alayım bari… Kaça?

— 68 lira 73 kuruş...

Kadın parayı çıkarıp veriyor. Kahverengi bir şapka beğeniyor, sıra bende.

Tezgâhtar,

— İtalyan malı bayım, diyor, yarına bulamazsınız. Bu zamanda parayla mı? Yalnız çabuk olalım biraz...

Yaz olsun, kış olsun, şapka giymem ama, kuyruğa girilip alınan şapkanın ucuzluğunu düşünerek bir şapka aldım.

Arkamdaki adam, şapkalar bitecek de alamıyacak diye barbar bağırıyor:

— Bana dört tane ver. Biri 56, üçü 57 numara olsun. Gri yok mu? Ya gri olsun, ya da bej…

68 lira 73 kuruşu verdim, şapkayı aldım. Geldiğim yerden dönüş yok. Merdivenden çıkılıyor, mağazanın arka kapısından başka bir sokağa... Saat onikiye çeyrek var. Kelepir şapka almanın sevinciyle yorgunluğumu unuttum. O gün akşama kadar şapka paketi elimde dolaştım. Akşam saat beşte vapura binmek için Kadiköy iskelesine geldim. Bileti alırken birisi seslendi:

— Hasan!..

Bir de baktım, benim ta çocukluk arkadaşım. Aynacı Burhan. Ortaokuldayken edepsizliğinden okuldan koğulmuştu. Haydi yaptığı edepsizliği de söyliyeyim. Oturduğu sıranın yanına, yere ayna koyar, aynadan kadın öğretmenlerin bacaklarını seyrederdi. Sonra iş çakıldı. Aynacı Burhan'ı okuldan sepetlediler. Onu çoktandır görmemiştim.

— Ooo... Nasılsın Burhan?

— Teşekkür ederim. Çok iyiyim.

— Ne iş yapıyorsun?

— Reklâmcılık.

— Ne reklâmcılığı?

— Ne olsa... Tüccarların satılmayan mallarını şıp diye sattırıyorum. Bugün bir Yahudinin tam dokuzyüzyetmiş şapkasını sattırdım.

Şapka lâfı ilgimi çekti, daha derinden sormaya başladım:

— Nasıl sattırıyorsun?

— Çok kolay. Herifin elinde üç yıldır bitürlü satamadığı tapon mallar varmış. Piyasada hepsi beni tanırlar. Yazıhaneme geldi. Kazançtan yüzde yirmibeş komisyon üzerinden anlaştık. Bütün mallarını saat üçe kadar sattırdım. Allah bin bereket versin, sekizyüz lirasını aldım. Dokıızyüz alacaktım ama ahali herifin vitrin camlarını kırdı. Zararı da yarı yarıya bölüştük.

— Peki Burhan, ne yapıyorsun da mallarını sattırıyorsun?

— İkişer, üçer liraya onbeş, yirmi serseri tutuyorum. Dükkânın önünde yarım saat kadar kuyruk oluyorlar. Hattâ yarım saat bile sürmüyor. Kuyruğu gören arkaya giriyor, gören giriyor. Bilirsin ya şimdi ahalide bir kuyruk merakıdır gidiyor. Ondan sonra önünü alabilirsen al... Bu akşam şapka kalmayınca camları indirdiler. Az kalsın mağazayı yıkacaklardı. Güç zaptettik. Çok enayiler var Hasan kardeşim.

— Evet... diye karşılık verdim.

— Ama bildiğin gibi değil, çok, pek çok enayi var...

— Bilmez olur muyum? Vardır. Hem de ne enayiler...

— Çok eşekler var.

— Vardır kardeşim.

— Ne dangalaklar var bir görsen...

— Görmeye ne lüzum var. Bilmez miyim?

— Bari şapkalar ucuz mu?

— Yok canım, her mağazada satılan şapkalardan.

— Ben o enayileri değil de şapkaları merak ettim.

— Vapura onbeş dakika var. Gel de Karaköy'deki şapkacılarda göstereyim.

Şapkacı mağazalarının vitrinlerine bir bakayım ki, benim aldığım şapkadan dolu. Hepsinin üzerindeki etiketlerde 68 lira 73 kuruş yazmıyor mu?

— Demek şurdan gelip rahat rahat ayni paraya almıyorlar da, ille o kuyruğa girip canları çıka çıka ezile, çiğnene alıyorlar ha... Gerçekten çok enayiler var.

— Hem de su katılmamış. Yarın da Marpuççularda Hırant'ın mağazasında nargile sattıracağım Herifin elinde eskiden kalma bin nargile varmış.

— Nargile de alırlar mı?

— Bu enayiler alır birader. Nargile değil, yalnız marpucu olsa yine alırlar. Yeter ki bir kuyruğa girsinler. Yalnız bişeyden korkuyorum.

— Neden?

— Bu nargile yetmez de, dükkânı kırar dökerler. İşte ondan korkuyorum.

Vapura giderken, Aynacı Burhan,

— Elindeki pakette ne var? diye sordu.

Paketin üstünde, şapkayı aldığım mağazanın adı yazılı olduğu için, paketi arkama gizledim,

— Hiç, dedim, kendime ayakkabı aldım da..

Eve gidince şapkayı masanın üstüne koydum. Ona bakıp bakıp hem enayiliğimi seyrediyor, hem de dua ediyorum. Ya ertesi gün kuyruğa girip de marpuç alsaydım, ben o marpucu ne yapardım, nerde kullanırdım?

KAÇ DİŞLİ

Belâ insanı arar bulur. Oysa ben o sabah evden, kendimi dinliyeyim diye başımı alıp çıkmıştım. Doğrusu nereye gideceğimi de bilmiyordum. Köprüden Yalova'ya giden vapura atladım. Deniz havası sinirlerimi yatıştırır diye düşünmüştüm.

Vapur kalktı. Limandan uzaklaştıkça kendim de ağır bir yükten kurtulmuş insan hafifliği duymaya başladım.

Kulak mememin dibinde bir ses:

— Beyefendi affedersiniz...

Başımı çevirince, az kalsın kulağımın dibindeki adamın burnuyla çarpışacaktım. Kırk yaşlarında, iyi giyimli, ağır görünüşlü, efendiden bir adam.

— Estafurullah, buyurun efendim! dedim.

— Önce kendimi size tanıtayım, Abbas Tutuşur...

— Çok memnun oldum Benim adım da Fazıl Ağıral...

— Teşerrüf ettik efendim.

Kibar bir adamdı.

— Bendeniz, hastalık derecesinde bahse tutuşmasını severim, dedi.

Alay mı ediyor diye yüzüne dikkatle baktım, hiç gülmüyordu.

— Olabilir, dedim, herkesin bir merakı vardır,

— Benimki meraktan çok fazla bişey. Günde beşon kişiyle iddiaya tutuşmazsam o gece uyuyamam.

Hayatta en kızdıklarım, iddiacı insanlardır.

— Bari kazanır mısınız?

— Kazandığım da olur, kaybettiğim de... Maksat kazanmak, kaybetmek değil, zevk... Heyecan meselesi Beyefendi. Tıpkı spor gibi bişey. Tabii anlıyorsunuz beni.

— Anlıyorum efendim.

— Sizi rahatsız etmiyorum ya...

— Ne münasebet? Katiyyen. Bilâkis enteresan bir insanla tanıştığım için çok memnun oldum,

— Teveccühünüz.

İçimden, ah şu herife bir güzel ders versem, diye geçiriyordum.

— Eğer arzu ederseniz, vakit geçirmek için sizinle bir bahse girelim.

— Ne üzerine?

— Ne üzerine isterseniz. Meselâ şu karşınızda oturan kadının kaç dişi var?

— Aman yavaş söyleyin, kadın duyar.

Tam karşımdaki koltukta otuzla kırk yaş arası, oldukça güzel bir kadın oturuyordu.

— Siz bu kadının ağzındaki diş sayısını bilirseniz, ben size bin lira vereceğim. Bilemezseniz, siz bana elli lira verin. Razı mısınız?

Elli liraya karşı bin lira, iyi bir bahisti.

— Vallahi, bilmem, dedim. Ben kendi karımın ağ-

zında kaç diş olduğunu bilmiyorum. Tanımadığım kadının ağzında kaç diş olduğunu nerden bileyim?

— Maksat bilmek, bilmemek değil, vakit geçirmek. Hem ben size bir şans daha vereyim. Siz üç rakkam söyleyin. Bu üç rakamdan biri tutarsa yine bin lirayı kazandınız.

İşi sağlam kazığa bağlamak için,

— Siz hiçbir rakam söylemiyecek misiniz? dedim.

— Söylemez olur muyum? Sizden sonra bir rakam da ben söyliyeceğim.

— Ya siz de bilemezseniz?

— İkimiz de bilemediğimiz için, ikimiz de bahsi kaybederiz.

— Yani?..

— Ne siz bana elli lira verirsiniz, ne de ben size bin lira...

Bin lira gözümü döndürdüğü için, şu enayinin parasını almak, hem de bir daha her önüne gelenle bahse girmeye tövbe etmesi için iyi bir ders vermek istiyordum.

— Öyle olmaz, dedim.

— Ya nasıl olur?

— Ben üç sayı söylerim, tutturamazsam size elli lira öderim. Sonra siz bir sayı söylersiniz. Siz de bilemezseniz, bahsi kaybettiğiniz için, bin lirayı alırım

— Tamam!.. Haydi bakalım, söyleyin bir sayı...

— Yooo... Dur bakalım. Birdenbire olmaz, hesap kitap edeceğim. Rap diye söyleyemem.

İşin ucunda bin lira var... İyice düşünüp taşınmak gerekirdi.

— Ya kadının ağzında takma diş varsa. Yani hepsi tamamsa?

— O zaman bahis bozulur. Takma diş hesaba dahil değil...

Kadını süzmeye başladım. Sanki gözlerim röntgen ışınları saçıyormuş gibi kadının kapalı iki dudağı altındaki dişlerini görmeye, saymaya çalışıyordum. Önce yaşını hesaplamalıydım. Bioloji bilgimi kafamdan geçirdim. Süt dişi... Onlar çıkar, yerine... Dur bakayım... Bir genç kızın yirmisekiz dişi vardır. Sonradan dört de akıl dişi çıkar, eder otuziki...

Ben hesaplaya durayım, Abbas Tutuşur gazetesini açtı, okumaya daldı.

Bu kadın kaç dişli olabilir? Şerlok Holmes olsa bilemez be! Şimdi bu kadın olsa olsa en genç, otuz, en yaşlı da kırk yaşında olabilir. Otuz yaşında olsa... Akıldan yapılacak hesap değil... Kâğıt kalem çıkardım. Alt çenede, üst çenede iki sıra otuziki diş resmi çizdim. Önce çürürse, azı dişleri çürür. Bunun en iyisi, kendi dişlerime göre hesaplamalıydım. İşin tuhafı kendi ağzımda kaç diş olduğunu bilmiyordum. Yanımda rahat rahat gazete okuyan Abbas Tutuşur'a,

— Bir aynanız var mı? dedim.

Bir cep aynası çıkardı, verdi. Ağzımı açtım. Alt çenemde... Bir, iki, üç… Köpek dişi, kaplama, yanındaki köprü, dört, beş... Onun yanındakini okuldayken Çivi Rıza kırmıştı. Ne hergeleydi ulan şu Çivi Rıza? altı, yedi, sekiz... Sekiz de öbür yanda. Dur ama, şuradaki azı dişini geçen yıl çektirmiştim, öyleyse onbeş..

Üst çenedeki dişlerimi saymak için aynayı ağzıma soktum: onaltı, onyedi... Tam, yirmialtı dişim vardı. Benim yaşım kırk olduğuna göre... Acaba kadınlar mı daha dişli olur, erkekler mi?

Rahat rahat gazete okuyan Abbas Tutuşur'a,

— Eğer mızıkçılık saymazsanız bişey soracağım, dedim.

— Buyurun sorun! dedi.

— Sizin ağzınızda kaç diş var?

— Yirmidokuz.

— Kaç yaşındasınız?

— Otuzbeş.

— Mersi.

O yine gazetesine daldı. Ben kadının yaşını bilimsel olarak belirlemek istiyordum. Şimdi, elimde iki esas vardı; biri benim dişlerim, biri de Abbas Tutuşur'un dişleri... Bu iki esastan kalkarak kadının kaç dişi olduğunu bulacaktım. Kâğıda benim yaşımı, dişimi, sonra Abbas Tutuşur'un yaşını dişini yazdım. Orantıyla bulmaya çalıştım. Kırk yaşında bir erkeğin yirmialtı dişi ve otuzbeş yaşında bir erkeğin de yirmidokuz dişi olursaaa, acaba otuz yaşındaki bir kadının kaç dişi olur? Bir insanın okuldayken hesabı kuvvetliyse, hayatta her zaman başarı kazanır.

Ama bu iki esas, kadının dişini bulmak için yetmiyordu. Daha başkalarının da dişlerini bilmeliydim.

Vapur Kınalı Ada'ya yanaştı. Gazetesine dalmış Abbas Tutuşur'a,

— Rahatsız etmezsem bişey daha soracağım, dedim.

— Sorun! dedi.

— Biraz dışarı çıkabilir miyim?

— Tabiî... Yalnız Yalova'ya gelmeden kadının dişini bilin de...

Hemen dışarı çıktım. Halatların yanındaki çımacıya gittim. Kurnazlığa başvurmaktan başka çıkar yol yoktu. Elimi çeneme götürüp,

— Ah, oooh! diye inlemeye başladım.

Çımacı,

— Ne o bey, dişiniz mi ağrıyor? dedi.

— Sorma kardeşim, hem de nasıl? Ağzımda yirmi diş kaldı, sizin kaç dişiniz var?

— Bilmem... Geçen yıl iki tane çektirmiştim. Bilirim diş ağrısını...

— Aç ağzını bakayım.

Çımacı ağzını açtı. Hemen saydım.

— Sizin maşallah sapasağlam yirmisekiz dişiniz var ama daha yaşınız olsun olsun yirmibir, yirmiiki...

Çımacı,

— Yirmialtı... dedi.

Çımacının da yaşını, dişini kâğıda yazdım. Bu sefer güverteye çıktım. Daha başkalarının dişlerini, yaşlarını da yazdım. Sonra gelip yerime oturdum. Abbas Tutuşur, gazeteyi bırakmış, eline bir kitap almıştı.

Başladım hesaba... Kırk yaşında otuz, otuz yaşında yirmisekiz diş... Vapur Burgaz adasına gelince kadının ağzındaki dişlerin sayısını buldum. Anket usulüne ve bilimsel hesaba göre, karşımdaki kadının ağzında yirmialtı diş olması gerekti.

Kitaba dalmış Abbas Tutuşur'u dürttüm

— Yirmialtı dişi var! dedim.

— Peki, dedi.

— Daha hakkım var.

— Evet, iki hakkınız daha var.

Abbas Tutuşur, kitabına, ben de hesabıma daldım.

— Abbas Bey, ya bu hanım Yalova'dan önce bir iskelede inerse?

— Ne yapalım? Bizim bahis de yanar.

— Öyle şey olur mu birader? Ben iki saattir kafa patlatıyorum.

— Öyleyse çabuk hesaplayın.

Vurdum kafayı, bu sefer yirmiyedi diş çıkardım. Abbas Tutuşur,

— Bir hakkınız kaldı... dedi.

Vapurumuz Büyükada'dan kalkmış, kadın da inmemişti. Daha Yalova'ya kadar zamanımız vardı. Bu sefer aklıma bir kurnazlık geldi. Kadının ağzını açtırıp dişlerini sayacaktım. Ama, kadına, «Ağzını aç!» demeden...

Kadın tam karşımdaydı. Başladım esnemeye. Bir esnedim, iki esnedim, üç esnedim, dördüncüde kadın da ağzını açtı. Hemen başımı uzattım. Bir, iki, üç... Kadın ağzını kapadı. Yeni bir hevesle esnemeye başladım. Bu sefer kadının yanında oturanlar da esnemeye başladılar.

Karşı sıra, bizim sıra, hep birden esniyoruz. Kadın esnemek için her ağzım açtıkça, ben boynumu uzatıyorum. Alt çenedekiler saymak kolay da, üsttekiler zor, görünmüyor. Bu sefer, kollarımı açıp gerine gerine esnemeye başladım.

Kadın öyle ağzını açıyor ki, küçük dilini bile görüyorum. Esneme gittikçe yayıldı. Bütün salon esniyor. Belki de esneme güvertedekilere kadar geçmiştir. Eğer kaptan da esnemeye, uyuklamaya başlarsa Marmara'da vapur, dolaşıp duracak.

Ben ha babam esniyorum. Kadın da, ha babam esniyor. Kadının alt çenede iki azı dişi yok, azısı dolgu. Üst çenede iki altın kaplama var. Ben,

— Aaaa!.. diye ağzımı bir karış açıp gerine gerine esnedikçe kadın da,

— AaaaL diye ağzım açıp esniyor. Allah kahretsin, bir fotoğraf makinesi olsa, şıp diye bütün dişlerin resmini çek, sonra resimden teker teker say. Kadının ağzının içini ta gırtlağına kadar görüyorum ama, bitürlü dişlerini tam sayamıyorum.

Önce, esnerken ağzına mendilini, elini kapıyordu. Sonra o kadar çok esnedi ki, ağzım kapamaktan vaz geçti.

Kadının sağındaki ihtiyar bir kadın hem esniyor hem de yanındaki erkeğe,

— Aman üstüme bir ağırlık çöktü! diyor

Yanındaki adam,

— Bana da öyle, diyor, oysa gece çok iyi uyumuştum.

— Açık hava yaradı galiba...

Pencerenin önündeki iki yaramaz çocuk, esneye esneye uyuyakaldılar.

Sesler geliyor:

— Ay esnemekten çenelerim ayrılacak.

— Bu ne uyku?

Bana da bir uyku bastırdı ki…

Vapur Yalova'ya gelene kadar esnedim, kadın da vurmadan esnedi. Teker teker sayabildiğime göre kadının ağzında yirmibeş diş varmış.

Abbas Tutuşur'a baktım, kitap elinde, başı göğsüne düşmüş uyuyor. Dürtüp uyandırdım.

— Kalk Abbas Bey, Yalova'ya geldik. Hanımın ağzında yirmibeş diş var.

— Bilemediniz.

— Öyleyse buyurun elli lirayı. Şimdi siz söyleyin bakalım.

Vapurdan çıkmak üzereydik, yani Abbas Tutuşur'a kadının dişini hesaplayacak zaman bırakmamıştım Ama o gözünü bile kırpmadan,

— Bu Hanımın yirmisekiz dişi var! dedi.

— Benim söylediklerim yanlış olur da sizinki neden doğru oluyor? Nerden belli yirmisekiz dişi olduğu?

Herifin maksadı bizim elliliğin üstüne oturmaktı.

— Peki, inanmazsanız, kendisine sorun! dedi.

— Siz sorun, dedim.

Abbas Tutuşur kadına sokuldu.

— Affedersiniz hanımefendi, dedi ağzınızda kaç diş var?

Hâlâ esneyen kadın ağzını zor kapadı, gülerek,

— Aman Abbas Bey, dedi, benim ağzımda kaç diş olduğunu siz benden daha iyi bilirsiniz. Onbeş yıllık dişçimsiniz. Bu sabah da bir dişimi çektikten sonra, ağzımda yirmisekiz diş kaldı.

— Teşekkür ederim Hanımefendi.

Biletleri verip iskeleden çıktık. Baktım Abbas Tutuşur, almış başını gidiyor. Hemen arkasından koşup, kolundan çektim.

— Sizin ağzınızda kaç diş var Abbas Bey? dedim.

— Benim dişlerim inci gibidir, hepsi de tamam ve sapasağlam.

Yaradana sığınıp çenesine bir yumruk indirdim.

— Dişlerinizin tamam olduğunu hiç sanmam, dedim, bir kere daha saysanız iyi olur.

Abbas Tutuşur'un biriki dişi avucuna dökülmüştü.

Mahkemede bin lira tazminat ödeyip bu diş işinden kurtuldum. O gün bugün kimsenin ağzındaki dişle uğraşmam; ister otuziki dişi olsun, ister üçyüzyirmi dişi...

GÜBRE KRALI

Aklım ermeğe başladığı zaman, bir amcamın da Amerika'da olduğunu duyardım. Arada sırada Amerika'dan gelenler amcamın milyoner olduğunu söylerlerdi. Babam ve öbür amcalarım ona kızıyorlardı. Onsekiz yaşında Amerika'ya gitmiş, o zamandanberi, ne mektup, ne bir selâm... Doğrusu bizim bütün akrabalar, hepimiz yoksul insanlardık, ama birbirimize bağlıydık. Aramızda ayrı gayrı yoktu. Hiç kimsenin birbirine kazık atmaya niyeti olmadığından hepimiz, herşeyimizi bölüşüyorduk. Büyük amcamın, kışın, hayvanlarının otu bitse, öbür amcalarım kendi ambarlarından verirlerdi.

Birinin buğdayı kalmasa, bankaya borcunu veremese hep birden yardımına koşardık. Hem bunlar borç da değildi. Bugün sanaysa, yarın bana hesabı...

Köyümüz kırkdört evdi. Bütün köy hep akrabaydık. Akrabalığımızın ne zaman başladığını bile bilmezdik. İşte Amerika'daki amcama kızmamız bundandı. Biz kendi yağımızla kavruluyorduk. Ondan para, yardım filân umduğumuz yoktu. Ama bir arayıp sormaması, bir kuru selâm bile göndermemesi çok gücümüze gidiyordu.

Köyümüzün en yaşlısı olan Mustafa amcam,

___O herif bizim soyumuzdan değil... Benim Hamdi adında bir kardaşım yok!.. diyordu.

Ben otuziki yaşımdayken Hamdi amcam Amerika'dan gelince de, büyük amcam Mustafa onunla konuşmadı. Hattâ öbür kardeşleri konuştular diye onlarla da bozuştu.

Küçük amcamın oğlu Şaban her yıl kışın İstanbul'a gider, apartman kapıcısı dururdu. Küçük teyzemin kocası da at sırtında evlere tenekeyle iyi su satardı. İkisi birden İstanbul'dan köye dönerlerken, Hamdi Amcam da Amerika'dan Giresun'a gelmiş. Onlara,

— Amerikalı Hamdi amcanız geldi, diye müjde vermişler.

Giresun'da ona buna,

— Buralarda bizim köyden kimse var mı? diye sorup duruyormuş.

Amcamın oğluyla ,teyzemin kocasını göstermişler. Tabiî onları tanımamış. Öleni, kalanı sormuş.

Bizim köye araba işlemediği için, Karahisar'a kadar gelmiş, ordan sonra katıra binmiş. Bütün köy etrafını çevirdik. Babamla aralarında birbuçuk yaş olduğu için, çocuklukları beraber geçmiş. Köyde bir babam ona dargın değildi. Bizim evde misafir kaldı.

Babam, bir gece,

— Hamdi, milyoner olmuşsun len, doğru mu? diye sordu.

Amcam,

— Oldum, dedi.

— Nasıl oldun?

Anlatmaya başladı:

— İlk gittim, bir sıkıntı çektim ki sorma hiç... Yol bilmem, yordam bilmem. Dili yabancı, dini yabancı bir memleket. Bigün parkta otururken, buradan gitme bi Er-

meni ile konuştum. Herife işsizlikten, parasızlıktan dert yandım. Ermeni bana güldü;

— Sen ne aptal herifsin! dedi, insan burada aç kalır mı?

— Ne yapayım?

— Ne yapacaksın, burası Amerika. Dünyada başka Amerika yok. Burada b… bile para eder.

— Sahi eder mi?

— Eder ya... Yeter ki sen satmasını bil; iyi ambalaj yap, kapışırlar...

Denemek de parayla değil ya... Hemşerilerden bir çadır edindim, parkın içine kurdum. Çadıra girip Ermeninin dediğini de yaptım. Sonra çıktım çadırın kapısına, orada beklemeye başladım. Birkaç kişi geldi,

— İçerde ne var? diye sordu.

Ben de doğrusunu söyledim:

— B… var!

Adam inanmadı galiba.

— Giriş kaç kuruş? dedi.

— On sent.

On senti verdi, içeri girdi. Girmesiyle çıkması bir oldu. Bu sefer kapıda bekleyenler ona sordular:

— Ne var içerde?

— B… var! dedi. Sonra hızla yürüyüp gitti. Oradakiler hep meraklanmışlardı.

— Sahi mi? diye sordular.

— Yalan söylemeye ne zorum var? Tabiî sahi... dedim.

On senti veren içeri giriyordu. Çıkanlara dışardakiler soruyorlar, onlar da kızgınlıkla,

— B… var! diye bağırınca, büsbütün meraklanıyorlardı. Çadırın kapısı tıklım tıklım doldu. Para toplamaya yetişemiyordum. O gün gece yarısına kadar para topladım. Eğer çadırı kaldırmasam, sabaha kadar geleceklerdi. O

gün ikiyüz dolar kazandım. Sonra çadırımı büyüttüm. Yardımcılar tuttum. Çadırın dört kıpısı birden işliyordu. İki yıla kalmadan milyoner oldum.

Babam,

— Kimse bişey demedi mi? diye sordu.

Amcam,

— Orası buraya benzemez, dedi. Kazanç serbesttir. Yeter ki, kimseyi kandırma, müşteriyi kazıklamak yasaktır. Meselâ, kuş göstereceğim der de fare gösterirsem, işte bu yasaktır, ceza keserler.

Babam büsbütün şaştı,

— Yâni dedi, hiç kimse bişey demiyor mu?

— Vergisini verdikten sonra kimin ne demeye hakkı var? Bilet var. Günde kaç bilet satıldığı ortada... Her yıl, sekizyüzbin dolar vergi veriyorum ben... Sekizyüzbin dolar ne demek? Ben bu işi yapmasam ne olacak? Hattâ, yeni bir iş alanı buldum diye...

Babam, amcamın lâfını kesti,

— Kimbilir, ne kadar yorulmuşsundur, dedi.

Amcam,

— Yok canım, dedi, ilk zamanlar yoruldum ama, sonraları hiç yorulmadım. Amerikan milyonerlerinin iş yeri bir Wall-Street vardır, orada büyük bir yazıhaneden işleri yönettim. Her yerde şubeler açtım. Emrimde yüzlerce adam çalışıyor.

Babam,

— Peki, dedi, senden görünce başkaları bu işi yapmadılar mı?

— Orada ticaret namusu vardır. Birisi, kendi icat ettiği bir işin patentini aldı mı, artık başkası o işi yapamaz. Ben bu işin patentini aldım.

Babam beğenmedi,

— B... dan iş, dedi, başka iş bulamadın mı?

Amcam,

— Orası iş yeri, diye cevap verdi, her çeşit işin patentini almışlar. Patenti alınmayan bir bu iş kalmış.

— Yine bu işi mi yapıyorsun?

— Yok, şimdi kral oldum.

— Ne! Kral mı? Hangi memleketin kralısın?

— Amerika'nın...

Bu sefer ben, amcamın bu kadar atmasına dayanamadım,

— Amma yaptın amca, dedim, Amerika krallık değil ki, orası cumhuriyet...

— Cumhuriyet ama, dedi, Amerika cumhuriyetini krallar yönetir. Ben gübre kralıyım. Çıtçıt kralının kızıyla evlendim. Oğlum da şimdi Amerika'nın balık oltası kralı... Beş tane sunî gübre fabrikam var.

Sunî gübre kralı olan Hamdi Amcam, bizim memlekete sunî gübre satmaya gelmiş, ama satamamıştı. On gün sonra köyden ayrılırken büyük amcamla barışmak istedi. Mustafa Amcam,

— Defolsun b… herif!... diye tersledi.

Hamdi Amcam döndükten sonra, bizim köy erkeklerinden Amerika'ya milyoner olmaya gidenler çıktı. Onlardan gelen mektuplarda, yapacakları işin patentinin Hamdi Amcamda olması yüzünden artık Amerika'da hiç iş kalmadığı yazılıydı.

OPERATÖRLER KONGRESİ

Uluslararası operatör doktorların kongresi o yıl, Lubliux şehrinde yapılıyordu. Bütün dünya doktorları onuncu kongreye çok önem veriyorlardı. Onuncu kongre hem her zamankinden kalabalıktı, hem de bu kongreye dünyanın en tanınmış operatörleri katılıyordu. Her ne kadar bir futbol maçı, ya da film" yıldızı bir sarışın, bir esmer bombanın basın toplantısında iç çamaşır modelini göstermesi kadar heyecanlı değildiyse de, yine de bütün dünya ajans muhabirleri bu Tıp Kongresini izlemeye gelmişlerdi. Yirmiüç ulusun en ünlü operatörleri bu kongrede bilimsel bildirilerini sunacaklardı. Bunların içinde, bir insan vücudunu, bozuk saat parçalan gibi, yada bir makinelitüfek parçalan gibi birbirinden ayırıp, sonra yeniden yerli yerine takacak kadar usta operatörler vardı. İşte buyüzden, bütün dünya gazeteleri bu kongreye, sayfalarında o yılın mayo modeli, lig maçları ve en korkunç cinayetinden sonra birkaç satırlık yer vermek gereğini duyuyorlardı.

Kongrenin ilk günü açılış töreniyle geçti. İkinci günü genel konuşmalar oldu. Üçüncü günü bildiriler başlıyordu,

Ünlü Amerikan operatörü Dr. C. Claseman, yanında bir adamla kürsüye geldi. Ajans ve gazete muhabirleri ellerinde kalem, önlerinde kâğıt, dikkat kesilmişlerdi. Dinleyici koltuklarında oturan doktorların kulaklarında kulaklıklar, dört dil üzerinden verilecek konuşmayı, en iyi bildikleri dilden dinlemeye hazırdılar.

Dr. C. Claseman,

«— Sayın arkadaşlarım!, diye söze başladı. Onuncu kongremizde sizlere, otuzbeş yıllık meslek hayatımın en enteresan operasyonunu anlatacağım. Hepinizin de çok iyi bildiği gibi, şimdiye kadar hiç bir operatör, insanların parmak izlerini değiştirmeyi başaramamıştır. Tıp tarihi ve tıp literatüründe böyle bir olayla karşılaşılmaz. İnsanların parmaklarındaki derileri ne kadar, kaç kere yüzseniz, kaldırsanız, altından yine eski parmak izlerini taşıyan yeni deri gelir. Buyüzden gangsterleri, kasa hırsızlarını, adam öldürmeyi kendilerine iş edinmiş olanları polis, çok kolaylıkla ortaya çıkarır.

Ben, son buluşumla parmak izini değiştirmeyi başar dım. Bu yanımda gördüğünüz, Amerika'nın tanınmış iş adamlarından, sün'î ilkah kralı Mr. Thomas'dır. Öbür adı Çenekıran Jack'tır. Federal Büro sabıkalılar arşivinde kaydı böyledir. Amerikan polisinin on yıldır sürekli araması boşa gitmiş, bu azılı kasa hırsızını yakalıyamamıştır. Çünkü her kasa soygunundan sonra, ben sun'î ilkah kralı Mr. Thomas'm, yâni öbür adıyla Çenekıran Jack'ın parmakizini değiştiriyorum. înanm ki, parmakizi değiştirmek operasyonu, dünyada bildiğiniz ne kadar zor operasyonlar varsa, hepsinden daha kazançlıdır. Düşünün, soyulan kasayı, kasa hırsızıyla kardeş payı yapmak, az kazanç mıdır? Şimdi, sayın arkadaşlarım, sizlere projeksiyonla bu işin tekniğini anlatacağım.»

Kongredeki doktorlara, Amerikalı operatörün bildirisi sona erince, onun bu kongrenin en başarılı adamı oldu-

ğunda birliktiler. Ama arkadan çıkan İngiliz operatörü, düşüncelerini değiştirtti. Bu tamnmış bilgin Mr. B. Leanes de, yanında bir adamla kürsüye çıktı ve şunları söyledi:

«— Pek sayın arkadaşlarım! Sizlere dünya tıp tarihinin yazdığı en ilginç bir savaş operasyonunu anlatacağım. Bu, yanımda gördüğünüz Çavuş Mattew, İkinci Dünya Savaşında, tek başına yirmialtı düşman askerini bir kere daha nefes alamıyacak duruma getiren bir kahramandır. Ne yazık ki, alçak, hain ve kahpe bir düşman şarapneliyle başı gövdesinden ayrılmıştı... Ben, kendi buluşum olan bir macunla, kopuk başı eskisinden daha sağlam olarak boynuna oturtmayı başardım. Bundan sonra şarapnel değil, atom bombası patlasa, başın aynı yerden kopması imkânsızdır. Şimdi sizlere bu baş macununun nasıl yapıldığını açıklayacağım. »

Kongredeki doktorların şaşkınlıktan açılmış gözleri önünde, İngiliz operatörü, bu yapıştırma macununun bileşimini anlatınca, kongrede bundan daha üstün bir bildiri olamıyacağmda herkes birlikti.

Ama biraz sonra Fransız operatörü bu düşünceyi değiştirtti. Fransız operatörü yanında bir sarışın bombayla kürsüye çıkmıştı. Sarışın bombanın üstünde yalnız bir bikini mayo olduğu için, koltuklarda oturan yaşlı bilginler, yerlerinde biriki kere oturup kalktılar. Fransız operatörü, söze şöyle başladı:

— Pek sayın meslektaşlarım. Sizlere estetik operasyonunun şimdiye kadar ulaşamadığı bir başarıyı sunuyorum. Hepinizin ağzını sulandıran şu bikini mayo içindeki sarışın bombanın, altmışbeş yaşındaki kaynanam olduğunu söylersem, bu başarının üstünlüğünü anlarsınız.

Bundan sonra Fransız operatörü, kendisine ihanet eden karısından intikam almak için, bir ocak cadısı olan kaynanasını bir estetik operasyonla, işte böyle bir dilber yapıp, onunla metres hayatı yaşadığını, dünya operatörle-

,rinin faltaşı gibi açılmış gözleri önünde bilimsel bir anlatışla açıkladı.

Her gün verilen bildiriler, birbirinden daha üstündü. Alman operatörü,

— însan ölünce bütün organlarıyle birden ölmez, diyordu. Örneğin kalpten ölen bir adamın, kalbi işe yaramaz ama, öbür organları sağlamdır. Veremden ölen bir hastanın yalnız ciğerleri ölmüş demektir. Bir ciğer, bir kalp, bir barsak yüzünden koca bir insanın ölüp gitmesini gönlümce doğru bulmadım. Cesetlerin, daha ölmemiş, sağlam organlarını kesip yeni, sapasağlam bir insan ortaya çıkardım, İşte o insan...

Alman doktoru, Apollon vücutlu bir delikanlı gösteriyordu:

— Bacaklarını, apandisitten ölen bir atletten, gövdesini eli kangren olmuş bir pehlivandan aldım. Kafası da bir veremlinindir.

Eğer ertesi günü Japon operatörü, şaşılacak bildiride bulunmasa, Alman operatörü Dr. Günther'in bir masa, sandalye yapar gibi ölülerin, ölmeyen organlarını kesip biçerek ortaya koyduğu bir adam yaratmak operasyonu, kongrenin en başarılı işi sanılacaktı. Ama Japon doktor Himi Şiyama, yanında kürsüye çıkardığı adamı göstererek,

— Bu Japon ,bir ayağı topal olduğu için, İkinci Dünya Savaşında askere alınmıyordu. Bundan ötürü büyük bir üzüntüye kapıldı. Harakiri yaparak barsaklarını yere döktü…

Kongrenin son günüydü. Bütün operatörler, birbirlerinden üstün, birbirlerinden baskın bildirilerde bulunmuşlardı. Yalnız içlerinde bir doktor, bir kenara çekilmiş sessiz sessiz oturmuş, anlatılanları dinlemişti. Ondan başka bütün operatörler konuşmuştu. Kongre başkanı,

— Bay doktor, sizin anlatacak bir operasyonunuz kongreye sunacak bir bildiriniz yok mu? dedi.

O zamana kadar, hiç konuşmamış olan operatör,

— Var ama, dedi, yüksek kongreye anlatacak önemde değil. Hiçbir ilgi çekecek yönü yok...

Kongreden sesler yükseldi:

— Olsun, dinlemek istiyoruz.

— Kongreye katılan bütün arkadaşlarımız konuşmalıdırlar.

Operatör kürsüye geldi,

— Peki, dedi. İstiyorsanız anlatayım. Ben küçük bir bademcik operasyonu yaptım.

Kongre üyeleri gülmeye başladılar. Bu kadar ilginç operasyonlar anlatılırken, bademcik almak gibi çok önemsiz bişey de anlatılır mıydı?

Kürsüdeki operatör bu küçümsemeye kızdı,

— Yooo... dedi. Ben alçak gönüllülüğümden size önemsiz dedimse de, beni böyle alaya almanıza dayanamam. Bir bademcik deyip geçmeyin...

Kahkahalar büsbütün yükseldi:

— Bademcik almak da iş mi?

— Ben böyle bir işe elimi bile sürmem...

— Bir operatör bunu anlatmaya utanır.

Kürsüdeki operatör kızmıştı:

— Ama, dedi, benim bademciklerini aldığım adamın ne iş yaptığını biliyor musunuz?

— İsterse Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri olsun Bundan ne çıkar? Bademcik, bademciktir... îşte o kadar

Kızgınlıktan suratı hindi ibiğine dönen operatör

— Bademciklerini aldığım adam bir gazeteciydi diye bağırdı.

Üyeler de kahkahalar arasında karşılık verdiler:

—- Ha gazeteci, ha tüccar, ha memur, ha asker Hepsi bir...

Operatör,

— Evet ama baylar, dedi, o sırada basın kanunu çıkmıştı. Gazeteci bitürlü ağzını açamıyordu. Ben de o zaman elimi, adamın başka bir yerinden sokup, bademciklerini almak zorunda kaldım.

Üyelerin yüzlerindeki kahkaha bir anda dondu. Alayın yerini bir beğenme, değerlendirme duygusu aldı. Büyük bir alkış koptu. Uluslararası Onuncu Operatörler Kongresinin en önemli bildirisinin bu bademcik operasyonu olduğuna bütün doktorlar oy birliğiyle karar verdiler.

TEKME
YUMRUK

Dünyanın en büyük, en zengin makine ve motor sanayiine sahip olan Amerika'daki «International Hyster Corp.» firması Türkiye'ye motor ve makine adına bilinen ne varsa, her çeşidinden yollamıştı. Buzdolapları, elektrik süpürgeleri, radyo, traktör, düdüklü tencere, kamyon, kısacası yirminci yüzyıl tekniğinin bütün ürünlerini «înt. Hys. Corp.» yapıyor ve Türkiye'ye bol bol gönderiyordu.

En son Orta Anadolu'da yapılacak bir kanal ve sondaj işi de «International Hyster Corp.» a verilmişti.

Bu tanınmış Amerikan firmasının Türkiye mümessili, hiç durmadan, Mihvaukee'deki fabrikaya şikâyetler gönderiyordu. Türkiye'ye gönderilen bütün mallar, elektrikli traş makinesinden otobüslere, kamyonlara kadar herşey, müşteri aldıktan kısa zaman sonra, hemen bozuluyor, tamir edilmez hale geliyordu.

Oysa «International Heyster Corp.» firmasının, beş kıtanın hemen her ülkesinde tam yüzbeş satış mağazası, acentesi, şubesi, mümessilliği olduğu halde, hiçbir yerden Türkiye'deki kadar şikâyet gelmiyordu. Firma Türkiye'ye sattığı mallara daha çok dikkat ediyor, daha çok yedek

parça koyuyor ve bu malları daha sağlam yapıyor, ama bitürlü şikâyetlerin önünü alamıyordu.

Önce bunu rakip firmaların bir oyunu sandılar. «Jo & Chalmers Co.», «Trucks Companies» gibi, rakipleri olan daha bir çok büyük firmaların içine casuslarını soktular. Aldıkları sonuca göre, tıpkı kendilerine olduğu gibi, bu firmalara da Türkiye'den şikâyet yağmuru yağıyordu.

işte buyüzden, sondaj ve kanal işini bu firma üzerine aldığı zaman, bu işin de içyüzünü aydınlatmak için harekete geçti.

«International Hyster Corp.» un genel direktörü Türkiye'ye gidecek teknik uzmanların başı oları mühendis Harry Scott'a Türkiye'den gelen şikâyetlerin nedenlerini öğrenmek ödevini de vermişti. Bozulan makine ve motörlerin tamiri için de üç tane büyük seyyar atelye gönderilmişti.

Şikâyet nedenlerinin incelenmesi ve öğrenilmesi için gönderilen yirmi kişilik teknik ekip, sondaj malzemeleriyle birlikte geldiler, sondaj yapılacak geniş ovada çadırlarını kurdular. En yakın köy, onsekiz kilometre uzaktaydı. Hemen ertesi gün Mr. Harry Scott, teknik bilgisine en çok güvendiği iki mühendisle iki teknisyen, bir de tercüman alarak otomobiliyle köyleri dolaşmaya çıktı. İlk gittikleri köyde, tercüman, köy kahvesindekilere ve muhtara şunları söyledi:

— Kimde «International Hyster Corp.» un malı var da, bozuksa , çalışmıyorsa hemen getirsin! Bedava tamir edilecek. Bu adamlar Amerika'dan bu iş için geldiler.

Köylüler bu lâftan pek bişey çıkaramadıkları için tercüman açıklamak zorunda kaldı:

— Traktör, döğer-biçer, römorkör, kamyon, radyo, dikiş makinesi filan... Bunlar yok mu bu köyde?

— Var! Var! diye bağırdılar.

Tercüman,

— Eğer, dedi, elinizdeki bu mallar, bu adamların çalıştığı fabrikanın malıysa, bozuk olanlarını bedava onaracaklar.

Köylülerden biri,

— Bizim radyoya baksınlar! dedi.

Oğlunu gönderdi, evden bozuk radyo geldi. Ortaya konan radyoyu mühendisler, teknisyenler uzun uzun incelediler. Bitürlü radyonun markasını bulamadılar. Marka kazınmış, radyonun sandığına çakı ile resimler çizilmiş, yazılar yazılmıştı. Önündeki kanaviçe beze bir bakır maşallah, büyük bir mavi göz boncuğu asılmıştı. Radyo sandığına çiviler çakılmış, çivilerden üç tanesinin başı dışarıya doğru uzanmış ve kıvrılmıştı. Radyonun içinden bitakım ipler, sicimler sarkıyordu. İçinde bazı yerler, renkli çaputlarla bağlanmış, sarılmıştı.

Mühendisler, teknisyenler, kutuyu dikkatle evirip çevirdikten sonra, şaşkınlık içinde birbirlerinin yüzüne baktılar. Sonra tercümana sordular:

— Bu nedir?

Tercüman da köylülere,

— Bu nedir, diye soruyorlar, dedi.

Birkaç köylü birden,

— Gözü kör mü? Radyo işte!.. dediler.

Baş mühendis Harry Scott, bunu duyunca, gözlerini açarak,

— Radyo mu? dedi, radyo mu bu? Herhalde bu sizin yerli fabrikalarınızın yaptığı radyo olacak. Şimdiye kadar hiç çalmış mı? Ses vermiş mi?

Köylü,

— Helbet, diye cevap verdi, birkaç hafta çaldık.

Tercüman aracılığı ile Mister Harry Scott tekrar sordu:

— Peki, bu kalın temel çivisi nedir?

Köylü cevap verdi:

— Döndürgeci laçka olmuştu. Üvendirenin çivisini çıkarıp buraya soktum. Bu çiviylen gurcalayınca dalgasını buluyoruz...

— Bu teller ne?

Mr. Harry radyonun içinden sarkan kalın telefon tellerini soruyordu.

— Kendi teli çok nâzikti, goptu, onun yerine sapanın telini godum...

Mühendisler, teknisyenler tekrar tekrar baktılar, önlerindeki kutuyu bitürlü radyoya benzetemediler. Âciz kalmışlar, utanmışlardı. Tamir etmek nerde, daha bu âletin radyo olduğuna bile akılları ermemişti.

Oradaki köylülerden biri,

— Benim radyo da böyle, dedi, ama ben çaresini buldum... Bozuk mozuk, bir yıldır çalıyorum.

Bunu söyleyen köylü, masanın üstündeki kutudan sarkan ipleri, telleri bir yerlere bağladı. Düğme yerine kullanılan çiviyi kurcalayınca, radyonun lâmbaları yandı. Ama radyodan ses çıkmıyordu. Köylü radyoyu biriki kere hoyratça sallayınca radyodan bir şarkı duyulmaya başladı.

Amerikalılar büsbütün şaşırmışlardı.

Biraz sonra radyonun sesi kesilince yine o köylü radyoyu hırsla tartakladı, birkaç kere salladı. Yine şarkı duyuldu. Ama az sonra tekrar durdu. Köylü iri yumruğunu kaldırıp radyonun üzerine indirince en yüksek perdeden çıkan şarkı, kahvenin camlarını zangırdattı. Köylü,

— Bu meret bundan anlar, dedi. Eğer gene susarsa, kaldır yere çarp, o zaman çalar!..

Amerikalılar, ağızlan bir karış açık, kahveden çıktılar, otomobillerine binip kasabaya yollandılar. Kasabada «International Hyster Corp.» un bozuk otomobillerini göz-

den geçireceklerdi. Bu kasabada firmanın sattıklarından iki otobüs, bir kamyon, bir traktör, bir de otomobil vardı. Otelcinin otomobilini muayeneye gittiler. Araba eğri büğrü bir sokağın köşesinde duruyordu. Arabanın camı kırık penceresinden bir soba borusu dışarı çıkmıştı. Borudan hafif duman tütüyordu. Arabanın pencerelerine, içeriden, basma perdeler konmuş, arka pencerenin kırık camının yerine gazete kâğıdı yapıştırılmıştı. Kapısı kopmuş, kapı yerine bir kontraplâk iki meşinle arabaya tutturulmuştu. Tekerleğin birinde lâstik yok, biri de krikonun üstünde duruyordu. Arka çamurluk yoktu. Far lâmbaları kırılmış, radyatör de eğri büğrü, hamur gibi olmuştu. Yamalı ve renk renk arabanın asıl renginin mavi olduğu dikkatle bakılınca anlaşılıyordu. Plâka numarasını arabanın arkasına badana ile yazmışlardı.

Mister Harry Scott, tercüman aracılığiyle sordu:

— Bu nedir?

Şu cevabı aldı:

— Kör mü bunlar be! Hiç ömründe otomobil görmemiş mi yoksa?

Mister Hary Scott ve arkadaşları bunun araba olduğunu duyunca ağızları açık kaldı. Uzmanları kasaba halkı çevirmişti. Otelcinin oğlu anlatmaya başladı:

— Alalı altı ay oldu. Aldıktan dört ay sonra bozuldu namussuz!. Baktım işe yaramıyor, kiraya verdim, ev diye kullanıyorlar.

Orada bulunanlardan biri,

— Benim otobüs de böyle, dedi, ama ben kolayını buldum. Günde yüz kilometreden fazla yapıyorum. Yolda bozulunca hemen tamir ediyorum. Benzin var mı?

Arabaya benzin koydular. Benzin deposu delikti. Kara sakızla hemen delikleri tıkadılar. Otelcinin oğlu, yarısı kopuk direksiyonun başına geçti. Otobüs sahibi olan adamın bir «Bismillah!..» çektikten sonra gerildi, gerildi, sonra,

arabanın üstüne doğru koşarak, arabaya bir tekme indirdi. Tekmeyi yer yemez araba,

— Hırrr! diye çalışmaya başladı.

Amerikalı teknisyenler şaşırıp kalmışlardı.

*
**

Oradan bir bozuk traktörün olduğu yere gittiler. Traktör sarımsak, sovan, eski pabuç, nal ve kurdelâlarla süslü, üstüne çuvallar gerilmiş, orası burası halatlarla bağlı bir durumdaydı. Amerikalılar bunu da traktöre benzetemedikleri için bozukluğun nedenini anlayamadılar. Ama bu bozukluğun ne olduğunu anlamadıkları makineyi bir köylü, birkaç kere üstüne varyoz indirerek çalıştırabilmişti.

Mister Harry Scott,

— Siz bunları çalıştırıyorsunuz, şikâyetiniz nedir? diye sordu.

Traktör sahibi,

— O balyoz kimin kafasına inse çalışır, dedi. Marifet deh deyince lâf anlayıp gitmesi, çüş deyince güzellikle durması...

Oradan bir otobüse geçtiler. Otobüsün içi âyetlerle, eski türkçe levhalarla doluydu. Şoför aynasına karınca duası yapıştırmıştı, koltuk yerine de hasır kahve iskemleleri konmuştu. Otobüsün karoserisine iri yazılarla «Yolun açık olsun!», «Selâmetle git, selâmetle gel!», «Güle güle!», «Yâ Hafız!», «Kartal mısın mübarek!» yazıları yazılmıştı. Amerikalılar bu arabanın Amerika'dan gönderildiğine bitürlü inanamadılar.

Otobüs, sarsmak, tekmelemek, yumruklamak, varyozlamakla harekete gelmedi. İçlerinden biri,

— Durun!.. dedi.

Kalabalığa arkasını dönerek, kaldırdığı motor kapağının içine bir yere işedi.

— Şimdi çalışır, ısındı, dedi.

Otobüs hemen hareket etti.

Akşam yorgun argın çadırına dönen Mister Harry Scott, hemen kaleme, kâğıda sarıldı; «International Hyster Corp.» genel direktörüne şu raporu yazdı:

«Türkler, endüstri alanında bizden ve bütün öbür ileri uluslardan çok daha üstündürler. Kendi fabrikalarında çok gizli şekilde, plânı ve mekanizması bizce bilinmeyen radyo, otomobil, traktör, kamyon yapmakta ve bu imalâtı bütün dünyadan gizlemektedirler.

Ötedenberi kuvvetleri dünyaca bilinen Türkler, radyoyu yumrukla, otomobili tekmeyle, traktörü tokat ve itmeyle, otobüsü de işemekle çalıştırmayı başarmaktadırlar. Bu teknik sır, atom sırnndan da önemli olduğundan, bu sırrı çalmak üzere hemen buraya teknik bilgisi kuvvetli casuslar göndermeniz fabrikamızın çıkarınadır.»

EMETLİ MEMET

1937'de çiçeği burnunda, tığ gibi bir teğmendim. Bavulumu, hurcumu doldurdum. İlk birliğime katıldım. Artık Beyoğlu sokaklarında üç çeyrek daire genişliğindeki barut rengi pelerin dalgalandırmaya elveda... Rugan, yarım körüklü çizmelerin yerine, ham deri kokulu koca çizmeleri ayağıma geçirdim. Birliğe katıldığımın ikinci ayı içinde acemi teftişimiz vardı. Bölük komutanım,

— Eğer, dedi, teftişe ordu komutanı gelirse, ilk işi subaylara erlerin isimlerini sormaktır. Erlere de komutanların adını sorar.

Alayda herkes bunu bildiği için, bütün subaylar erlerin adlarını öğrenmeye, erler de, önce kendi künyelerini, sonra da sırayla manga komutanından başkomutanına kadar bütün komutanların adlarını öğrenmeye başladılar.

Bir önceki yıl, bir bölüğün teftişine gelen ordu komutanı, ilk ere künyesini sormuş. Sonra manga komutanını, sonra takım, bölük... Er, tabur komutanına kadar söylemiş, tabur komutanından sonra zınk demiş, kalmış. Ordu komutanı kızmış,

— Komutanlarının daha adını bilmiyen bir er başka hiçbir şey bilemez! demiş, teftişi bırakıp gitmiş.

Ordu komutanı kendisi, en küçük rütbeli bir subayı, bir assubayı bir kere görüp adını sordu mu artık bir daha unutmazmış. Bizim alayın levazım müdürü söylüyor:

— Ben teğmenken bizim alay komutanıydı. Alaydaki bütün erlerin teker teker adlarını bilirdi.

Bölükteki erlerin adlarını ezberlemeye çalışıyorum. Cep defterime, hepsinin adını, yanlarına da en belirli özelliklerini yazdım. Ahmet Boylu «esmer, basık burunlu», Ali Mertoğlu «sarışın, mavi gözlü...» Evde, yolda, gazinoda, nerde olursa olsun, defter elimde, erlerin isimlerini ezberliyorum. Erler de öyle...

Erler bütün komutanların adlarını ezberlediler, gır gır söylüyorlar. Yalnız içlerinde Emet köyünden bir Mehmet var, ona bitürlü ezberletemiyorum. Yalnız şunu söyliyeyim ki, Mehmet hayatında köyünden hiç ayrılmamış. İlk defa kasabaya askerlik için gelmiş, sonra da buraya göndermişler. Emet'li Mehmet köye bile pek inmezmiş. Çobanmış, hep dağda kalırmış. Öyle de sevimli bir adam ki... Gözünün içi bile sıcak güler. Tosun derler ya, işte tam tosun. Boyu 1,90'dı. Hafif makineli tüfeği omuzuna aldı mı, o koca makineli, geniş omuzunda apolet gibi kalırdı. Bildiği kelimeler, öyle sanırım ki bini geçmezdi. Atatürk'ü peygamber sanıyordu. Emet'li Mehmet'te sonsuz bir öğrenme susuzluğu vardı. Çabuk öğrenmezdi ama, bir de öğrendi mi tam öğrenir, hiç unutmazdı. Gözlerini bağlar, saat tutardım, tam yedi dakikada, makineli tüfeği parça parça söker, sonra yine takardı. Bayılırdım bu Emet'li Mehmet'e. Bir oğlan çocuk, bir oyuncakla nasıl oynarsa, o da makineli tüfeği öyle sever, onunla sanki oynardı. Bilekleri, benim bileklerimin iki kalınlığındaydı. Kocaman parmaklarının arasında makinelinin parçaları kaybolurdu.

Alaya bir ünlü yağlı güreş başpehlivanı geldi. Bizim

Emet'li Mehmet'le tutuştular. Mehmet'in oyun filân bildiği yok, öylecene dimdik duruyor. Yalnız yüzü, gözleri, çocuk çocuk gülüyor. **Baş pehlivan** o **yandan daldı,** bu yandan girdi, tam bir saat... Sonunda berabere kaldılar.

Emet'li Mehmet'ten lâf açılınca anlata anlata bitiremem. İşte bu Mehmet'e bitürlü komutanların adlarını öğretemiyordum. Onbaşının adıyla, kolordu komutanının, takım komutanıyla generalin adını birbirlerine karıştırırdı.

— Oğlum Mehmet, dikkat et... Haydi baştan, onbaşının adı? diye sorardım. Güleç gözlerini kırpıştıra kırpıştıra düşünür, sonra,

— Mehmet Ali!.. diye atardı.

— Değil. Mehmet Ali, çavuş...

— Garıştırıyom gomutanım, derdi.

— Karıştırma oğlum Mehmet, haydi baştan.

İki ay gece gündüz uğraştım, olmadı. Bu sefer teker teker **öğrettim. Birgün tabur komutanının,** birgün alay komutanının adını teker teker öğreniyordu Ama, üçüncüsünü öğrendi mi, birinciyle, ikincisini unutuyordu. Biraz kızacak olsam, koca adam genç kız utangaçlığıyla gözlerini yere indirir,

— Garıştırıyom gomutanım! diye fısıldardı.

Teftişten bir gün önceydi. Yine saatlerce uğraşıp da bişey öğrenemeyen Mehmet'e,

— Bak Mehmet, dedim. Komutan teftişe gelir, sana sorarsa, senin yüzünden bütün arkadaşların da, ben de, komutanlarımız da mahcup olacağız. Aylardanberi gece gündüz çalıştığımız, yaptığımız talimler, öğrettiklerimiz de boşa gidecek. Artık, ne yaparsan yap!...

Ama gerçekten kızmıştım. Çekilip gittim. Ertesi sabah erkenden bölük teftişe hazırdı. Ben Emet'li Mehmet'in yüzüne hiç bakmıyordum. Ordu komutanı arabasından indi. Bölük kendisine takdim edildi. Selâm verildi. Sonra geldi, geldi, tam Emet'li Mehmet'in önünde durdu. Bütün kork-

tuğum başıma gelmişti. Çizmeler ayaklarımı, manevra kemeri belimi sıkmaya başladı. Ter döküyordum. Mehmet'e baktım, hiç korktuğu filân yok. Generalin gözlerinin içine bakıyor... General,

— Künyeni oku! dedi.

Mehmet gürül gürül künyesini söyledi:

— Beşinci kor, ...ci tümen, ...ci alay, üçüncü tabur, ikinci bölük, birinci takım, birinci manga erlerinden 42 Hasan oğlu Mehmet, Emet 1333.

İçimden, general alt tarafını başkasına sorsa, diye dua ediyordum.

— Onbaşının adı ne?

Mehmet gözlerini kırpmadan bağırdı:

— Ali Yusuf Onbaşı.

— Çavuşun kim?

— Osman Hızır Çavuş!.

— Assubayın?

— Hasan Gültekin!

— Takım subayın?

— Hüseyin Barkın.

— Bölük komutanın?

— Yüzbaşı Mehmet Yurter.

Bizim Emet'li Mehmet ateş parçası kesilmişti. Daha general sorusunu tamamlamadan o cevabını yapıştırıyordu.

— Tabur komutanın?

— Osman Kutman.

— Alay komutanın?

Emet'li Mehmet sorulan bütün adları bildi. Benim karşımda olduğu gibi, hiç düşünmüyordu. Ordu komutanının hoşuna gitti.

— Teşekkür ederim, dedi. Hepimizin elini sıkıp kutladıktan sonra alay komutanımıza,

— Siz teftişe devam edin! dedi, arabasına binip gitti.

Teftişten sonra hemen Emet'liyi yakaladım:

— Bre Mehmet, bu ne iş?

Mehmet'in başı önünde, yüzü de utançtan kıpkırmı zıydı.

— Söyle Mehmet, nasıl öğrendin?

Cevap vermiyordu.

— Söylesene oğlum, ben sana bu adları iki ayda öğretemedim, sonra bir gecede nasıl öğrendin? Kaldır başını!

Mehmet'in çocuksu gözleri buğulanmıştı.

— Söyle nasıl öğrendin? Kaldır başını?

— Öğrenmedim gomutanım.

— Öğrenmedin de nasıl bildin?

— Bilemedim gomutanım.

— Bilemedin de nasıl söyledin?

— Attım gomutanım.

— Neee? Attın mı?

— Bi tümen gomutanınkiynen, ordu gomutanınkini ezber ettim. Öbürlerinin adlarını hep garıştırdım.

— Peki Mehmet, hiç şaşırmadın. Benim karşımda dura düşüne söylerdin.

— Nasıl olsa garıştırıyom gomutanım, sen teğmen olduğundan senin garşında yavaş garıştırıyordum, paşanın garşısında çabuk çabuk garıştırdım. Nasıl olsa o da bilmiyo...

YA KADIN OLSAYDIM

Selâmet Trikotaj Fabrikasına kapıcı girdi. Aylığı seksen liraydı. Seksen liraya bir adam değil, bir adamın dörtte biri bile geçinemezdi ama, o çalışkanlığına güveniyordu. Nasıl olsa çalışkanlığı günün birinde patronun dikkatini çeker, aylığını yükseltirdi. Kapıcı olacak adam değildi ama, bu sıra dünyanın şîrazesi bozulmuş, altı üstüne gelmişti. Kapıcı bile olamıyacakların kapısında birkaç kapıcı vardı. Kapıcılarla, kapıların sahipleri yer değiştirmişti.

Lise ikiye kadar okumuştu. Sonra, çok duyulan hayat dramları yüzünden o da okuldan ayrılmak zorunda kalmıştı.

Aylığını biraz daha arttırabilmek için gece gündüz demeden çalışıyordu. Ah bir gece bekçisi olabilse... Fabrikanın gece bekçisi ikiyüz lira aylık alıyordu. İşi de kendisininkinden rahattı.

İnsan bişeyi çok kuvvetle isterse, istediği olurmuş. Bir gün patron, odasına çağırdı,

— Senin çalışmandan memnunum, dedi.

— Teşekkür ederim, sağ olun, diye cevap verdi.

Patron,

— Evli misin? diye sordu.

Bir suçu varmışçasına utanarak,

— Evet, dedi.

Sonra, suçunu büsbütün itiraf edip rahatlamak için, başı önünde,

— İki de çocuğum var beyefendi, dedi.

Patron hem acıdı, hem kızdı:

— Yaaa... Vah vah! Peki, nasıl geçiniyorsun?

— Zor, beyefendi.

— Sana bir iyilik yapayım. Hem kapıcılık, hem gece bekçiliği yapabilir misin?

— Yaparım efendim.

— Zaten, gündüzleri altı saat kapıda bekliyorsun. Sekiz saat de gece bekçiliği, eder on dört saat. Sana geriye kalıyor on saat, iyi mi?

— Teşekkür ederim, beyefendi.

— Sana gece bekçiliği için de ayda otuz lira veririm.

— Sağolun.

İkiyüz lira aylıklı gece bekçisi, uykusu ağır olduğu için, işten çıkarıldı; yerine o geçti. Gündüzleri kapıda duruyor, geceleri de, devriye saati boynunda, fabrikayı bekliyordu. Aylığı yüzon lira olmuştu.

İşine çok dikkatliydi, çok titizdi. Elbet bu patron da eşek değildi ya; onun bu çabasını birgün görecek, geçim sıkıntısından kurtaracaktı. Meselâ, fabrikanın kâtibi olsa, ne kadar iyi olurdu. Kâtip üçyüz lira aylık alıyordu.

İnsan bişeyi çok kuvvetle istedi mi olur, derler; onun da bu arzusu oldu. Patron çağırdı:

— Senin çalışmandan memnunum, sana bir iyilik daha yapmak istiyorum. Geceleri nasıl olsa boşuboşuna duruyorsun. Yazı işlerini yapar mısın? Aylığına altmış lira daha ilâve ederim...

Düşündü. Eline demek yüzyetmiş lira geçecekti. Patrona,

— Allah ömürler versin, beyefendi, dedi.

Üçyüz lira aylıklı kâtip, düşünmekten, kahve ve cigara içmekten çalışmaya vakit bulamadığı için, çıkarıldı. Onun işini de yapmaya başladı. Gündüz kapıda bekliyor, gece de fabrikayı beklerken, biyandan da daktiloyu önüne alıyor, yazı işlerini yapıyordu.

Çok çalışıyordu. Bu patron da hayvan değil ya, elbet onun çalışkanlığını görecek, karşılığını verecekti. Fabrikanın hesap işleri memuru dörtyüz lira alıyordu. Bir de hesap işleri memuru olsa...

İnsan bişeyi çok isterse olurmuş. Birgün yine patron çağırdı,

— Bu zamanda size verdiğim yüzyetmiş liranın çok az olduğunu biliyorum, sizin aylığınıza biraz ilâve yapmak istiyorum, dedi.

— Teşekkür ederim, Beyefendi.

— Herhalde boş zamanlarınız vardır. Evde boşuboşuna oturacağınıza fabrikanın hesaplarını yaparsınız.

— Yaparım Beyefendi.

— Pekiy, aylığınızı kırkbeş lira daha arttırdım.

Dörtyüz lira aylıklı hesap işleri memuru, dalgın ve dalgacı olduğu için işten çıkarıldı.

Şimdi eline ayda ikiyüzonbeş lira geçiyordu. Gündüzleri altı saat fabrika kapısında bekliyor, geceleri de sekiz saat biyandan gece bekçiliği yaparken, biyandan da mektupları, fatura ve başka yazıları daktilo ediyordu. Gündüzleri evine gidince, fabrikanın hesaplarını yapıyordu.

Çok çalışıyor, dikkat ediyor, çok iş çıkarmaya gayret ediyordu. Şimdi gözü ambar memurluğundaydı. Ambar memuru dörtyüzelli lira alıyordu.

İnsan bişeyi çok isterse olurmuş. Birgün patron çağırdı,

— Size bir iyilik daha yapmak istiyorum, dedi, ambar memurluğunu size versem, ne dersiniz?

— Minnettar kalırım Beyefendi.

— Pekâlâ, aylığınızı otuzbeş lira daha artırdım. Gidin ambarı teslim alın!..

Ambara girecek bazı malları, yanlışlıkla evine götüren, dörtyüzelli lira aylıklı, dalgın ambar memuru çıkarıldı. Onun işini de üzerine aldı.

Gece demiyor, gündüz demiyor, çalışıyordu. Bu patron da artık öküz değil ya, elbet onun bu çalışkanlığını görecekti. Gördü de... Birgün yine çağırdı,

— Çok teşekkür ederim, dedi, sizden çok memnunum... Çalışan kazanır. Kapıcılık size lâyık bir iş değil. Sizi, öbür görevlerinize ek olarak fabrikama personel müdürü yapıyorum.

Müdür mü?.. Şaşırmıştı. Çoktanberi gözü hep müdürlükteydi. İnsan bişeyi çok kuvvetle arzu ederse olurmuş, işte sonunda müdür de olmuştu.

Patron,

— Aylığınızı doksan lira daha artırıyorum, dedi.

Kapıcılığı bıraktığı için, seksen lira kapıcı aylığı kesilmişti. Buna karşılık, müdür olunca doksan lira fazla alıyor, eline ikiyüzaltmış lira geçiyordu.

Beşyüz lira aylıklı eski müdür, patronun daktilosuna sulandığı için işinden çıkarılmıştı.

Fabrikada kırk işçi, iki ustabaşı, yirmi de makine vardı. İşçiliği bilmezdi, ustabaşılık yapamazdı, makinelerin yerine de kendisi çalışamazdı.

Fabrikanın idare kısmında kendisinden başka bir de patronun daktilosu kalmıştı; öbürleri hep çıkarılmıştı.

Boş vakit bulabildikçe daktilo kızla konuşurlardı. Daktiloya patronunu överdi:

— Allah razı olsun, çok iyi adam. Seksen lirayla bu fabrikaya kapıcı diye girdim. Gece bekçiliğini verdi, aylı-

ğımı yüzon yaptı. Sonra kâtipliği de verdi, aylığımı yüzotuzbeş yaptı. Sonra hesap işlerini de güvenip bana verdi, aylığım yüzyetmiş oldu. Daha sonra ambar memurluğunu da verdi, aylığım ikiyüzonbeş oldu. Şimdi müdürlük de üstümde, ikiyüzaltmış lira alıyorum.

Daktilo da ona müdürü överdi:

— Ben bu fabrikaya kırk liraya temizlik işçisi olarak girdim. Sonra patronun çamaşırını yıkamak, evini temizlemek işini de üstüme aldım, aylığım altmış lira oldu. Sonra daktilosu da oldum, aylığımı seksen liraya yükseltti. Yemeklerini pişirmeye, ev işlerini görmeye de başladım, aylığım yüz oldu. Sonra biliyorsunuz, patronun şeyi de oldum, aylığımı onbeş lira daha artırdı, yüzonbeş oldu.

Birgün daktiloya,

— Çok çalışıyorsunuz, çok yoruluyorsunuz, dedi.

Daktilo da ona,

— Siz az mı çalışıyorsunuz, dedi, size bu aylık az değil mi? Artmasını istemez misiniz?

Daktilonun yüzüne baktı. Fabrika idaresinde, daktilo kızla kendisinden başka kimse kalmadığını, sonra da daktilonun yaptığı işleri düşündü.

— Yooo... dedi, artık aylığımın artmasını istemiyorum. Buna da şükür. Ya kadın olsaydım, ne yapardım? Patron seni de çıkarır, aylığımı yirmi lira daha arttırırdı. Yo, yooo... Çok memnunum. Ya bir de kadın olsaydım...

BELEDİYE BAŞKANI OLMUŞUM

Kendim istiyerek olmadım, onlar zorla yaptılar.

— Olmam! dedim.

— Olacaksın, bu bir memleket işi!.. diye dayattılar.

Eh mademki memleket işi, akan sular durur, duran sular akar.

Benim belediye başkanı olmama fasulye ile pilâv sebep oldu. Hoşafın da hakkını yememeli. Doğrusu belediye başkanı olmamda hoşafin da payı var. Ama işin başı fasulyede. Eğer iki tabak, bol salçalı, kıymalı, kırmızı biberli kurufasulye olmasaydı, ben zor belediye başkanı olurdum.

Siz de, dörttebir taze ekmekle iki tabak kurufasulye, bir tabak tepeleme pilâv yiyin, bir kâse de hoşaf için, üstüne de bir uyuku kestirin, bakın bakalım, ne oluyorsunuz?

Ben yine alçak gönüllülüğümden belediye başkanlığıyla yetindim. Yoksa öyle derin bir uykuya dalmıştım ki, değil belediye başkanı, kral bile olabilirdim.

Bu öğlen uykuları rüyası bir başka oluyor. İnsan

hem rüya görüyor, hem de rüya gördüğünü biliyor. Tok karnına uykuda rüya görmek, politika hayatı gibi bişey... Hem çıkıyorsun, yükseliyorsun, hem de ineceğini, düşeceğini biliyorsun.

Hayırdır inşallah, gündüz niyetine anlatıyorum. Fasulye, pilâv, hoşaftan sonra bana bir ağırlık geldi. Divana uzandım. Kapı vuruldu.

— Buyurun! dedim.

İçeriye saygiyle üç kişi girdi. İçlerinden şişmanı,

— Tebrik ederiz, belediye başkanı oldunuz, dedi.

— Haydi ulan, dedim, rüyada benimle dalga geçmeyin.

— Vallâ belediye başkanı oldun!.

— Biliyorum, rüya bu…

— Rüya müya, sen şimdi belediye başkanı oldun ya, ona bak.

Bütün hemşerileri memnun edecek bir belediye başkanı olmak istiyordum. Belediye Sarayına gider gitmez ilk işim o günkü gazeteleri okumak oldu. Bir fıkra yazarı «Bu ne biçim belediye?» başlıklı yazısında, kendi oturduğu evin sokağında kanalizasyon olmamasından çok acı yakınıyordu.

Şehri bölgelere ayırdık. Bir plân gereğince kanalizasyon işine hemen başlandı.

Ertesi günkü gazetelerde kıyametler kopuyordu:

«Bu ne rezalet?... Böyle belediyecilik olur mu? Sokaklar köstebek yuvası gibi delik deşik oldu...»

Uzmanlara,

— Ne olacak? dedim, bakın haklı olarak şikâyet ediyorlar. Çabuk yolları onarın!

Hemen yollar yapılmaya, kaldırımlar döşenmeye, asfalt dökülmeye başlandı.

Ertesi günkü gazetelerde belediyeye müthiş bir bombardıman vardı:

«Şehir berbat oldu. Belediye gösteriş peşinde.»

— Onarım işleri hemen dursun! diye emir verdim, çukurları hemen doldurun!

Bu sefer gazeteler, alanların, yolların tıkanık olduğunu, gidiş gelişin zorlaştığını yazıyorlar, belediyeye ver yansın ediyorlardı.

İlk işim binaları istimlâk ettirip yıktırmak oldu. Bu, daha büyük patırdıya sebep oldu. Gazetenin biri «Belediye, yol açmak bahanesiyle dün üç tane akasya ağacını kestirdi. Ormancılığımız mahvoluyor!» diye yazıyordu.

Başka bir gazete de, «Yol açalım derken, tarihî Bekir Paşa umumî helasını yıkmak bir cinayettir. Bu millet yolsuz yaşar, ama tarihsiz yaşıyamaz!» diye yazıyordu.

Bütün yollara akasya ağaçları dikilmesi ve tarihî Bekir Paşa umumî helasının da restore edilmesi için emir verdim.

Gazeteler en ağır saldırılarını bu olaydan sonra yaptılar. Şehirde park yokken, yeşil saha yokken, zaten dar olan yollara bir de akasyalar dikerek yolları büsbütün daraltmak gösteriş değil de nedir? Hele o tarihî değeri vardır diye on para etmez taş yığını helanın restore edilmesi de ne oluyor? Tarihî anıt denilen bu taş yığınları daima bayındırlık işlerinin önüne çıkan bir hortlaktır.

Gazeteler haklıydılar Kamuoyunu temsil ediyorlardı. Hemen tarihî helanın yıkılmasını, akasyaların sökülmesini, şehrin içine yeşil sahalar, çocuk bahçeleri, parklar açılmasını emrettim. Büyük bir hızla işe başlandı. Ama bu çalışma ancak üç gün sürdü. Gazetelerde bir patırdı... «Halk, başını sokacak bir dam altı bulamazken yapıları istimlâk edip de, yok yeşil saha, yok park, yok çocuk bahçesi yapmanın sırası mı?... Yollarda akasya ağaçları ne güzel duruyordu. Bunları sökerken belediyenin vicdanı hiç sızlamadı mı?..»

İstimlâki durdurdum, istimlâk edilen yerlere blok

apartmanlar yapılmasını, yol kenarlarına yeniden akasyalar dikilmesini emrettim.

Kamuoyunu temsil eden gazeteler söylemedik lâf bırakmadılar:

«Bu bitli akasyalar, şehrin güzelliğini bozuyor. Bu akasya denilen pis ağaçıaı, toprağında ot bitmeyen kıraç topraklı, susuz, kireçli Orta Avrupa şehirlerinde belki olur. Ama bizim tarihî şehrimizin çınar gibi, selvi gibi kendine özgü ağaçları vardır. Hele o biçimsiz, kibrit kutusu gibi apartmanlar da ne oluyor? Belediyede hiç estetik görüş yok mu?»

Blok apartman yapılmasını durdurdum. Onların yerine, onaltıncı yüzyıl Türk mimarisi stilinde birer katlı, yayvan çatılı, geniş saçaklı evler yapılmasını emrettim. Yollara da selviler diktirdim.

Kamuoyu temsilcisi gazeteler bu selvilerle şehrin mezarlığa döndüğünü yazdılar. Avrupalılar konut sıkıntısını blok apartmanlarla gidermişlerken, bizim tek tek ev yapmamız ne saçmalıktı. Blok apartman ucuz ve çabuk yapılırdı. Hem efendim, daha yürünecek yolu, kanalizasyonu olmayan bir şehirde yollara ağaç dikmek, iş yapıyor görünmekten başka bişey değildi.

Haklı söze ne denir? Bütün kuvvetimizi kanalizasyona verdik.

«Yollar delik deşik oluyor, yürüyemiyoruz. Arabalar dolaşmak zorunda kalıyor. Sanki belediye ucuzluk işini halletti de, iş yola mı kaldı?»

Belediyedeki bütün arkadaşları çağırdım,

— Bundan sonra hiçbir iş yapmıyacağız. Herkes yan gelsin, otursun! dedim.

Gazeteler «Bu ne vurdum duymazlık! Bu ne tembel belediye!» diye yazmaya başladılar.

Bir basın toplantısı yaptım. Bütün gazetecileri çağırdım,

— Baylar! dedim, kanalizasyon yap dediniz onu yaparken yollar delik deşik oldu dediniz. Yolları kapadık, meydan dediniz, meydanı açarken belediye anıtları yıkıyor dediniz. Anıtları restore edelim dedik, konut gerekli dediniz...

Bütün içimi döktükten sonra,

— Söyleyin... İşte hep buradayız. Belediye istediklerinizi yapsın, istemediklerinizi yapmasın!... dedim.

Gazetecilerin en eskisi,

— Siz acemi bir belediye başkanısınız, dedi. Siz bizim söylediklerimize, yazdıklarımıza boş verin. Biz gazetelerimizi satmak için muhalefet yapmaya mecburuz. Eh falanı eleştirsek olmaz, filânı yersek başımız belâya girer. Feşmekânı eleştirsek mahkemeye verir. Öbürü yalanlama gönderir, beriki kızar. En yumuşağı belediye olduğu için, biz de belediyeye yükleniriz. Biz bitli akasya dediğimiz zaman, falan makamı kastederiz. Yollar dar dediğimiz zaman maksadımız, filân yerdir. Çukur deyince, söylemek istediğimiz başka bişeydir.

— Peki baylar, dedim, sizin maksadınızın ne olduğunu, asıl nereyi, neyi eleştirdiğinizi okurlar anlarlar mı?

— Anlamaz olurlar mı? Yıllardanberi öğrenmişlerdir artık.

— Baylar!... Benden paso!.. Rüyada bile belediye başkanlığı yapamıyacağım. İstifa ediyorum. Alın abdestinizi, verin pabucumu...

Kanter içinde uyandım. Bir fasulye pilâvlık belediye başkanlığı da işte bu kadar olur. O günden sonra korkulu rüya görmemek için hep uyanık yatıyorum.

İLK VE SON RADYO

Çocukluğumda, bizim mahallede yalnız Havuzlu kahvede radyo vardı. Sonra sonra, bizimkinden başka radyosuz ev kalmadı.

İş güç sahibi olunca, ilk aylığımdan bir radyo almak umudundaydım. Ama, ancak yirmisekiz yaşımda bir radyom olabildi. İkiyüz lira peşin, on ay sürecek, ayda otuz lira taksitle almıştım bu radyoyu. Üzerine titriyordum. Radyoyu ben icat etmişim gibi, içimde bir sevinç vardı. Tanıdık, tanımadık kiminle lâf etsem sözü döndürür dolaştırır, radyo üzerine getirirdim.

«Sizinki ne marka? Benimki Tesili marka. Sizinki kaç lâmbalı? Benimki beş... Parazit yapıyor mu? Benimki yağ gibi kâfir... Amerika'yı alıyor mu sizinki? Benimki her biyeri alıyor.»

Sonsuz bir mutluluk içindeydim. Radyomu görmeleri için, birer bahaneyle çağırdığım arkadaşlardan biri,

— Sen bu radyoyu ne yapmışsın, dedi, anten fişini toprak prizine, toprak fişini de anten prizine sokmuşsun.

— Yaaa, nerden anladın?

— Belli. Büsbütün bozulmadan hemen bir tamirciye götür!

Soluğu tamircide aldım. Yaptığım yanlışlığı anlattım. Tamirci güldü,

— İyi ki getirdiniz, dedi, onbeş gün daha çalsaydınız bütün lâmbaları yanacakmış.

Aklım duracak. Daha ben radyonun ilk taksitini yeni vermiştim. Tamirci,

— Arasına kırkbeş lira sıkışmış! dedi.

Üç gün sonra tamir edilen radyoma kavuştum. Bu sefer çalarken, düğmesiyle hiç oynamadığım halde, ses kendiliğinden yükseliyordu. Gidip, kısıyorum. Az sonra camları zangırdatacak kadar bağırıyordu radyom.

Eski tamirciye güvenim kalmadığı için, bu sefer başkasına götürdüm.

— Bunu hiç tamire verdiniz mi? dedi.

— Evet... Dün aldım tamirden.

— Hangi hayvan bunu tamir etti? İrtibatları yanlış bağlamış. Dört günlük işi var. Elli liranızı alırız bayım.

Dört gün sonra tamirden çıkan radyoma kavuştum. Ama bu sefer de hangi istasyonu açarsam açayım, ıslıktan, uğultudan başka bişey duyulmuyordu.

Daha o gün radyoyu aldığım tamirciye tekrar götürdüm. Kendisi yoktu. Kalfasına verdim.

— Bunu hiç tamir ettirdiniz mi? diye sordu.

Cevap vermeme vakit kalmadan,

— Hangi hayvan oğlu hayvan tamir etti bunu? dedi. Bunun iki günlük işi var. Ses lâmbası değişecek. Lâmba otuzbeş lira... Elemeği de on lira alırız.

Üçüncü tamirden sonra iki saat kadar doğru dürüst çalan radyom yine mızıkçılığa başladı. İstasyonlar, dalgalar birbirine karışmıştı. Uzun dalga yerine kısa dalga, Ankara yerine Paris çıkıyordu.

Zavallı radyomu koltuğumun altına sıkıştırıp başka bir tamirciye götürdüm.

— Bayım, dedim, radyoyu muayene etmeden önce, rica ederim biraz beni dinleyin. Ben bu radyoyu alalı, birbuçuk ay oldu. Çok güzel bir radyoydu. Ben radyomla övünüyordum. Günün birinde münasebetsiz bir arkadaşın bilgiçliği yüzünden tamirciye götürdüm.

Tamirci,

— Anladım, dedi, uzatmaya değmez. O gündenberi radyonuz bitürlü eskisi gibi çalmıyor.

— Nasıl anladınız?

— Tabiî... Radyo tamircisiyiz diye piyasaya nalbantlar doldu.

— Sizin insanlığınıza sığınıyorum. Şimdiye kadar yüzkırk lira tamir parası verdim Ben dargelirli bir adamım. Artık ona göre, önce vicdanınızın sesini, sonra bozuk radyonun sesini dinleyin.

Adam, inceden inceye radyoya baktı:

— Ben bu radyonuzu kız gibi yaparım ama altmış liranızı alırım.

— Al, razıyım... Bankada birkaç kuruşum var. Çeker veririm. Yeter ki, siz sözünüzde durun, dediğiniz gibi tamir edin.

Adam,

— O kadar memnun kalacaksınız ki, dedi, bundan sonra başka yere gitmiyeceksiniz. Radyonuz her bozuldukça inşallah sık sık bize geleceksiniz.

Bu tamirden sonra, sevgili radyomda anlıyamadığım bir acaip şey oldu. Ben düğmesini çevirmeden kendi kendine çalıyor... Düğmesini çevirdiğim zaman da çalarken çalarken birden susuyor, biraz dinlendikten sonra yeniden ses veriyordu. Bazen gece yarısı tatlı uykumdan fırlıyordum. Çünkü radyom gece gündüz demez, canı ne zaman isterse, o zaman çalmaya başlardı. Birçok geceler bir

tatlı keman sesiyle uyanır, bir caz gürültüsüyle yataktan deli gibi fırlardım. Radyom bağımsızlığını ilân etmişti.

Aradım, taradım, sözüne en güvenilir bir tamirci buldum. Bu tamirciyi bana salık veren,

— Onun bozduğu radyoyu, hiçbir radyocu bir daha tamir edemez! demişti.

İşte bu usta tamirci,

— Bu radyoyu hangi namussuz tamir etti? diye sordu, kadranı kaymış. Rezistansı laçka olmuş...

— Ne olacak şimdi?

— Otuz liranızı alacağız...

Otuz liralık tamirden sonra, radyodan ses yerine kulak tırmalayıcı gürültüler, hırıltılar gelmiye başladı.

Bir gece mahalleli iki polisle evime baskın yaptı,

— Bu evde adam boğazlanıyor, arıyacağız! dediler.

Güldüm:

— Adam filân boğazlandığı yok, benim radyomun sesi o...

Her götürdüğüm tamirci, birbirlerinin ağzına tükürmüş gibi konuşuyordu:

— Bunu hangi hergele tamir etti?

— Hangi sütü bozuk bu radyoyu bu hale getirdi?

Ama sonunda,

— Kondansatörü bozulmuş!

— Kadran lâmbaları yanmış.

— Duylar bozuk, gösterge gevşemiş... diyerek kırk, elli liramı alıyorlardı. Dişimden, tırnağımdan arttırıp bankaya yatırdığım altıyüz liram bu uğurda bitince, radyomu, en son götürdüğüm tamirciden nasıl alacağımı düşünmeye başladım... Dünya yüzünde düşüncenin on para etmediği bir kere daha anlaşılmıştı. Çünkü o kadar düşündüğüm halde tamircinin yetmiş lirasını bulamamış, radyomu alamamıştım. Tamir parası yetiştirebilmek için bütün tanıdıklarımdan borç aldığım için, yeniden borç da bulamaz-

dım. Oysa, daha radyomun altı aylık taksidi vardı. Radyoyu aldığım yer beni icraya vermişti.

Yapılacak tek iş, icra yoluyla radyonun satılmasıydı. Önce tamircinin yetmiş lirasını verecek, sonra da artan parayla taksitleri ödeyecektim. Zararın neresinden dönülse kâr... İkibin liraya yakın bir zararla paçamı kurtaracaktım.

Tamirciye gittim:

— Size yetmiş lira tamir ücreti borcumu ödiyeceğim, dedim, radyo satılsın, siz paranızı alın, üstünü de bana verin.

Ne dese beğenirsiniz?

— Bu radyo para etmez.

— Para etmez mi? Bu radyoyu ben altıyüzelli liraya aldım. Bin liradan da çok tamir parası verdim. Daha ikiyüzon lira taksidim var. Üçyüz lira etmez mi?

— Etmez.

— İkiyüz de mi etmez?

— Etmez.

— Yüz?

— Yüz de etmez.

— Öyleyse size olan tamir borcuma karşılık alın. Ben ne yapar eder; yemem, içmem, taksitleri öderim. Yetmiş lira borcuma karşılık radyo sizde kalsın.

— Yetmiş lira değil, yetmiş para bile etmez.

— Canım, nasıl olur?

Tamirci, radyo sandığının arka kapağını açtı,

— Bak! dedi.

Bir de baktım ki, radyo sandığının içi tamtakır, kuru bakır.

— Sok elini de iyi bak!

Elimi soktum, karıştırdım. Hiçbişey yok.

— Hani bunun içinin âletleri?

Adam,

— Bu radyoyu kaç tamirciye götürdün? diye sordu.

Şöyle bir hesapladım,

— Yirmiden fazla, dedim.

O zaman tamirci,

— A birader, dedi, sende hiç kafa yok mu?

— Neden?

— Neden olacak... Bir radyo yirmi tamirciye gider de, daha onun içinde âlet kalır mı? Her tamirci içinden üç dört parça alsa, tamam. Sen dua et ki, yine sandığı kalmış, hâtıra olarak saklarsın.

— Peki be kardeşim, insaf et, bu radyoyu ben size böyle mi getirmiştim?

— Bana geldiği zaman içinde yalnız eski bir rezistans vardı. Ben yalnız onu aldım.

— Rezistansı aldığın için mi benden yetmiş lira istiyorsun?

— Ne sandın? Bu zenaatı yirmi yılda öğrendim. Rezistansı bozmadan, radyo kutusunun içinden söküp almak kolay mı?

İçi bomboş radyo kutusunu kaldırdım, adamın başına geçirdim. Kutu, boynundan göğsüne kadar girmiş, kafası kutunun dışında kalmıştı.

Bütün bu belâlardan sonra üç ay da hapis yatınca, bir daha radyo almadım. Bu benim hayatta ilk ve son radyom oldu.

GÜZELLİK KRALİÇESİ

Beyoğlundaki fotoğrafhanenin büyük vitrini önünde halk yığılmış, güzellik kraliçesinin resmini seyrediyordu. Vitrinde kraliçenin büyük boyda çeşit çeşit resimleri vardı; portre, mayolu, profil, denizde, boy, evinde, yatarken çekilmiş bir çok resimler. Kadınların mı, erkeklerin mi daha meraklı oldukları belli değil, kadın erkek karışık bir kalabalık. Arkada kalanlar,

— Saatlerce bakacak ne var? Bakan geçsin, biz de görelim! diyorlardı.

Böyle şikâyet edenler camın önüne gelince, çakılıp kalıyorlar, arkadan seslenenlere aldırış etmiyorlardı.

— Kraliçe bu muymuş? Bu güzellik kraliçesi değil, çirkinlik kraliçesi...

— Vallahi öyle... Dur şöyle sokakta, beş dakikada önünden bundan güzel yüz tane kız geçer.

— Bacaklara bak, aman Yarabbi... Paytak. Bu vücutla güzellik yarışmasına girmeye hiç utanmamış mı?

— Bayan, şöyle yan dur da, biz de seyredelim.

— Vücut çirkin de, surat sanki güzel mi?

— Bizim Nuran bundan çok güzel...

— O burun ne allâsen, ihtiyar hindi ibiği gibi ağzının üstüne düşmüş.

— Hele kulaklar... Yelken kulak...

— Ne itiyorsun be!.

— Yağlı güreş pehlivanı gibi beli var. Boru gibi vücut...

— Ayakları da çok büyük.

— Bunu kraliçe seçenler hayatlarında hiç güzel görmemişler mi?

— Herşey neyse ama, ağzı pek çirkin. Faraş kadar ağız. Ne de berbat gülüşü var, pişmiş kelle gibi sırıtıyor.

— O yanağındaki de ne?

— Yara...

— Daha neler!.. Çıban yeri galiba...

— Müsaade edin de biraz da biz bakalım.

— Her tarafı çirkin ama, en çirkin yeri gözleri, çipil çipil... Kirpik diye bişey yok.

— Eğer bu kızı dünya güzellik yarışmasına gönderirlerse, rezil olduk. Herkes bizi «Bunların memleketinde hiç mi güzel yok, güzelden anlayan mı yok!» diye alaya alır vallahi...

— Her bir işimizin başında iltimas geliyor. Kimbilir kimin nesi?

— İyi ama kardeşim, bunda da iltimas olur mu? Bir daireye daktilo alsalar neyse .. Memleket meselesi bu. Hepimizin şerefi var bu işte.

— Zaten suratına bak, ne mal olduğunu anla!

— Benim gözüm tutmadı.

— Benim de...

— Şu karına bak! Hele göğüsler, ta göbeğine sarkmış.

— Yahu ayıp be! Memlekette güzel kız mı kalmadı? Hiç olmazsa genç bişey bulsalardı bari...

— İlerliyelim lütfen!.

— Sağlam ayakkabıya benzemiyor

— Fatoşa, kız şu müsabakaya gir diye yüz kere söyledim.

— Hayır, bişey değil, memleket namına ayıp.

— Kimbilir kimin nesi?

— Bizde bu hak yemek, adam kayırmak varken, biz adam olmayız beyim.

— Ne itip duruyorsun? Sıran gelince bakarsın. Kaçmıyor ya... Bari bakılacak bir matah olsa canım yanmaz.

— En iyisi bunu saymamalı, baştan kraliçe seçsinler.

— Dişlerini gördün mü? Ne kadar aralık...

— Bir tanesi çürük galiba...

— Buna çirkin denmez. İğrenç bişey. Buna da güzel diyenler, doğrusu çok zevksizmiş...

*

İki hafta sonra yine o vitrinin önü. Kalabalık yine eskisi kadar. Vitrinde yine o kızın, hep o resimleri. Yalnız, fotoğrafların arasından geçirilmiş bir bandda «Avrupa güzellik kraliçesi seçilen güzelimiz» yazılı. Resimleri görebilmek için herkes birbirini itiyor.

— Camın önüne gelen, orada çakılıyor. Yürüsenize, biz de görelim.

Vitrin önüne gelenler, arkadakilerin bağrışmalarına aldırmıyorlar.

— Neme lâzım, hakkiyle kazandı..

— Zaten belliydi. Şu vücuda baksana...

— Yalnız vücut mu şekerim, yüzü de güzel

— Güzel değil, hârika!

— Hadi be kardeşim, geç de biz de bakalım.

— Allah için güzel kız. Şu bacaklara bak be birader. ..

— İnsan bakmıya kıyamaz.

— Acaba yirmisinde var mı?

— Zannetmem. Ancak onyedi, onsekiz...

— Fakat ne gözler be! Yeşil galiba.

— Düz yeşil değil, lâcivert hareli de, böyle cam göbeği maviyle karışık yosun yeşili...

— Kirpikler de hem uzun, hem kıvrık.

— Maşallah!..

— Allah nazardan saklasın, şu belin inceliğine bak. Göğüsleri hem taze, hem de dolgun.

— Teyze, biraz müsaade et, biz de bakalım.

— Dur ayol, patlamadın ya…

— Sol yanağındaki gamzesi de ne güzel!

— Ben hayatımda bu kadar güzel kız görmedim.

— Kraliçeler arasında müsabaka yapılsa bizimki gelmiş geçmiş bütün kraliçeler arasında birinci gelir.

— İtme be kardeşim! Ne oluyoruz yani?..

— Saçları pek güzel, sırma gibi...

— Neresi güzel değil ki…

— Allah övmüş de yaratmış.

— Aferin şu kıza. Makyaj bile yapmamış. Aşkolsun vallahi...

— Efendim, bu kızın özelliği asıl nerede, biliyor musunuz? Bizim bütün ırkî güzelliğimizi üzerinde toplamış. Şu zerafete bak beyim.

— Aşkolsun vallahi. Zaten şu pehlivanlarla, bir de güzellerimiz olmasa, bizi dünya yüzünde kimse bilmiyecek.

— Biliyor musun, memleket için de iyi reklâm oldu. Dünyada adımızı duymayan kalmadı.

— Bakışları ne kadar masum.

— Temiz bir aile kızı olduğu herşeyinden belli.

— İtme be kardeşim! Sıran gelince sen de bakarsın.

— Sana bişey söyliyeyim mi, doğrusu jüri de güzelden anlıyormus. Ya burda da iltimas yapsalardı...

— Yooo... Bunda şerefimiz söz konusu. Artık burada iltimas sökmez.

— Kız, bütün dünyada yüzümüzü ağarttı be.

— Evet... Milletçe sevinilecek bişey. Artık bunda muhalif, muvafik olmaz.

— Azizim, sizce bu seçimleri Demokratlar mı kazanacak, Halkçılar mı?

— Benim tahminim çok kuvvetlidir. Bu kızın resmini görür gürmez, bu dünya kraliçesi seçilir diye söylemiştim. Onun için sen beni dinle: Demokratlar bu seçimi kazanır.

KONSERVE KUTUSU

Terslik olunca üstüste olur. Kemal'ler bize geldikleri gece, evde yemek yoktu.

Annesi,

— Koş, bakkaldan bir kutu konserve al, dedi oğlana.

— Ne konservesi anne?

— Ne bulursan artık, dolma, fasulye, ne varsa...

Biz salonda oturuyorduk misafirlerle. Kemal saatine baktı. Yemek geç kaldığı için sıkıldığı belliydi. Resimden konuştuk, lâf bitti. Romandan konuştuk, lâf bitti. Bu ne kurulmaz sofra? Evde üç kadın var, bir sofra kuramadılar. Saat dokuza geliyor. Misafirleri oyalamak için, lâfı şiir üstüne açtım. Ne de olsa şiirin lâfı uzun sürer.

Dışarda bitakım gürültüler oluyor, keser, çekiç sesleri... Kemal alaylı,

— Ne o, tamirat mı var? dedi.

Kulağıma yemek odasından sesler geliyordu:

— Ayol öyle açılmaz o… Nerede kutu açacağı?

— Sen bana ver.

— Bırak canım, ekmek bıçağını getir sen.

Derken bir çığlık duyuldu.

Ne var? Ne oluyor? diye dışarı fırladım. Bir de bakayım ki, karımın bileğinden kan fışkırıyor, yerde bir konserve kutusu, keser, bıçaklar, çekiç, tirbişon, kutu açacağı...

— Bu ne rezalet! diye bağırdım, misafirler yemek bekliyor, siz burada birbirinize girmişsiniz.

Annem, ne de olsa kaynana değil mi ya,

— Ben söyledim, dedi, hiç öyle konserve açılır mıymış?

Kızım, annesinin kan akan bileğini sararken, annem de eline kutu açacağını aldı. Biyandan konserve kutusunu açmaya çalışıyor, biyandan da söyleniyordu:

— Her bir işin bir usulü var. Tirbişonla kutu açılır mı? Büyük lâfi dinlemezsiniz ki…

Daha çok söyliyecekti ama,

— Hay Allah kahretsin! diye kutuyu da, kutu açacağını da biyana fırlattı, şimdiki kutuları da ne biçim yapıyorlar canım? Eski konserve kutularını eline alıp, bismillah diye kutu açacağını şöyle bir çevirdin miydi, kâğıt gibi yırtılıverirdi.

Kızım bu sefer annesini bıraktı, haminnesinin imdadına koştu.

Artık söz sırası bana gelmişti. Konserveyi alan oğluma, açtım ağzımı, yumdum gözümü, söylemedik lâf bırakmadım:

— Hiç sende akıl yok mu be? İnsan konserveyi alırken bakkala açtırmaz mı? Kafa yok ki… Koş, kapanmadan bakkala götür açsın.

— Baba, söyledim vallahi, bakkal açmıyor.

— Nasıl açmazmış?

— Açmıyor işte... Çırağı geçen gün açacak olmuş, nabız damarları çatlamış, ilkyardım hastanesine zor kaldırmışlar. Ben canımı sokakta bulmadım, diyor bakkal.

— Götür sen. Benden de selâm söyle, çabuk açsın...

Misafirlerin yanına girdim. Tabiî Kemal, gürültümüzü duymuş,

— Ne bu telâş? dedi, yemek içinse, hiç zahmet etmeyin. Biz, gideceğiz.

— Dünyada bırakmam. Bu vakit gidilir mi hiç? Bizim oğlanın beceriksizliği işte... Kapağını açtırmadan konserve almış bakkaldan. Annesi de açayım derken damarını kesti. Annem işe karıştı. O da yaralandı. Şimdi tekrardan bakkala gönderdim. Akılsız başın cezasını ayak çekermiş.

Kemal'in karısı,

— Boşuna göndermişsiniz çocuğu, dedi. Bakkallar konserve kutularını açmıyorlar. Geçen gün bizim komşular bir kutu saldalya aldılar da, bütün mahalle bir olduk, açamadık.

Kemal, cebinden zincire bağlı bir çakı çıkardı Çakının dört beş ucu, birkaç parçası vardı. Karısına,

— Sen bunu görüyor musun? dedi, bununla konserve kutusu değil, kasa açılır, kasa...

Kemal'in erkek kardeşi de cebinden başka bişey çıkardı.

— Seninkiler demode oldu, dedi, onu taşımak bir iş. Bak bu bir tane sap, ama ne marifetleri var. Böyle yaparsan şişe mantarı açar, bu tarafıyla kutu açar, şöyle tutarsan gaz tenekesi açılır. Meselâ evde bir dolabın anahtarı kayboldu. O zaman şu tarafını sok deliğe, hemen dolap açılır. Bunun tam on dört marifeti var. Amerika'dan gelirken aldım. Her insana lâzım.

Kemal,

— Ben babamdan gördüğümden şaşmam, dedi. Bana bu, babamdan kaldı. Değil konserve kutusu, petrol kuyusu olsa açar.

Bu sırada oğlum, elinde konserve kutusuyla içeri girdi.

— Açtırdın mı?

Oğlumun elindeki konserve kutusu yamrı yumru olmuştu. Kutunun kapağı, kenarı birbirine girmişti.

— Eline çivi battı baba, sonra bakkal, ben bu kutunun da, kutuyu yapanın da, alanın da… diye küfür etti. Kaldırdı kutuyu fırlattı.

Kemal gülerek,

— Ver şunu bana, dedi.

Babasından kalan âleti cebinden çıkardı. Dizine kutuyu dayadı. Sonra o âleti bastırdı. Biryandan da bakkala söyleniyordu:

— Eşşek herif, bir de bakkal olacak... Ne biçim bakkal bunlar? Ah… aman...

Bereket evde ecza dolabı var da, hemen koştuk dolaptan tentürdiyot getirdik, dizkapağım sıkıca sardık. Üstelik pantalonu da yırtılmıştı.

Kemal'de küfürün bini bir para:

— Konserve kutusu değil, sır küpü namussuz. Alt tarafı içinde üçbeş dolma var bunun, devlet sırrı yok ya... Bu kadar sıkı yapacak ne var bunu?

Kemal'in kardeşi,

— Ver şunu da gör, kutu nasıl açılırmış, dedi.

Amerikan icadı kutu açacağı da işe yaramadı. Aleti o yana çevirdi olmadı, bu yandan sokmak istedi, girmedi.

— Vay anasını be… Keser var mı, keser?

— Dolmalar ezilir yahu...

Kemal'in karısı,

— En iyisi çivi, dedi, bana büyük bir çivi verin, temel çivisi...

Herkes denedi. Kimi keserle vurdu, kimi çiviyle delmeye çalıştı:

— Verin bunu!.. dedim. Artık iş başa düşmüştü. Kutuyu aldım, mutfağa götürdüm. Kemik kırmak için kullandığım satırı elime aldım. Karşımdaki konserve değil, sanki bir düşmandı. Artık kutuyu açmak değil, ezmek, parçalamak istiyordum. Satırı kaldırdım, kaldırdım, bütün gücümle kutuya indirdim. Pırrt... Kutu kaydı, havaya fırladı. Önce tavana çarptı, sonra duvara, hızını alamadı, bilardo yuvarlağı gibi geldi kafama çarptı, yere düştü. Elimi, başıma götürdüm:

— Tuh Allah kahretsin.

Başım ceviz gibi şişmişti.

Kemal,

— Bunu çilingirden başkası açamaz, dedi.

Karım,

— Çilingir dediniz de aklıma geldi, dedi, alt kattaki hanımın kocası demirci, götüreyim, belki açar

İğri büğrü, yamru yumru olan kutu, fünyesi takılmış bir el bombası gibi, yerde duruyordu. Dokuz kişi başına toplanmış, korkuyla, kinle ona bakıyorduk.

Karım, komşumuz demrciye onu götürmeye hazırlanırken kapı çalındı.

— Yukarıda gürültüyü duyduk da, merak ettik, acaba bişey mi oldu diye...

Demircinin karısı gelmişti. Ben doğrusu kutunun açılmasından vazgeçtim ama, bu kadar sıkı sıkıya içinde saklanan şeyi merak ediyordum. Beşon yalancı dolma için bu kadar sıkılık olamazdı.

Karım, demircinin karısına herşeyi anlattıktan sonra,

— Ah kardeş, sorma başımıza gelenleri, dedi, kan revan içinde kaldık; kimimizin eli kesildi, kimimizin başı yarıldı.

Kadın,

— Vah vah!., dedi.

— Acaba sizin bey açabilir mi?

Kemal,

— Eğer demir matkabı yoksa açamaz, dedi

Kemal'in kardeşi,

— Buna demir matkabı işlemez, dedi, çelik kalem olur da, varyozla vurulursa, belki açılır.

Kadın,

— Bizim bey evde olsa açardı ama, yok, daha gelmedi, dedi, ama çırak evde. Onu göndereyim belki açar.

— Aman hanımefendi, dedim, bu çırağın yapacağı iş değil.

— Çok beceriklidir. Daha oniki yaşında ama, elinden her iş geliyor. Köyden yeni geldi. Zavallı okuyamamış, zenaat öğrenecek.

Bunu söyledikten sonra kadın koşarak merdivenleri indi: Beş dakika sonra çelimsiz, sıska bir çocukla döndü.

— Yusuf, şu kutuyu aç oğlum, dedi.

Biz hepimiz, yerde duran konserve kutusuna bir ölüm makinesiymiş gibi, korkuyla bakıyorduk. Çocuk bizim perişan hâlimize teker teker baktı. Sonra yerden kutuyu aldı. Elinde şöyle bir çevirdi.

Hepimiz bir düşünce ileri sürüyorduk:

— Aletsiz açılmaz, oğlum.

— Ayol, biz koca insanlar açamadık. Bu parmak kadar çocuk açabilir mi?

— Aman çocuğum yavaş. Çok belâlı bişey. Bir yerini sakatlarsın...

Çocuk o iğri büğrü kutuyu sol eline aldı, sağ eliyle, sigara paketi açar gibi, açıverdi.

— Buyurun!

Gözlerimiz faltaşı gibi açılmıştı.

— Aman oğlum, nasıl açtın?

Çocuk,

— Sizin okumanız, yazmanız yok mu? dedi, işte burada yazıyor ya nasıl açılacağı...

Konserve kutusunun üstündeki kâğıtta şunlar yazılıydı:

«Kutuyu açmak için, üsttaraftaki ucu tutup, yavaşça sola doğru çeviriniz.»

O kadar şaşırmıştık ki, çelimsiz demirci çırağı giderken, teşekkür bile edemedik

RAHATSIZ OLMA

Heykeltraş Hikmet'i çok severim, çok iyi adamdır. Yalnız bir büyük kusuru var, nezâket... Onbeş yıldır tanırım, senli benliyizdir, bana hâlâ «zâtıâliniz», «beyefendi» der. O kadar, o kadar nâziktir ki, artık insan onu alay ediyor sanır. İlk tanıştığımız zaman ben de öyle sanmıştım. Çünkü efendim, benim gibi ufaktefek adamlara, kellifelli bir iktidar partisi bucak başkanının karşısındaymış gibi «zâtıâliniz» demek alay değil de nedir?

Sonra sonra Heykelci Hikmet'teki bu nezâketin sebebini anladım. Zavallının hiç kabahati yok, saraydan gelme bir aileden olduğundan işte böyle nâzikleşmiş. Babasının babası, Sultan Aziz'in Hamlacıbaşısı imiş, yâni Sultan Aziz'in bindiği kayığın kürekçilerine kumanda edermiş. Eh bir Padişahın Hamlacıbaşısının torunu da herhangi bir zavallı yurttaş ağzıyla konuşacak değil a...

Hamlacıbaşı deyince, insanın gözünün önüne Barbaros kalyonlarındaki leventler örneği, göğsü kıllı, seren direği yapılı, pazulan düğüm düğüm, baldırları çıma halatları gibi gergin bir yiğit gelir. Bizim Heykelci Hikmet

inadına, küçülmüş de küçülmüş... Dededen toruna, hayat seviyemizin grafiği gibi boyu kısalmış. Hükümetimizin son iktisadi kalkınması da etkisini gösterince bizim Heykelci Hikmet tam demokratik yurttaş ölçülerini almış.

Küçüktür, sevimlidir, ince ruhludur, artisttir. Yani hayatta başarı kazanmamak ve aç kalmak için ne gerekirse hepsi var onda.

Geçen gün eski dostumun evine gittim. Karşı karşıya geçtik mi, Karagözle Hacivata döneriz.

— Zâtıâliniz...

— Yahu Hikmet Bey, bırak şu zâtıâlinizi.

— Başüstüne Beyefendi.

— Beyefendiyi de bırak...

— Bırakayım efendim.

— Sen beni patlatacaksın, efendim demesen olmaz mı?

— Olur Beyefendi, neden olmasın efendim...

Yalnız bana değil, satıcıya, kundura boyacısına, komşusuna, herkese böyle. İnsan ister istemez onun karşısında incelmek zorunda kalıyor. Oysa ben bitürlü incelemem, o bitürlü kabalaşamaz.

İki göz, küçücük bir evi vardır. Bizi büyük odasına aldı. Tam sandalyeye oturacakken.

— Yooo, vallahi olmaz, orda rahatsız olursunuz... dedi.

— Olmam...

— Olursunuz beyefendi, şöyle buyurun.

Somyaya oturdum.

— Ah orda rahatsız oldunuz.

— Olmadım.

Hemen koştu, içerden ikiüç yastık getirdi. Sırtıma, kolumun altına yastıkları koydu...

— Rica ederim rahatsız olmayın...

— Sen rahatına bak canım, benim rahatsız olduğum filân yok...

— Rahatsız oturuyorsunuz da...

— Yok efendim, pekâlâ rahatım işte...

— Allahaşkınıza söyleyin, rahatsız değilsiniz ya?...

— Değilim vallahi...

Bırakmıyor ki iki lâf edelim.

— Orda olmadı, çok rahatsız oldunuz, bu tarafa geçin. Dayayın arkanızı.

Ben rahatsız değilim ama, onu rahatsız etmemek için, duvarın köşesine geçtim. Birkaç yastık daha getirdi.

— Doğru söyleyin, rahatsız mısınız?

— Değilim kardeşim, değilim. Sen rahatına bak, ben vallahi billahi çok rahatım.

— Bana rahat edemediniz gibi geliyor da..

— Ne münasebet canım, işte pekâlâ rahatım.

— Rüzgârdan rahatsız oldunuzsa pencereyi kapıyayım.

— Böyle iyi...

— Rahatsız değilsiniz ya...

— Değilim.

— Güneşten rahatsız oluyorsanız perdeyi indireyim.

— Hayır, çok iyi böyle..

— Bendenize öyle geliyor ki, zâtıâliniz rahatsızsınız, Beyefendi.

— Ne gibi? Yani hasta mıyım?

— Yooo... Yani orda rahat edemediniz.

— Ettim.

— İçeriye teşrif buyurun, orası daha rahattır.

Öbür odaya geçtik.

— Allah aşkınıza, kusura bakmayın...

— Estafurullah, ne kusuru canım!..

— Kusurumuza bakmayın ne olur!

— Canım ne kusuru? Kusur filân yok.

— Rahatsız oldunuz da…

— Olmadık.

— Oldunuz, oldunuz… Vallahi rahatsız oldunuz. Şurası daha serin, şöyle buyurun!

Odadan odaya geçiyoruz, her odanın da bir köşesinden öbür köşesine… Yeniden minderler, yastıklar getiriyor.

— Böyle iyi misiniz?

— İyiyim, çok iyiyim…

— Hani rahatsız olmayın da…

— Olmam…

— Kusura da bakmayın, malûm ya…

— Bakmam.

Rahatsızlıktan, kusura bakmaktan başka lâf konuşmaya imkân yok.

Bereket versin sofra kuruldu.

— Buyurun efendim.

Ama orada da başladı:

— Siz o sandalyede rahatsız olursunuz, buna buyurun.

Tam çorba kaşığını ağzıma götürürken,

— Olmadı Beyefendi, rahatsız oldunuz, altınıza minder getirsinler, diyor.

— İstemez, iyiyim.

— Buyursanıza, rica ederim.

— Yiyorum, Hikmet Bey.

— Buyrun, buyrun…

— Teşekkür ederim, yiyorum.

— Salatadan almıyorsunuz.

— Alıyorum.

— Tuzu azsa...

— Değil...

— Ne olur, kusura bakmayın...

— Estağfurullah...

— Buyursanıza...

— Mersi... Doydum.

— Allahaşkına yiyin...

Tıka basa doydum ama, o kadar üsteliyor ki biraz daha yiyorum.

— Anladım, yemekleri beğenmediniz.

— Çok güzel olmuş, elinize sağlık.

— Yiyin Allahaşkına... Piyazdan da buyurun. Ama yemiyorsunuz Beyefendi.

— Yiyorum, Beyefendi.

— Zâtıâlinizden bir ricam var.

— Buyrun Hikmet Bey.

— Ne olur, kusurumuza bakmayın! Vallahi doymadınız.

— Billahi doydum.

Yemekten sonra kahveler geliyor. Hikmet Bey bana rahatsız olmayayım diye birkaç köşe, birkaç sandalye daha değiştirtiyor.

«Buyurun Allahaşkına», «Mersi», «Rahatsız oldudunuz», «Olmadım vallahi», Kusura bakmayın», «Estafurullah», «Teşekkür ederim», «Zâtıâliniz», «Beyefendi»... kavga patırtı, iki lâf konuşamadan Hikmet Beyin evinden ayrıldım.

Dün akşam üzeri kapı çalındı. Bizim Heykelci Hikmet Bey gelmiş. Sevindik.

— Buyurun Hikmet Bey...

— Rahatsız etmiyeyim efendim.

— Ne münasebet canım, memnun olduk, buyurun...

— Zaten fazla rahatsız etmiyeceğim.

— Buyurun...

— Efendim, zâtıâlinizi rahatsız etmekten maksadım...

— Estafurullah...

— Bizim evde rahat edebildiniz mi? Onu öğrenmekti.

— Çok ettik, teşekkür ederiz.

— Vallahi sizi rahat ettiremedik

— Ettirdiniz...

— Yok, yok rahatsız oldunuz.

— Namussuzum, Allah bin türlü belâmı versin, surdan şuraya sağ salim çıkmıyayım ki, rahat ettik.

— Bendeniz biliyorum Beyefendi, zâtıâliniz nezaketen öyle söylüyorsunuz, rahatsız oldunuz.

Artık dayanamadım, eski tulumbacılar gibi, bir nağra patlattım, bütün apartıman komşuları koşup geldiler.

— Rahatsız olmadık ulaaaan!.. Rahatsız olmadık beeee!..

Hikmet Bey, küçücük vücuduyla kapının arkasına sinmiş,

— Yok, Beyefendi, yok, kusura bakmayın, çok rahatsız oldunuz, diyordu... Bendenize müsaade, sizi fazla rahatsız ettim.

SATIŞ MESELESİ

İdarehaneye telefon ettiler:

— Hasan Beyi rica ediyorum, efendim.

— Benim Beyefendi, buyrun!

— Zâtıâliniz misiniz? Efendim rahatsız ettim.

Şu «zâtıâliniz» le «bendeniz» e bir kesilirim ki.

— Estafurullah.

— Ben «Seçme Sanatlar» dergisinin sahibiyim.

— Çok güzel...

— Sizinle görüşmek istiyorum. Acaba mümkün mü?

Adam beni, basbayağı görüşülmesi belgeye bağlı kodaman biri sanıyor.

— Hayhay, ne zaman isterseniz görüşelim.

— Yarın saat dörtte Aylan Pastahanesinde buluşalım mı?

— O dediğiniz yer nerede efendim?

— Aaaa... Bilmiyor musunuz?

— Bilmiyorum...

— Şair Çetin Yüksel, hikayeci Ali Cemâl, Hüseyin Kemâl, hepsi oraya gelir, İstiklâl Caddesinde.

Ertesi gün saat dörtte Aylan Pastahanesinde buluşmak üzere sözleştik.

Yine o gün bir mektup aldım:

«Bay Hasan,

Sizinle çok önemli bir iş için görüşmek istiyorum. Cuma günü sizi evimde bekliyorum. Teşrifinizi rica ederim. Saygılarımla.»

Ben öyle sıksık telefonlar, mektuplar alan yazarlardan olmadığım için bayağı meraklandım. Durun ama önce size kendimi tanıtayım. Boyum, kızları hayal kırıklığına uğratacak kadar kısadır. Saçlarım, acemi asker gibi ne hizaya, ne istikamete girer. Doğrusunu isterseniz, insanın yüzüne bakınca eğer yaptığı iş anlaşılırsa, ben bir yazardan çok, mahalle kasabında çıraklık eden bir sokak çocuğuna benzerim. Giyime kuşama da öyle gereğinden çok önem vermem. Bana göre elbise, medenî insanların ayıp saydıkları yerleri örtmeye yarayacak kadar olmalı, işte o kadar. Soğuktan, sıcaktan korusun, rahat olsun, yeter.

Çorapsız ayaklarıma sandaletlerimi giydim. Paçası kıvrık olmayan keten pantalonumu da ayağıma geçirdim. Bir de kısa kollu gömlek. Oldu bitti.

Yolda bir arkadaşla karşılaştım,

— Seni Seçme Sanatlar Dergisinin sahibi Aylan'da bekliyor, dedi. Dergisine yazı yazdıracakmış. Acaba yüz liraya yazar mı diye bana sordu.

— Ben de oraya gidiyorum, dedim.

Aylan'a girdim. Acaba şu oturanlardan hangisiydi? Gazetelerdeki, «mektupla evlenme» ilânlarında olduğu gibi, ne diye adama, sizi tanıyabilmem için elinize bir kırmızı karanfil alın, gibi bişey demedim, bilmem ki. .. Satışları bini bulmayan dergi sahipleriyle, ellerinden başka

iş gelmediği için, böyle dergilerde yazan şairler, hikayeciler, sanatçılar da, kendilerini bütün memleket tanımak zorunda sanırlar. Pastanede oturanları inceden inceye süzdüm. Herhalde masasının üstünde kitaplar, dergüer duran, ağzında piposu, saçı dökülmüş şu aydın kişi suratlı adam olacak.

— Seçme Sanatlar Dergisi sahibi siz misiniz?

Beni bu pastanede çalışan bir ayak işçisi filân sanmış olacak, suratını ekşitip,

— Benim, ne olacak, ne var? dedi.

Başımdan aşağı kaynar sular döküldü.

— Hiç, dedim,

— Telefondan mı arıyorlar?

— Hayır... Sizinle burada buluşacaktık d a . Ben Hasan.

— Hangi Hasan?

Elinin körü...

— Dün telefonda görüşmüştük de...

— Haaa, siz misiniz o?

Sonra birden şaşırmış gibi,

— Bu... bu... buyurun! dedi.

Bu çorapsız ayaklarıma, bir dağınık saçlarıma bakıyor, beni gözünün tutmadığı belli oluyordu.

— O yazıları siz mi yazıyorsunuz?

— Evet, ben yazıyorum.

— Sahi siz mi yazıyorsunuz?

— Vallahi ben yazıyorum. Gözüm kör olsun ki...

— Hayret doğrusu...

— Namussuzum ki ben yazıyorum.

Hani nerdeyse, «Yaz şurda bir tane gözümün önünde de inanayım!» diyecek.

Bazan «siz» diye konuşuyor, sonra kılığıma, kıyafetime bakınca «sen» diyor. Tekrar «siz», tekrar «sen» ..

Hiç yazıdan filân lâf açtığı yok.

— Niçin görüşmek istemiştiniz?

Adam, «Merak ettim de, bir göreyim seni diye çağırdım!» dese hiç şaşmıyacağım. Ama o,

— Ben mi? dedi, haa sahi... Şey... Sizden yazı istiyorum.

Adam benden yazıyı, hacze gelmiş icra memuru gibi istiyor.

— Pekâlâ, yazayım.

Adam hâlâ bana bakıp, hem de yüzüme karşı,

— Hayret... Hayret!.. diye söyleniyordu.

Bir kere daha,

— Yazayım, dedim.

— Benim dergiıtı haftalıktır. Her hafta iki yazı isterim. Yalnız, yazıları gününde, zamanında vermelisin! Ben iş üstünde hiç şakaya gelmem. Bu bir... İkincisi de, yazılarında imlâ yanlışı filân olmasın, dikkat et!..

— Ederim.

— Sonra okunaklı olsun, en iyisi daktiloyla yaz,

Adam, arkadaşıma «yüz liraya yazar mı acaba?» demiş ya, artık yüz lira vereceğim, diye zart zurt ediyor.

Ayağa kalktı,

— Benim bir yerde işim var, gidiyorum, dedi. yazıları hemen getirirsin!.. Allahaısmarladık.

Arkasını dönüp giderken,

— Bir dakika, «dedim, para işini konuşmadık

— Kolay canım, dedi, karşında senin hakkını yiyecek adam yok. Eğer beğenirsem yazı başına beş lira veririm, işine geliyor mu?

— Vallahi çok az...

— Eh, sen bilirsin.

— Pekâlâ... Razıyım...

Oradan çıkınca beni mektupla evine çağıran adama telefon ettim:

— Bayım, ben Hasan.

— Buyurun Beyefendi.

Deminkinin acısını bu heriften çıkaracaktım.

— Mekktubunuzu aldım Pek çok işim olduğu için bugün maalesef gelemiyeceğim.

— Aman Beyefendi, çok rica ederim.

— İmkânsız!..

— O halde yarın...

— Not defterime bakayım.. Ha.. Yarın da olmaz, doluyum.

— Öbürsü gün?

— Olamaz, meşgulüm...

— Beyefendi, o kadar önemli ki…

— Nedir, ne istiyorsunuz?

— Beyefendi, yeni bir gazete çıkarıyoruz da… Sizden de yazı rica ediyoruz.

— Bunun için, insan ayağına çağırılır mı birader?

— Affınızı istirham ederiz Yazacaksınız değil mi?

— Çok doluyum, yazamam.

— Aman Beyefendi.

— Amanı zamanı yok, yazamam.

— Ne emrederseniz veririz.

— İş parasında değil, vaktim yok, işim çok.

— Hatırımız için beyefendi.

— Hele gazeteniz çıksın da bir göreyim.

— Demek kabul ediyorsunuz. Çok teşekkür ederiz. Biliyorum, hiç bir zaman değeri değil ama, daha yeni olduğumuzdan şimdilik yazı başına yüz lira versek?..

— Az... Ben yüz liraya elime kalem almam.

— Bizi kırmayın Beyefendi, yüzyirmibeşte anlaşa-

— Hatırınız için olur. Yalnız benim işde hiç şakam yoktur. Yazı paralarını peşin isterim.

— Başüstüne!

— Hergün birisini evime gönderirsiniz. Gelir, yazıları alır.

— Emredersiniz.

— İşte bu kadar! dedim, çat diye telefonu kapadım.

Şimdi iki yere yazı yazıyorum. Birine beş liraya, birine yüzyirmibeş liraya... Neme gerek benim, parayı kim verirse versin, ben her yazımdan altmışbeş lira alıyorum sayılır ya, ona bakarım.

BİR DELİ KAÇTI

Eminönü'nden Karaköy'e gidiyordum. Köprü başına gelince,

— Kaçtı, kaçtı!.. diye sesler duydum. Düdükler öttü. Polisler koşuştu. Köprü üstündeki kalabalık birbirine girdi. Gidiş geliş durdu. Herkes birbirine soruyordu:

— Ne var? Ne olmuş?

— Polisler bir deliyi kaçırmışlar.

Bir yaşlı kadın,

— Ayol, diyor, ne oldu bizim polislerimize? Eskiden kim olsa tutarlardı, son zamanlarda hep kaçırıyorlar.

Yanıma bir adam yaklaştı:

— Sanki biz çok akıllıyız da, bir de deli kaçmış diye ortalığı telâşa veriyorlar.

Adama söyleyecek söz bulamayınca, yüzüne bakıp «Terbiye dairesinde» sırıttım. Başka birisi,

— Yok ama beyim, bu azılı bir deliymiş, dedi. tam üç kişi öldürmüş. İnsana saldırıyormuş.

Benimle konuşan adamla yanyana yürümeye başladık. Birkaç güzel **deli fikrası anlattı. Hem fikralar güzel,** hem de güzel anlatıyor. Gülmemek **elde** değil. Konuşkan, sevimli, efendiden bir kişi.

— Bilirsiniz, değil mi hikâyeyi, hani tımarhanedeki deliye «İçerde kaç kişisiniz?» diye sormuşlar da, «Ya siz, dışardakiler ne kadar?» demiş. Meselâ bakın şu adama...

Gösterdiği adama bakıyorum.

— Belki de kaçan deli budur, diyor.

Belki de... Çünkü adamın akıllıya benzer yanı yok. Sanki birisiyle konuşuyormuş gibi elini, kolunu oynatıyor, bir yüksek sesle, bir yavaş konuşuyor. Arasıra bağırıyor. Kaşlarını çatıyor.

— Belkisi filân yok. Polisin elinden kaçan deli bu.

— Haber verelim, yakalasınlar, dedim.

— Belkide şu adamdır, dedi.

Başımı o yana çevirdim, gösterdiği adam hızlı hızlı yürüyor, bir yandan da gülüyordu. Kime böyle gülüyor, diye bakarken birden suratı asıldı, durdu. Parmaklarıyla bişeyler hesapladı, yine güldü.

— Tamam, dedim, polislerin elinden kaçan deli mutlaka budur. Hemen haber verelim.

Soğukkanlı yol arkadaşım,

— Bir de şu önümüzde giden iki kişiye kulak verir misiniz? dedi.

Önde biri şişman, biri enine boyuna, iriyarı iki kişi yüksek sesle konuşuyorlardı. Kulak kabarttım:

— Tutacaksın herifi... Kaça ulan limon? Elli kuruş. Elli kuruş mu? Gel buraya! Hemen şıp diye şu köprü başında sallandıracaksın. Ondan sonra gel ulan maydanozcu. Maydanozun demeti kaça? On **kuruş.** Vay karaborsacı vay! Hemen sallandır. **Gözünün** yaşma bakma Fazla

değil, iki tanesini, üç tanesini sallandır, bak gör, memlekette karaborsacı kalır mı? Efendim?

O konuşurken, biyandan da arkadaşı konuşuyordu:

— Ziraat birader, ziraat... Evvelâ ziraat, sonra hürriyet. .. Ekilmemiş bir avuç toprak kalmıyacak. Ben bizim evin balkonuna saksılar içinde soğan ektim. Her vatandaş benim gibi yapsa memlekette soğan sıkıntısı kalmaz. Al ondan sonra, meselâ fasulyeyi, al hıyarı... Herkes evinde, saksıda hıyar yetiştirse, hıyar sıkıntısı çeker miyiz? Efendim? Bir hürriyet tutturmuş gidiyorlar. Yahu fasulye olmayınca bir memlekette, hürriyet olur mu?

Arkadaşını dinlemiyen, o söylerken o da söyliyen iri adam, şöyle diyor:

— Kırbaç, beyim, kırbaç... Gözünü seveyim, cennetten çıkma. Bu millet sopasız adam olmaz.

İkisi birden konuştuğu için birbirine karışan sesleri kulağıma şöyle geliyordu:

«Anayasadan önce... Fasulye, birader, fasulye. Hukuk diye tutturmuşlar, sallandır keratayı. Fasulyeden sonra, sokak kenarlarına pancar ek...»

Yol arkadaşına,

— Kaçan deli bir mi, iki miymiş? diye sordum.

— Bilmem, dedi.

— İşte birader, bunların ikisi de deli... Hemen polise söyliyelim.

Köprüaltı Polis Karakoluna bildirmek için, merdivenden iniyorduk. Bu sırada çok güzel bir kadın da merdivenden çıkıyordu. Hava sıcak olduğundan genç kadın, incecik, tiril tiril bir emprime giymişti. Kadının arkasından merdiveni çıkan iki erkek, gözleri kadının bacaklarında, hattâ başlarını eğip, eteğinin altına bakarak, konuşuyorlardı:

— Kitap gibi karı be, çevir çevir oku...

— Ye beni abla!

— Yatayım da üstümde yuvarlan!..

— Yuff beeee!..

Derken efendim, bir karambol oldu. İki azgın herif kadının üstüne atıldılar. Kadın çantasını vurarak başa çıkamayınca, feryada başladı. Birden canavarlaşan iki herif, kadını alaşağı ettiler.

— Artık hiç şüphe yok, polisin elinden kaçan iki deli işte bunlar, dedim.

Merdivenden indik. İskelede biriken kalabalık yolcular vapura girmek için, iskele demir kapısının açılmasını bekliyorlardı. Arkadaşım,

— Şunları dinleyin! dedi.

Bir erkek, yanındaki karısına bağırıyordu:

— Alıp başımı kaçacağım... Vallahi kaçacağım.

— Kaç!. Sanki ben dururum da… Ben senden önce kaçarım ayol. Bana koca çooook... Sen kendine bak mıymıntı.

Çat!.. Kadının suratına bir tokat. Bir ağlama, küfür, kıyamet...

Yol arkadaşım,

— Çabuk kaçalım, şahit yazarlar, dedi.

Köprünün Karaköy başına doğru giderken, bir kadın çığlığı duyduk. Arabanın penceresinden fırlamış bir kadın bacağı çırpınıp duruyordu.

— İmdaaat!... Kaçırıyorlar.

Yol arkadaşıma,

— Yahu güpegündüz bu kalabalıkta kadın kaçırılır mı? Deli bunlar... Vallahi billahi deli...

Çok serinkanlı olan yol arkadaşım yine deli fıkraları anlatmaya başladı. Ben kahkahalarla gülüyordum. Tam Köprü'den Karaköy'e geçerken iki polis, yol arkadaşımın kollarına yapıştı.

— Ulan! Nasıl kaçtın elimizden? Yürü!..

Yol arkadaşım bana,

— Allahaısmarladık arkadaş, dedi.

Arkasından ben de onun gittiği yere gitmek istedim. İstedim ama, gidemedim.

— Gülegüle arkadaşım, dedim.

BİR GÜNDE YEDİ AÇILIŞ

Cıva gibi adamdır. Tam da yerini buldu. İstediği kadar iş... Bazı insanlar kapı kanadına benzerler; boyuna gider gelirler ama, hep topaç gibi oldukları yerde dönerler. O, öyle değildir.

Sabah saat dokuzda Haydarpaşa Garında, Ankara'ya giden büyükleri uğurladı. Dokuzu kırkbeş geçe, Sirkeci Garına koştu, bir yabancı ticaret heyetini karşıladı. Bu karşılama töreninde misafirlere şu güzel sözleri söyledi:

— İki memleket arasındaki tarihî ilişkilerin gidişi de gösterir ki… bu kardeş iki millet daima birbirine yardım elini uzatarak... demokrasi cephesinin kalesini savunmak için... zaruri ihtiyaç maddelerinden olan sun'î gübre, saç tokası, düdüklü makarna ve tırnak cilasının... Uzun vadeli kredilerle... eminiz. Hoş geldiniz!..

O, bunları söylerken, biryandan da, tam saat onbuçukta şehrin uzak bir yerinde kurulan mantar fabrikasında söyliyeceği açış nutkunu kafasında hazırlıyordu.

Arabası, şişe mantarı fabrikasının kapısına gelince, orda çoktan birikmiş olan halk, onu şiddetli alkışlarla karşıladı. Birkaç kişinin elini sıktı. **Fazla beklemeye vakti** yoktu. Buradan hemen, yeni tamir edilen bir sokağın açılış törenine gitmesi gerekiyordu. Onun için hemen kürsüye çıktı:

— Vatandaşlar!.. Bugün açılış törenini yaptığımız manlar fabrikası ile, altıncı mantar fabrikamızı kurmuş oluyoruz. (Aklı hep açılış töreni yapılacak sokaktaydı.) Mantar, bildiğiniz üzere... şişelerin ağzını kapayan bir tıkaçtır. Bu sebepten dünya mantar üretiminde en başta gelenlerden otuzdokuzuncu bulunmaktayız ki. bu, üç mantar farkıyle olmuştur. Mantar...

Kürsüden indi, uzatılan makasla kordelâyı kesti. Hemen arabasına atladı. Yolda, tamir edilen sokak dolayısiyle yapılacak törende neler söyliyeceğini düşünüyordu.

Sokağın iki başı bizim partililerle dolmuştu. Arabadan alkışlar arasında indi. Buradan sonra, hemen makamına koşacak, Birleşmiş Milletler Yayın Bölümü Kapak Resimleri Müdürü ve muavinini, kendi makamında kabul edecekti. Onlara neler söyliyeceğini aklından geçiriyordu. Şu sokak törenini bir an önce bitirmek için hemen nutkuna başladı:

— Sayın vatandaşlar!.. Bugün açılış törenini yapmakla sevinç duyduğumuz fabrikanın (sol yanındaki üçüncü muavin eteğini çekti, «Fabrika değil beyefendi, sokak!..» dedi.) fabrikanın temel atma töreninden sonra bu sokağa geldim. Bu sokak günden güne gelişen demokkrasimizin canlı bir örneği olup, vatandaşın yolda rahat yürümesi için, ikibuçuk ay gibi kısa zamanda tamir edilmiştir. Bütün sokakları da bunun gibi tamir edeceğiz. Eski idarenin ihmaliyle geçilmez hale gelen... sokakları biz ele alarak işe başladık... Ve...

Alkışlar arasında arabasına bindi. Zar-zor iki lokma bişey yedikten sonra, Birleşmiş Milletlerden gelen iki zatı kabul ederek, onlara,

— Birleşmiş Milletlerin birbirlerine kaynaşmasından hasıl olacak demokratik cephenin bütünlüğünden saadet duymak... (Bunları söylerken, buradan sonra gideceği tıraş makinesi fabrikasının temel atma töreninde neler söyliyeceğini düşünüyordu.) hakkımızdır. Bir elin sesi çıkmaz. Alkışlamak için bile iki ele ihtiyaç vardır. (Tıraş makinesi fabrikasına geç kalmamalıydı.) İşte bu sebeptendir ki, biz Birleşmiş Milletlerle daha çok birleşerek, iyice birleşmiş oluruz.

Bir yanına, Birleşmiş Mületler Yayın Bölümü Kapak Resimleri Müdürünü, bir yanına da, onun muavinini alarak, gazete fotoğrafçılarına güler yüzlü, son derece demokratik pozlar verdi. Flâşlar yandı söndü...

Daha fazla bekliyemezdi. Hemen arabasına atladı. Doğru Tıraş makinası fabrikasına... O günkü çalışma programına göre, oradan sonra, musluğu takılan tarihî bir çeşmenin açılış törenine yetişecekti.

Tıraş makinesi fabrikasına dakikası dakikasına yetişti. Eline makası tutuşturdular.

— Pek sayın vatandaşlar!.. Tıraşın önemi üzerinde durmayı fazla buluyorum. Medeni bir insan hiç olmazsa yılda bir olsun... (Aklı hep açılış töreni yapılacak çeşmeye takılıyordu). Binaenaleyh tıraş makinesi üretimimizi arttırdık. Ziraat Bankasının köylüye açtığı kredilerle, her köylünün bir tıraş makinesi alarak... Çeşme... Yani evet... Her vatandaş yakın zamanda bir tıraş makinasına sahip olacağı gibi, kurduğumuz bu Balkanların ve yakındoğunun ve ortadoğunun en büyük tıraş makinesi fabrikasından yılda üçyüz milyon ton tıraş makinesi yaparak harice ithal edilecektir.

Yanındaki adam «Harice ihraç» diye fısıldadı.

Alkışlar, alkışlar, alkışlar... Aklı fikri tarihî çeşmedeydi.

Arabası on dakika sonra tarihî çeşmeye vardı. Arabadan inerken ayakları bağlı koyun, kurban edildi. Kaybedecek zamanı olmadığı için hemen nutkun başladı:

— Vatandaşlar!.. Kanalizasyon... (Muavini eteğinden çekti: «Çeşme, Beyefendi, kanalizasyona sonra gideceğiz.»). Kanalizasyon işi mühim olduğu gibi, çeşme işi de mühimdir. Biz, bu her iki mühim işi birden programımıza aldık. (Kafası hep, kanalizasyon boruları döşenen yolda, söyliyeceği nutukta idi.) Çeşme... Çeşme... Çeşmeden su akar. Binaenaleyh çeşmeden su aktığına göre, çeşme kutsaldır. Biz... Kanalizas... (Muavini kulağına bişeyler söyledi.) ve analizle suları ıslah ettik.

Kanalizasyon boruları döşenen yolda, büyük kalabalık onu bekliyordu. Vakit kaybetmemek için ancak gereği kadar adamın elini sıktıktan sonra,

— Vatandaşlar!.. diye başladı. Biz bu memleketi kanalizasyon borusuz teslim aldık... Kısa zamanda vatanın bağrına, örümcek ağları gibi kanalisasyon boruları döşedik. Ve... Ve... Ve bundan sonra... bundan böyle döşiyeceğiz. Çünkü, kanalizasyon demek... tabiî biliyorsunuz (aklı buradan sonra gideceği ziyafetteydi.) önemin-den ötürü çok önemli bir dâvadır.

Hava kararmıştı. Amerika'dan gelen onikiparmak barsağı hastalıkları mütehassısının şerefine Garden Otel'-de verilecek ziyafete zor yetişti. Şapkasını çıkarır çıkarmaz, rüzgâr gibi içeri girdi. Hemen boş kadehi eline aldı,

— Memleketimize hoş geldiniz!.. diye bağırdı Kadehimi şerefinize kaldırıyorum... Bize gösterdiğiniz dosluktan dolayı, size Akşam Kız Sanat Okulunun fahrî dikiş hocalığı tevcih edilmiştir. Tıraş makinalarının... (Mu-

avini, dirseğiyle hafifçe dokundu, «Tıraş makinesi bitti Beyefendi, şimdi ziyafetteyiz,» dedi.) Evet... Tekrar hoş geldiniz. Ne var, ne yok?.. Daha daha nasılsınız?..

Fahrî dikiş hocalığı ünvanı tevcih edilen onikiparmak barsağı rahatsızlıkları mütehassısı cevap verdi.

Saat yirmibir olmuştu. Daha günlük çalışma programı bitmemişti. Bu gece, onun himayesinde bir balo veriliyordu. Gidip baloyu da açması gerekirdi. Ama çok yorgundu. Hem beden, hem beyin yorgunluğu... Yarın sabah da erkenden Haydarpaşa'ya karşılamaya gidecekti. Sonra salça fabrikasının temel atma töreninde bulunacak, çarşıyı kontrol edecek, hastahaneyi teftiş edecek, gazetecilere beyanet verecek, Şehir Meclisinde muhaliflerini susturacak, daha neler, neler yapacaktı... Bu her gün böyleydi. Buna taş olsa, demir olsa dayanmazdı. Ama, o dayanıyordu. Kendi kendine,

— Memleket görevi!.. diyor ve dayanıyordu. O günkü çalışmaları, nutukları kafasının içinde cirit oynuyor, beyni karıncalanıyordu. Dost memleket... Şişe mantarı fabrikası... Tamir edilen sokak... Birleşmiş Milletler... Tıraş makinesi... Tarihî çeşme... Kanalizasyon... Ziyafet... Balo... Bütün bu yorgunluklara yalnız memlekete hizmet için katlanılabilirdi.

Baloya geldiği zaman candan alkışlarla karşılandı. Başı dönüyordu. Gözleri karanyordu. Himayesindeki bu baloda davetlilere birkaç güzel, nükteli söz söylemeliydi. Gündüz ne kadar da çok nutuk vermişti. Zorlukla ayağa kalktı. Tekrar bir alkış koptu.

— Sayın davetliler!.. (Başı dönüyordu.) Sayın misafirler!.. (Beyni karıncalanıyordu.) Aziz vatandaşlar!.. (Gözleri karanyordu.) Bu kardeş iki millet daima birbirine yardım elini uzatarak, sun'î gübre, saç tokası... (Davetliler, «Hangi samimi iki millet?» diye birbirlerine bakıyorlardı.)

Uzun vadeli kredilerle... Şimdi açılış törenini yaptığımız mantar fabrikasının... (Yanındaki muavini, «o geçti, Beyefendi.» dedi.) Bu sokak nasıl tamir edildiyse, öbür sokaklar da… (Bu değil Beyefendi.) Birleşmiş Milletlerin daha çok birleşerek kaynaşması ve kaynaşarak birleşmesi... (Yanındaki adam, «Bu da değil» dedi.) Eveeet... Tıraş makinesine gelince... Her vatandaşın yedek parçasıyla birlikte bir tıraş makinesi... (tüh… bu da değil ..) Çeşme... tamirden önce ve sonra...

Vatandaşlar!.. Kanalizasyonla memleketi kısa zamanda… (Bu da mı değil?) Hoş geldiniz!. Sayın. (Bu da değil, öyle mi?) E peki hangisi be?… Biz şimdi buraya neye geldik?. Tören değil mi, tören?.. Haaa. . Balo... Benim himayemdeee... tamam, anladım...

Davetliler, bu güzel esprilere katıla katıla gülüyorlardı.

Sabaha karşı ikide, balodan evine döndü. Yorgundu ama, uyuyamadı. Yatakta, sabahleyin söyliyeceği nutukları kafasında hazırlıyordu. Ah görev aşkı ve aşk göreşi!..

BEN KARIŞMAM

— Poliiis! Yetişin!.. İmdaaat!..

Gelip geçenler durdu, adama bakıyorlardı. Kalabalık arasında polisler de vardı ama, adamın bağırmasına aldırmıyorlar, kalabalığı yarıp geçiyorlardı.

— Poliiis!.. Poooliiis!..

Tuhaf şey... Polislerin hiçbiri duymuyordu. İşte bir polis tam karşısındaki kaldırımdaydı. Duymasın, olur mu? Adam iki avucunu, ağzına boru yaptı.

— Poliiis!. Yetişin! İmdaaat!.. Poliiis!..

Adam, etrafında gittikçe artan kalabalığı yardı, karşı kaldırımdaki polise gitti,

— Bayım, dedi, lütfen gelir misiniz?

— Ne var?

— Şuradaki handa bir adam öldürüyorlar.

— Ben karışmam!..

— Neden?

— Ben trafik polisiyim. **Buradan** ayrılırsam trafik birbirine girer.

Adam tekrar bağırmaya başladı:

— Poliiis!.. Can kurtaran yok mu? Poliiis!

Bir polis memuru hızlı hızlı gidiyordu. Arkasından koştu:

— Bayım!.. Bir dakika. Şurda adam öldürüyorlar, gelir misiniz?

— Ben karışmam! O işlere İkinci Şube polisi bakar. Ben pasaport işlerine bakarım.

Adam, telâşla bir o yana, bir bu yana koşuyor, avazı çıktığı kadar bağırıyordu:

— Poliiis! Adam öldürüyorlar! Poliiis!

Hah!... Karşıdan bir polis geliyordu. Ona koştu:

— Aman gelin!.. Bir cinayet var!

— Ben karışmam!.. Ben «.....» Bakanlığın maiyet polisiyim.

Kalabalık gittikçe artıyordu. Zerzevatçıyla konuşan polise koştu:

— Aman bayım! Koşun.. Bir adam öldürüyorlar.

— Ben karışmam!.. Ben Belediye polisiyim.

Polis çoktu ama, şanssızlık, bu işe karışanı çıkmıyordu.

— Polis yok mu? Poliis!

Çok şükür, polis çıktı. Adam, bozum olmamak için sordu:

— Affedersiniz, kaçıncı şubedensiniz?

— İkinci Şubeden...

— Aman ne iyi tesadüf... Şurda birisini öldürüyorlar. Gelir misiniz?

— Ben karışmam. Ben İkinci Şubedenim ama. Hırsızlık Masası memuruyum.

Adam, Azamet Meydanına doğru koştu. İlk çıkan polise yapıştı:

— Ne olur gelin, şurda bir adam öldürüyorlar.

— Ben karışmam.

— İkinci Şubeden değil misiniz?

— İkinci Şubedenim ama, kaçakçılık masasındanım. Sen o işe cinayet masası memuru bulacaksın.

Tekrar geriye döndü. Kalabalık, caddeyi doldurmuştu. Adam yeni bir polis daha yakaladı:

— Evet...

— Cinayet masasından mı?

— Evet...

— Çok şükür... Bayım, acele koşun!.. Bir adam öldürüyorlar.

— Nerde?

— Şurda.

— Ben karışmam!..

— Neden?

— Benim bölgem değil... Ben Sormagir bölgesine bağlıyım...

Adam telâşa döner dönmez, başka bir polisle karşılaştı:

— Affedersiniz, İkinci Şube polisi misiniz?

— Evet...

— Cinayet masasından mı?

— Evet...

— Bu bölgeye mi bakıyorsunuz?

— Evet... Ne olacak ?

— Aman kardeşim, şurda bir adam öldürüyorlar.

— Ben karışmam. Bugün izinliyim!..

Telâşlı adamın yanına birisi yaklaştı. Kulağına yavaşça,

— Benim de başımdan geçti, bilirim, dedi, böyle polis aranmaz. Sen eğer polis arıyorsan, çık şu meydana: «Bu ne rezalet!..» diye bağır.

Adam tramvay yolunun ortasma çıktı. Bağırmaya başladı:

— Bu ne rezalet!... Görülmüş şey mi? Bu ne rezalet!..

Adam devam edecekti, ama, bırakmadılar. Etrafını çeviren kalabalıktan birkaç kişi üstüne çullandı:

— Yürü karakola!...

Adam sordu:

— Siz kimsiniz?

— Sivil polisiz, siyasî polis...

Düdükleri ötmeye başladı. Düdük sesine önce izinli polis, arkasından Sormagir Bölgesinden olan polis koştu. Düdükler öttükçe, trafik polisi, Belediye polisi geliyordu.

Demin kendisine bağırmasını söyleyen adam oradaydı. Ona sordu:

— Siz polis değil misiniz?

— Ben komiserim.

Adamı karakola, kavganın olduğu hanın önünden götürüyorlardı. Yaralı, yerde çırpınıyordu. Adam:

— Yazık oldu!... dedi.

Trafik polisi,

— Akrabanız mıydı? diye sordu.

Adam,

— Yooo!... dedi, hiç tanımam... İnsanlık olsun diye polisi yardıma çağıracaktım.

Belediye polisi,

— Çabuk yürü, dedi, yaralının kanları caddeyi kirletmiş. Seni karakola bıraktıktan sonra, dönüp ceza yazacağım!

PAZAR EĞLENCESİ

İşten güçten bitürlü ziyaretlerine gidemiyordum. Ayıp oldu doğrusu. Yalçın'ı çok severim. Karısı da çok iyi bir kız. Evleneli nerdeyse yıl oluyor. Üstelik, kaçtır da çağırıyor. İş güç de bahane... Onlara gidemeyişimin sebebi ne iş, ne güç, parasızlık. İnsan, yeni ev kurmuş arkadaşına geçit töreninde yürür gibi elini kolunu sallaya sallaya gitmez ya... Parasızlığın gözü kör olsun; insan içinden geçeni dışa vuramıyor ki... Ne güzel gece lâmbaları var, vazolar var, biblolar var. Herşey var, ama bende para yok. Yalçın son görüşmemizde evlerine gitmiyorum diye surat etti.

— Bu pazar geliyorum! dedim.

Uğraştım, çabaladım, yine birşey alamadım. Evden birşey aradım. Eski gazetelerden, kâğıtlardan, işe yaramaz bir yığın pılıpırtıdan başka bişey yok.

Sallana sallana gittim. Bizim gibileri evlenince, o evde gürültü eksik olmaz, ben de kavganın üstüne gelmişim. Zili çalmadan kapı önünde durdum. Karısının sesi apartımanın sokak kapısından duyuluyordu:

— Evde kapandık kaldık... Böyle şey olur mu? Yedi aydır kapı dışarı çıktığım yok.

Aşağıdan alan Yalçın'ın sesi zor duyuluyordu:

— Karıcığım, neden böyle yapıyorsun? Durumumuz belli. Sen bunu önceden çok iyi biliyordun.

— Aman Yalçın, hep bu durumumuz, durumumuz.. Ne varmış yani durumumuzda? İnsan haftada bir sinemaya da mı gitmez?

— Yavrum, sinemaya gitmek kolay mı sanıyorsun? Lâfla mı sinemaya gidilir? Yürüyerek gidilmez. Tramvayları kaldırdılar. Otobüslerde yer yok. Dolmuşa binsek, şoförler burdan Beyoğluna kadar dosdoğru gitmiyorlar. Üç aktarma yapacaksın.

— Bana geldi mi lâf çok. Ama hiç içtiğin cıgaraların hesabını tutmuyorsun. Günde iki paket Gelincik, ayda otuz, kırk lira eder. Yooo... Yalçın, ben mapus muyum bu evde? Patlıyacağım artık. Vallahi sıkıntı bastı.

Kavga büyümeden zile bastım.

Beni görünce, karıkoca, ikisi de gülümsemeye çalışıyor, ama bu gülüş sahne gülüşü. Onların asık suratlarındaki sert çizgileri yumuşatmak için gülünç şeyler anlatıyor, alaylı olaylar uyduruyorum. Yarım saat kadar geçti.

— Haydi sizi gezmeye götüreyim, dedim. Nedir pazar günü eve tıkılmış kalmışsınız. Haydi hazırlanın!...

Yalçın'ın karısı dünden gönüllü. Yalçın kulağıma,

— Aman ağabey, dedi, masrafa girme allâsen... Şurda oturur lâflarız.

— Yürü, dedim, biraz eğleniriz. Paramız yok diye ölecek değiliz ya…

Sokağa çıktık. Yalçın,

— Nereye gidiyoruz Ağabey? dedi.

— Gidince görürsün.

Karısı,

— Sinemaya mı? dedi.

— Sinemaya, tiyatroya her zaman gidersiniz. Başka yere...

Yürüye yürüye Şişli'ye geldik. Gözüm apartımanların pencerelerinde.

Onlar büsbütün merakta, boyuna soruyorlar:

— Nereye kuzum?

Apartmanlardan birinin kapısında «Kiralık katlar» diye asılı kâğıt var.

— Sizin oturduğunuz evi hiç beğenmedim, dedim, büyüklerimiz, «Güneş girmeyen yere doktor girer...» demişler. Yerin altında oturulur mu? Güneş değil, hava bile girmiyor.

Şaşkın şaşkın yüzüme bakıyorlardı.

— Şu apartımanı gezelim, belki uygun bir kat buluruz.

Yalçın kolumdan çekti,

— Aman Ağabey, sen ne yapıyorsun! Biz şimdikinin kirasını bile zarzor veriyoruz.

Karısı korku içinde,

— Biz memnunuz evimizden, dedi.

— Uzun etmeyin, yürüyün! dedim.

Apartımana girdik. Kapıcının zilini çalarken onlara,

— Siz sakın lâfa karışmayın, dedim. Yalnız ben konuşacağım.

Kapıcıya,

— Oğlum, kiralık katlan görmek istiyorum dedim.

— Göstereyim beyim.

— Ev sahibi yok mu?

— Burda, üçüncü katta oturuyor.

— Kiracılar geldi, diye haber ver.

Pazar, hem de sabahın erken saati olduğu için herifin evde olabileceğini düşünmüştüm.

Hizmetçi çıktı. Kapıcı,

— Kiracı geldi, beye haber ver! dedi.

Hizmetçi, beyden haber getirdi:

— Kapıcı göstersin, beğenirlerse konuşuruz.

— Olmaz, dedim, beyefendiden belki bişey sorarız.

Biriki dakika sonra beyefendi geldi. Apartımanın yedi katlı, her katta iki daire olduğunu söyliyeyim, siz artık, bir parçacık düşünceniz varsa, herifin kalıbını kıyafetini gözünüzün önüne getirin. Kapıdan, önce göbeği çıktı adamın. Göbeğin üstünde de, rop dö şambrının kuşağı ayva büyüklüğünde düğümlenmiş. Yani biz ev sahibi diye beklerken işte bu göbek üstündeki kocaman düğümü karşımızda bulduk.

Adam, açık olan kapının tek kanadından göbeğini zorla sıyırıp dışarı çıkarken, ben hemen,

— Bu şimdiki apartımanların da kapılarını daracık yapıyorlar, dedim.

Adam, gırtlağını temizleyip bana kalın ve zengin öksürüşüyle karşılık verdi.

Yalçın'la karısına baktım, apartımanın kocamanlığı, sahibinin göbeği karşısında sinmişler, ikisi de kafalarını omuzlarının içine çekip küçülmeye çalışıyorlar. Bir de bu öksürük üstüne gelince, ürküp arkama gizlendiler. Artık durur muyum? Bir kabadayı öksürüğü de ben patlattım ama, herifinkinden baskın. Öyle ya, o da bizim kim olduğumuzu, öyle kıtipiyoz takımından olmadığımızı anlasın...

Yalçın eteğimden çekti,

— Aman Ağabey, diye fısıldadı.

Başımı çevirdim,

— Amanı yok, öksürüğe öksürük... dedim.

Demek ben de öyle yaman öksürmüşüm ki herif bir toparlandı,

— Affedersiniz, ev kıyafetiyle çıktım, dedi.

— Zararı yok efendim, dedim, kiralık katlan göreceğiz. Kapıcı kısmıyla konuşulmaz. Sizden bilgi ediniriz diye rahatsız ettik.

Adam her söze başlarken bir öksürüyordu.

— Öhö... Estafurullah... Buyrun, bakalım efendim.

Sonra birden aklı başına gelmiş gibi bir öksürük daha koyverip,

— Size kaç oda lâzım? dedi.

Karşılık bir öksürük de ben patlattım ki hizmetçi kız iki adım çekilip içeri girdi.

— En az altı oda olmalı ama salonlar büyükse...

Yalçın'ı aradım, ortalarda yok. Arkama gizleniyor. Oğlan pardesüsünün içinde büzüle büzüle kaplumbağa olmuş sanki. Yalçın'a,

— Altı oda yeter mi? dedim.

— Yeter Ağabey! diye inledi. İnledi de ne demek, bu kelime ağzından son nefesini Tanrıya teslim eder gibi çıktı.

Kapıcı, dairelerden birinin kapısını açtı. İçeri girer girmez,

— Antre çok küçük, dedim, öyle değil mi Yalçın?

Baktım Yalçın da çakmış numarayı. Küçük dediğimiz antre, Yalçın'ın yatak odasının ikisi kadar var. Döşemeler, dört köşe, dört köşe ağaç parke, çok da iyi cilalanmış.

— Tavanlar alçak beyefendi, dedim.

Yalçın tamamladı:

— Alçak da ne demek ağabey, insan hız alıp alıp da bir sıçrasa başı tavana değecek.

Ev sahibinde çıt yok.

Odaları geziyoruz. Her biri yayla gibi odalar.

— Odalar da dar...

— Dar, Ağabey...

Yalçın'ın karısı da lâfa karışıp,

— Bizim eşyalar dünyada sığmaz buraya, demesin mi?

Aferin kız.

— Aaaa... Mutfak karanlık,

Adam bir öksürdü, arkadan,

— Yoo... dedi, mutfağımız aydınlıktır. Baksanıza, her yanı pencere...

Ben daha baskın bir öksürükten sonra,

— Karanlık işte, dedim, hangi eşek mimar yapmışsa, mutfağı batıya getirmiş. Mutfak dediğin doğuda olur. O yüzden karanlık olmuş.

Adam,

— Apartımanın plânını ben çizdim, dedi.

Yalçın'ın karısı,

— Mutfağı batıya bakan evde öldürseniz oturmam, dedi.

— Salon dediğiniz yer burası mı beyefendi?

— Evet.

— Aman efendim, insan buraya salon demeye utanır. Burası salon değil, aralık.

Yalçın,

— Ağabey, dedi, kaloriferi de beğenmedim. Baksana radyatörler ne biçim.

Adam artık öksürmeden konuşuyor:

— Beyefendi, malzeme de bulunmuyor. Piyasadaki en iyi malzeme işte bunlar.

— Şofbeni ne marka?

— Yunkers...

— Aaaa... en âdisi...

— Helası bir tane mi?

— Hayır, iki... Bir de banyoda var. Biri alafranga, biri alaturka.

Yalçın'ın karısı,

— İki hela mı? dedi, iki hela bize dünyada yetmez.

Adam şaşırdı:

— Kalabalık mısınız?

— Yooo...

Kapıcı lâfa karıştı:

— Şurdan çıktınız mı, sola kıvrılınca orda bir de umumî hela vardır.

Apartımamn bir cephesi Adalara kadar Marmara'yı, bir cephesi de Boğaz'ı, Çamlıca'yı görüyordu. Yalçın,

— Manzara da yok, dedi.

Adam itiraz edecek oldu:

— Marmara, Boğaz...

— Asıl Okmeydanı tarafını görmeli.

— Banyo dediğiniz burası mı?

— Evet... Gömmedir.

— Rutubetli.

— Küçük...

— Dar...

— Karanlık.

— Haa beyefendi, helânın birini neye karayel tarafına yaptınız?

— Karayel mi?

— Karayel ya... Buradan karayel bir üfürdü mü kışın, insan maazallah soğuk alır.

— Badanasını da beğenmedim.

— Evet... Çiğ bir pembe.

— Çiğ miğ değil, düpedüz çingene pembesi.

Yalçın'la karısı tasarhyarak sözde eşyaları yerleştiriyorlar:

— Burasını yatak odası yaparız.

— Halı sığmaz. Bir ucunu katlamak lâzım.

— Burasını misafir odası yaparız. Büfeyi buraya... Vitrini de şöyle...

Ev sahibine sordum:

— Kirası ne kadar?

— Bin lira beyefendi.

— Ucuuuz!... dedim.

Arkamdan Yalçın,

— Bak, kirası çok ucuz, dedi.

Karısı,

— Çok ucuz, bedava... dedi.

— Eh, ucuzluğunun hatırı için tutalım. Ne dersiniz?

— Tutalım ağabey...

Yalçın'ın karısı,

— Kira önemli değil, dedi, yeter ki oturulacak gibi bir yer olsun...

Ev sahibi, yağlı müşteriyi bulduğuna memnun,

— Buyurun, bizim kata da konuşalım, dedi.

— Rahatsız etmiyelim.

— Estağfurullah...

Ev sahibinin dairesine girdik.

— Doğrusu çok ucuz veriyorsunuz, dedim.

— Efendim, binbeşyüz lira verenler de var ama, güvenemiyorum. Namuslu kiracı olsun da zararı yok, bin olsun.

— Namustan yana hiç merak etmeyin.

İçeri yirmibeş yaşında kadar bir güzel parça girdi.

Ellerimizi sıkarken ben güzel kadının yanağından bir makas aldım, hattâ biçimine getirip öpecektim ama, nedense çekindim. Sanki o yirmibeş gösteren kadın küçük bir kızmış gibi, numara yaparak,

— Maşallah, bu cici kız, kızınız mı? diye sordum.

Kulağına kadar kızaran adam,

— Karım, dedi.

Kadının yanağından bir makas daha aldım.

— Allah bağışlasın, pek cici şey, dedim.

Herif ne söyliyeceğini şaşırmış. Öküz, boyunduruğa bakar gibi bana bakıyor. Hizmetçiye bir işaret geçti. Hiz-

metçi hepimize nane likörleri getirdi, yanında fondanlar da var.

Şekerlikten iki fondan aldım. Yalçın'a baktım, avuçlamış. Adama,

— Kirayı yıllık peşin istiyorsunuz tabiî, dedim.

— Üç yıllık efendim, dedi.

— Ne kadar ediyor? Ayda bin, yılda oniki bin, üç yılda otuzaltı bin lira... Bişey değil.

Yalçın,

— Hiçbişey... dedi.

Karısı,

— Hiçbişey bile değil, dedi.

Sorma sırası adama gelmişti:

— Kaç kişisiniz?

— Bunlar bir karı koca, dedim. Ben yokum. İki kişi.

Adam,

— Oh oh... dedi, çocuk, mocuk?

— Öyle şey yok.

— Efendim, önce yok diye giriyorlar da, sonra evi mandıraya çeviriyorlar.

— Katiyen. Bu hanım zaten kısır.

— Oh, oh...

— Kocası derseniz, eskiden, ayıptır söylemesi, şey hastalığı geçirdiğinden, o da hadımdır.

— Oh oh... Pek güzel. Demek başka kimseleri yok.

— Yok efendim. Bu delikanlıyı bir yaşındayken Düşkünlerevinden ben aldım, büyüttüm, piçtir.

— Oh, oh... Çok iyi.

— Bu kızı da bir haftalıkken cami köşesine bırakmışlar. Onun da kimsesi yok.

— Oh, oh...

Hizmetçiye,

— Kahve getir! diye seslendi.

Ben hemen atıldım:

— Aman efendim. Teşekkür ederiz. Kahve istemez.

— Neden efendim. Bir kahve...

— Mersi!... Daha yemek yemedik de…

— Haaa… Sahi... Pardon. Artık lütfederseniz yemeği birlikte yeriz.

— Estafurullah beyefendi. Bir şartla kabul ederiz. Zatıâliniz de bize şeref vermeniz şartiyle...

— Estafurullah... İnşallah taşının da…

Âlâ yemekleri de gövdeye indirdik, üstüne kahvemizi de içtik. Adam hâlâ tahkikat yapıyor. Yalçın'a sordu:

— Beyefendi, affedersiniz, ne iş yaparsınız?

— Ben mi?... Şey...

Hemen atıldım:

— İşi çok iyidir efendim. Arasıra hapise girerse de...

Adamın kaşları çatıldı:

— Sakın gazeteci filân...

— Yooo... ne münasebet?

— Sakın politika filân...

— Yok efendim. İşi dolayısiyle...

— Haaa… anladım. Ticaret meseleleri. Karaborsacı filân...

— Eh… onun gibi.

— Oh oh… Memnun oldum. Şimdi mutabık mıyız?

— Tabiî. Hemen konturatı yapalım. Derhal...

Konturat der demez Yalçm'la karısını bir telâştır aldı.

Adamda konturat kâğıtları hazırmış. Hemen yazmaya başladı. Konturat kâğıdında «evin ne maksatla kullanılacağı» sorusunun karşısına «ikâmetgâh» diye yazarken,

— Durun, dedim, burasını biz ikâmetgâh olarak kullanmayacağız.

— Ya? Ticarethane, yazıhane, idarehane filân mı?

— Hayır efendim, kârhane, randevuevi...

Adam bir durdu, bozuldu.

— Anlamadım efendim?

— Kârhane işleteceğiz.

— Rica ederim.

— Ricası micası bu. Zâtıâlinize otuzaltı bin lira kira vermek için kârhanecilik yapmaktan başka çare var mı beyefendi? Başka türlü otuzaltı bin lira kira parası kazanılır mı? İşinize gelirse...

— Veremiyeceğim... diye sesi titredi.

Adam likörlere mi, yemeğe mi, kahveye mi, yoksa karısının yanağını sıktım, ona mı yansın? Hangi birine?

— Allahaısmarladık efendim.

— Güle güle.

Bir öksürük patlattı. Bir tane de ben patlattım. Apartmandan çıkarken kapıcı sordu:

— Tuttunuz mu beyefendi?

— Kârhane işleteceğiz, dedik, adam vermedi.

— Vermez tabiî.

— Neden? Çok mu namusludur?

— Yooo... Ondan değil. Üçüncü katta kendisi randevu evi işletir de… Apartımanda kendisine rekabet edilmesini istemez elbette...

Yollarda Yalçın'la karısı güle güle ölüyorlar. Yalçın,

— Aman ağabey, diyor, hayatımda böyle eğlenmedim.

Karısı kasıklarını tuta tuta,

— Komedi tiyatrosu kaç para eder, operet kaç para eder, diyor.

— Eee… Herkes parasına göre eğlenmeli kardeşim.

Şimdi Yalçın'la karısı, pazar günleri canları sıkıldı mı, kiralık apartıman katı aramaya çıkıyorlarmış. Hem de, eş dostla birlikte. Kalabalık olunca daha çok tadı çıkıyor...

BİR MEMURUN MASASI

Bu hikâye, Akbaba dergisinde, Yusuf Ziya Ortaçın şu sunu yazısıyla çıkmıştır (1964).

«Demin Akbaba'nın tam yirmi yıl önceki cildini karıştırırken bir sürprizle karşılaştık: Gözlerimin önüne Aziz Nesin'in bu hikâyesi çıktı.

Hiç hatırlamıyorduk bu hikâyeyi. Hattâ Aziz Nesin'in 1944'te Akbaba'ya hikâye yazdığını da hatırlamıyorduk.

O günkü Aziz Nesin'le bu günkü Aziz Nesin arasında kimbilir ne büyük fark vardı.

Bu öz düşünce ile okumağa başladığımız «Bir Memurun Masası» bizi hayrette bıraktı:

Aziz Nesin, bugünkü mizah ustalığından farksız bir başarı ve yine tertemiz bir Türkçeyle karşımızda idi.

Yirmi yıl okuyucu kuşaklarının değişmesi için çoktur bile. Bu bakımdan, Aziz Nesin'in de, bizim gibi, unuttuğunu sandığımız bu güzel hikâyesini, zamanın gerisinde bırakmayı doğru bulmadık. Onu, okurlarımıza sunmayı mizah edebiyatına hizmet biliyoruz.»

Boş ve eski bir mabet kadar soğuk, büyük bir devlet dairesinin küçük bir odasında, kapı ağzındaki masam yirmibeş sene kahrımı çektikten, benimle arkadaşlık ettikten sonra, birgün dayandım emekliye ayrılmak için dilekçeyi müdüre... Herşey vız gelir, dedim. Dedim ama, üzeri kurt yenikleriyle delik deşik, ara yerlerinde tahtakurulannm yuva kurduğu masamdan ayrılmak zor geldi doğrusu. Ceketimin dirseklerinde pırıl pırıl izi, hâtırası görünen masam sanki vücudumdan, benliğimden bir parçaydı. Yirmibeş sene bir sevgili vefasiyle her sabah aynı yerde yolumu bekledi, her akşam aynı yerden ellerimi okşıyarak beni uğurladı.

Masamın biricik süsü, iki gözlü ve birinin kapağı kaybolmuş hokka takımında ve onu her Allahın günü gagalıyan kırmızı saplı kalemde yorgun parmaklarımın izleri görünürdü.

Arkadaşlara Allahaısmarladık dediğim zaman pek o kadar işin farkında olmadım. Fakat baremin aşağı derecesinde sürünen benim gibi kabiliyetsiz bir memurun kollarını bir çeyrek asır taşımaktan yorulmuş masama gözüm ilişince bir tuhaf oldum, içim burkuldu. Benden sonra daha kimbilir kimin kahrını çekecekti zavallı. Halbuki o da benimle emekliye ayrılmalı idi. Yeni, genç

bir memurun derdini, züppeliğini, hoppalığını çekecek takati yoktu zavallının.

Ay sonlarında kapıda bir sürü iş sahibini, acele işlerim var bahanesiyle bekletip, masamın üzerinde borçlarımın hesabını yaptığım perişan günlerimde o bana yardım eden destekti. Ondan ayrılmak ölüme yaklaşmak demekti. Ben ölünce de bu masayı bozup bana lâyık bir tabut yapmaları, benim için en büyük cenaze töreni olurdu.

Eh, ne yapalım... Kaderde bu da varmış! Masamdan ayrıldım. Daha doğrusu buna ayrılmak denmez, masamın bir tarafı kırılmış, yahut benim bir tarafım kopmuştu Şimdi yeni gelecek memur bu eski masada bir ek, bir yama kadar yabancı duracak, göze batacaktı. Bir delikanlı ömrü uzunluğunca bu masa ile, dar bir sokak aralığındaki küçük ahşap bir ev arasında hep aynı yolda mekik dokuyan bacaklarım bir saat yelkovanının rakamlar önünden geçişi kadar hissiz bir alışkanlık kazanmıştı.

Emeklilik hayatının başladığı ilk sabah yataktan geç kakmak, ayni yolları gitmek isteyen ayaklarıma mâni olmak, masaya hasret çeken gözlerimi kapamak zor geldi bana. Ve bir yelkovan nasıl, rakamlar önünde gezmekten başka bir iş yapamazsa, ben de o gün yapacak başka bir iş bulamadım. Kendimi kurulması unutulmuş bir saat zannettim.

Emekli bir memurun evde oturması çekilmez. Bilirim. Etliye, sütlüye karışır. Yirmibeş senede dişimizden tırnağımızdan arttırdığımız ikibin lira karımın sandığında, çeyizlerinin arasında duruyordu. Baktım ki bu zamanda ticarette var ne varsa, çeyiz sandığının içindeki servi çırası ve lavanta çiçeğinden koku almış çıkını istedim karımdan. Ticaret mektepsiz, medresesiz, en rahat, en kolay iş. Atladığım gibi trene doğu vilâyetlerin-

den yağ getirir, burada yüzde bilmem kaç yüz kârla satarım dedim. Ve dediğimi de yapmak için aynı gün trene bindim.

Malûm ya, yirmibeş senedir üzerimize sinmiş, boynumuzdaki kemik yakalık kadar sert ve dik, sözüm ona bir memur aristokratlığı var. Onun için üçüncü ile gidemeyiz biz, birinci de harcımız değil... İkinci mevki bilet aldım!

Harp zamanı amele bulunmazmış, amele olmayınca kömür çıkmazmış, dışardan vagon ve lokomotif de getirilemezmiş. Yine harp zamanı devlet nakliyatı çoğalırmış da... Bu sebeplerle de yolcu trenleri seyrek gidermiş. Harp zamanı alış-veriş edenler çok para kazanırlarmış. Bu sebeple ikinci mevkide iğne atsan yere düşmüyor.

Hep harp zamanı... Ben meğer yirmibeş sene, o masamın başında, harbin dışında, harpten darpten habersiz sulh içinde yaşamışım. İkinci mevkide yer bulamadım. Koridorda dolaşırken birinci mevki kompartımanda kibar bir zat beni davet etti yanına. Bilet kontrolü için gelen memura yüksek bir müfettişlik ünvanı ile kendini takdim edince, biletsiz birinci mevkide seyahat hakkını kazanmış bu büyük zatın kim olduğunu öğrenmiş oldum. Yirmibeş sene memurluk hayatında dirsek çürüttükten sonra bir büyükle edep ve erkân dairesinde nasıl konuşulması lâzım geldiğini biliriz. Benimle konuşmaktan hoşlanmış olacak ki iltifat etti bana. Seyahatimin sebebini sordu. Ben de anlattım. Dünyada iyi yürekli insanlar ne kadar çoktur. Yoksa şimdiye kadar kıyamet kopardı.

Yirmibeş senedir kadro bahanesiyle malûm bir hayvanın kuyruğu gibi uzayıp kısalmadığımı öğrenince kızdı, üstelik bir ikramiye alamadığımı da söyleyince köpür-

dü. Yeleğinin cebinden çıkardığı maroken küçük not defterine adresimi *yazarak,* hakkımı arıyacağım, benim gibi namuslu ve çalışkan memurlara yapılacak yardımın bir memleket borcu olduğunu anlattı. Hay Allah razı olsun, dünyada ne insanlar var, yirmibeş senedir böylesine, bu kadar iyisine rastlamamıştım. İkibin liranın bu zamanda çok az kâr getireceğini, bunu kurtlara kaptırmak ihtimali de olduğunu, bu işten vazgeçmemi bana dostça tavsiye etti.

Tren Anadolu'nun yanık toprakları içinden kıvrıla kıvrıla hızla gidiyordu. Bu büyük adam parmağiyle ateş fışkıran bozkırı göstererek,

— Görüyor musun? diye sordu.

Ben «evet» dedim ama onun neyi kasdettiğini anlamadım bir türlü.

— Bomboş, memleket bomboş. Köylü inim inim inliyor, harpte zengin olan ağaları da kumar masasında, rakı sofrasında, kötü kadın koynunda. Dert bir değil ki… Hepsinin çaresi var, var ama işlerine gelmiyor!

Kıymetli yol arkadaşım o kadar coşmuştu ki, neden işlerine gelmiyor, diye sormağa korktum. İçini memleket aşkının ateşi yakan bu adama, yüreğim, gittikçe artan bir hayranlıkla doluyordu.

— Sonra suiistimal, ihtilas, rüşvet, anafor, iltimas, hırsızlık, daha ne bileyim ben, hepsi bizde... Kolayı var, hepsinin kolayı var. Fakat... Ah işte o fakat!

Bu sefer cesaret edip: «Zatı devletlerinin fikri nedir beyfendi?» diyebildim.

— Kes kes at, kes kes at… Üç tanesini darağacına çektin mi, bak nefes alabilirler mi?

Küçük dilimi yutacaktım. O zaman aklım başıma geldi. Ben hırsızlık yapmıyorum, diyecek adamın alnını karışlarım. En namuslumuz devletin kâğıdına zarfına

kendi mektubunu yazar, bilemedin kalemi mürekkebile hususi işlerini not eder. Bu da namussuzluk sayılmaz mı? Bütün memleket dertlerini konuşup, birbirimize içimizi döktük. Bir ara söz şehirlerdeki ev derdine geldi. Ben ev buhranından, bu fahiş kiralardan fakir fukaranın çektiği nedir, diye tazallüm edince, büyük bir alçak gönüllülükle,

— Ah kardeşim, siz bilmezsiniz, dedi, şehir plânını güya bozacak diye rastgele inşaatı yasak ediyorlar. Halbuki bir sürü apartımanları olan kodamanların kirayı indirmek işlerine gelmiyor, mesele bu!

Umumî ahlâk bahsinde, gençliğin ve kadınların durumu hakkında, hülâsa her mesele üzerinde öyle keskin kararları vardı ki hayran oldum doğrusu. Her sosyal derde basit ve tek formüllü çareler bulmuştu.

Vakit epey gecikmişti, karnım acıkmış. Evden yolluk köfte, börek gibi kuru şeyler yapmışlar, biraz da meyva vardı. Fakat bu zatın huzurunda fakir nevalemi çıkarmaya utanıyordum doğrusu. Onun da karnı acıkmış olacak ki, beni restorana davet etti. Gitmek istemedim, fakat o kadar zorladı ki bana bu derece iltifat eden adamın davetini reddetmek küçüklüğü elimden gelmedi. O zamana kadar restoran denen bu tren lokantasında yemek yememiştim. Bu bulunmaz daveti kabulde tereddüdümün sebebi, bu adını bilmediğim yerde bir pot kırmak tehlikesi idi. Hamdolsun yirmibeş senelik memur terbiyesi alışkanlığıyla bir gaf yapmadan mükemmel yemek yedik, kahvelerimizi içtik.

Artık gitmek zamanı gelmişti. Lokantada bizden başka kimse kalmamıştı. Fakat bir türlü bu zat borcumuzu ödeyip kalkmıyordu. Onun yanında kenarları aşınmış eski meşin cüzdanımı taa yeleğimin iç cebinden çıkarıp yediğim yemeğin parasmı vermek ayıp olurdu, hele

ona da ısmarlamak büsbütün hakaret sayılırdı. Fakat daha ziyade bekliyemezdim, garson gözümün içine bakıyordu. Cüzdanımı çıkardım, hesabı görünceye kadar o hiç aldırmadı. Fakat garsona parayı verirken birdenbire farkına vararak,

— Oooo, dedi, siz ne yapıyorsunuz?

Ve eliyle cüzdanımı tutup zorla koynuma yerleştirdi. Doğrusu ben de utandım. Bu yaptığım küstahlık sayılırdı. Kompartımanda yumuşacık kanapeler üstünde tatlı bir uykuya daldık. Gözümü açtığım zaman yol arkadaşım kibar müfettiş gitmişti. Gece ben uyurken bir istasyonda inmiş olacaktı.

Emekliye ayrıldıktan sonraki ticaret hayatımın enteresan kısmı bundan sonra başlar. Yağ almak için gittiğim kasabanın istasyonunda inince bir de baktım ki ikibin liranın yerinde yeller esiyor. Yağ almaktan vazgeçtik, geriye dönmiye bile param yok. Doğru polise koştum. Kimden şüpheleniyorsun, diye sordular.

— Hiç, dedim, hiç kimseden.

— Yanınızda kim vardı?

— Yanımda... birinci mevki kompartımanda... müfettiş... beyefendi ile beraberdik!

Eve telgraf çektim, para istedim. O zamana kadar tetkikat, tahkikat derken müfettiş beyefendinin trende, hem de birinci mevkide bedava seyahat için böyle uydurma bir nam ile dolaşan meşhur bir dolandırıcı olduğu ve bizim şehirde bir seyyahtan da bilmem ne kadar vurarak savuştuğu, sonradan yakalandığı, fakat paraların bulunamadığı... falan da filân!...

O zaman müfettiş beyefendinin yüzünü görür gibi oldum; bana karpuz satar gibi şöyle bağırıyordu:

— Kes kes at, kes kes at… üç tanesini darağacına. çektin mi bak nefes alabilirler mi?

Benim ticaret hayatım burada biter. Tekrar aptal bir tiiki gibi kürkçü dükkânına geldim. Fakat dedim ya, memur bir saattir. Yaşadıkça, yani kuruldukça çalışması lâzım. Yoksa evde dırıltı eksik olmaz. Yine süklüm püklüm boş ve eski bir mabet kadar soğuk daireye gittim. Çalışmak istiyorum dedim. Allah razı olsun, aldılar. Eski odama gittiğim zaman masamı bulamadım. Onu, yerime gelen genç memur, çok eski olduğu için, evrak mahzeni olan bodruma attırmıştı. İlk işim masamı bodrumdan çıkarttırıp yerine koymak oldu. Emektar masamın üzerinde yirmibeş senede kazandığımı aptalca çaldırdığım için herkesten çok ona mahcuptum. Bundan sonra ölene kadar masamı benden, beni masamdan Allah ayırmasın!

Hiç değiştirilmeden, ilk yayınlandığı biçimde kitaba alınan bu hikâye, KOLTUK'un bundan önceki basımlarında yoktu.

HEMŞERİLER
MAÇTA

İşime her sabah geç kalıyorum diye patronla her gün çekişiyoruz. Bu zamanda hangi insan, işine tam zamanında yetişebiliyor ki!... Ben size özel arabası olanlardan sözetmiyorum. İnsan denilince, benim aklıma araba gelmez, anasından arabasız doğan insan gelir.

Bu trafik sıkışıklığında, geceyarısı evinden çıkmayan hiç kimse, sabahleyin tam zamanında işinin başında olamaz.

O sabah erkenden yataktan fırladım. Her ne olursa olsun, o gün işime tam zamanında yetişmek istiyordum, İstanbul'da bir yerden bir yere en çabuk ancak yayan gidilebilir. Ben de öyle yaptım. Dolmuş beklemekten, otobüs durağında pineklemekten, tramvayda eziimektense yürüdüm.

Maçka'dan inerken bir kalabalığın içine girdim. Ama ne kalabalık... Kendi kendime «Herhalde bunlar da, benim gibi, işlerine zamanında yetişmek için evlerinden erkenden çıkan insanlar» dedim. İçlerinde her yaştan, her

tabakadan kadın, erkek, çoluk çocuk vardı Bu kalabalık ayrı bir belâ... Söküp geçmenin imkânı yok.

Yanımdakilerden birine,

— Zamanında işbaşında olmak için en iyisi bizim gibi yayan gitmek. Herhalde siz de işe gidiyorsunuz... diye gevezelik ettim.

Yılışık yılışık,

— Ne işi be... dedi, kahve dağıtıyorlar, oraya gidiyoruz...

Kahve sözünü duyunca aklım başımdan gitti, işi de, herşeyi de unuttum. Memlekette kahve sıkıntısı yokken, ben kahve içmezdim. Misafirlikte bile, bir fincan kahveyi, ayıp olmasın diye, zorla içerdim. Ama ne zaman ki, kahve ithal edilmez olup da kahve sıkıntısı başgösterdi, benim de canım öyle bir kahve istemeye başladı ki, anlatılır gibi değil. Kahve gözümde tütüyordu. Deli olacaktım kahve diye... Bolken sen kahve içme de, olmayınca kahve tiryakisi kesil... Boşuna dememişler, insanoğlu terstir, diye... Yalnız ben değil, başkaları da öyleydi. Ömründe kahve içmemiş olanlar bile, sanki âbuhayatmış gibi, işlerini güçlerini bırakıp karaborsada kahve aramaya düşmüşlerdi.

— Aman... Kahve mi? Nerde?... diye çığlık attım.

— İşe gitmek için, hiç bu kadar erken çıkılır mı evden!... Kahve almak için fiş dağıtılan yere gidiyoruz.

İçine düştüğüm kalabalığın arasında sürüklene yuvarlana kendimi bir gişenin önünde buldum. Gişedeki adama,

— Kahve! dedim.

— Ne kahvesi?

— Ne kahvesi olursa... Ama Brezilya kahvesi varsa daha iyi...

— Sen deli misin be… Burası, numaralı tribün gişesi… Bir bilet on lira…

Dünyada böyle rezalet olur mu? Elin fakir fıkarasını sen kahve dağıtılıyor diye kandır, kuyruğa sok, sonra da zorla maç bileti aldır. Dönecek oldum. Arkamdan itmeye, önümden kakmaya, sırtıma vurmaya, «Haydi ulan!» diye bağırmaya başladılar. Bedavadan dayak yiyorum. Geri dönemiyeceğimi anlayınca,

— Allah cezasını versin! Dedim. Başımın gözümün sadakası olsun. Ver surdan bir bilet!

Niyetim, bileti aldıktan sonra dönüp, ordun savuşmaktı.

Yok yurttaşlar, yok… Dönüp gitmek olası değil. Yumrukluyorlar, söğüyorlar, döğüyorlar. İlle ileri gideceksin, dönmek yok. Bize askerlikte bir marş öğretmişlerdi:

«Ölmek var, var, var var,
Dönmek yok, yok, yok, yok.
Döner isek biz, namus bize ar olsun!»

Buradan da dönülmüyor. Kapıdan içeri zorla girdim. Girmedim, soktular. Patron kızarsa, söylerim.

«Erkeksen, sen gel de bu kalabalıktan çık bakalım!» derim, «Ben değil, Zâloğlu Rüstem olsa buradan geri dönemez. Bu, benim hayatımda ilk stadyoma gidişim, ilk maç seyredişimdi. Ne takımları biliyorum, ne oyuncuları.. Gözüm oyunculardan değil, seyircilerde. Yanımda altmış yaşlarında gösteren bir adam vardı. Herhalde o da benim gibi zor kuvveti ile buraya gelmiştir, diye düşündüm. Üstelik karısı, kızı, oğlu da yanında. Adamla lâf atmaya başladık. Meğer o da bir başka dertli imiş. Adı Affan. Dar gelirli bir memurmuş. Allah bağışlasın, onsekizinde,

kapı kanadı gibi bir oğlu, bir de onaltısında lokum gibi kızı var. Affan bey maç merakını şöyle anlattı:

— Fitbolden mitbolden anlamam. Müddet-i hayatımda ayağıma top değmedi. Bende bu merak altmıştan sonra başladı. Bak evlâdım, nasıl oldu? Hayat şartları, malûmu âliniz, çok ağır. Evdekilere bunu anlatamıyorum. Oğlan haylaz... Çalışmaz, mektebe gitmez, bir iş tutmaz, haytanın biri... Kız desen kendi havasında. Refikayı sorma, o da başka bir âlem. Ne yoktan anlarlar, ne vardan. Ne söylesem bir kulaklarından girer, bir kulaklarından çıkar. Kellim kellim lâ yenfa... Zâtıâliniz olsanız ne yaparsınız? Nush ile uslanmayanı etmeli tekdir, tekdir ile uslanmayanın hakkı kötektir... Basarsınız sopayı... Benim de buna hâlim, mecalim yok. Oğlan izbandut, kız cıva, hanım desen lenduha... Te'dip etmeye kalksam, beni tahta kurusu gibi parmaklarının arasında eziverecekîer. Bendeniz de çıkar yolu, futbol maçlarında buldum. Maa-aile maçlara gidiyoruz. Bi defa bilet alırken gişe önünde itişip kakışmaktan perişan oluyorlar. Sonra efendim, var olsunlar, elleri dert görmesin, polislerimiz de coplarla bir temiz dövüyorlar. İyi mi? Ondan sonra da efendim, kapıdan girerken de bir dalaşma başlıyor. O zamana kadar zati refika pestile dönüyor, kerimenin de pastırması çıkıyor. Kalıyor bi ayakta, oğlan. O da, maçı seyrederken bir hır çıkıyor, bir temiz dayak yiyor. Arada bendeniz de birkaç cop, sille, tokat darbesine mâruz kalıyorsam da, eh bu kadarına da katlanıyorum mîrim. Sonra maç dönüşü, otobüste, dolmuşta da, kazara sağlam kalmış yerlerimiz varsa, onlar da hurdahaş oluyor. Turşu gibi, eve dönüyoruz. İşte böyle hazret... Bu suretle efrad-ı aileden intikamımı alıyorum. Yoksa a efendim, fitbolden mitbolden vallahi de, tallahi de bi şiycik anladığım yok.

Affan beyin anlattıkları büsbütün merakımı çekti. A

caba öteki yurttaşlar maça neden gelmişlerdi? Maçın ba şındanberi boyuna kuyruk sokumumu tekmeleyen arkamdaki adama döndüm. Bu Karadenizli bir yurttaştı.

— Hangi takımı tutuyorsunuz? diye sordum.

—- Taçim maçim tutmeyrum, dedi, siftah celdum. Haçan pizum hemşeruler haftanin bir cunu puriya celeyler, altı cun de kayfede şamatasuni yapeyler. Tuştum merage, o yüzden celtum puraya...

— Maçı nasıl buludunuz?

— Temintenperi pagayrim pagayrim, bişey agnamayrim. Haçan o topa furtun furtun, madamçi furtun, niye argasından koşaysun? Madamçi arkasından koşacaysun, ne temuye fureysun?...

Tam o sırada top kaleye girmişti. Maçtan birşey anlamadığını söyleyen Karadenizli yurttaş, heyecandan kuyruk sokumuma samimi bir tekme daha indirip,

— Koool!... diye hopladı, yaşasın pizim uşaglar!...

Az ilerde, püskül kaşlı, gaga burunlu, pis bıyık, gözleri fildır fildır, elliyi aşkın bir adam vardı. Sahada dönen topla ilgilenmiyor, başka yerlere bakıyordu.

— Siz de meraklısınız galiba!... dedim.

Şu cevabı verdi:

— İlle özzümün merragı, topa değil topçuyadı.

— Öyleyse bu maçlardan zevk almazsınız...

— Yok... Özzüm estetik zevcim için celirim. Topa bahmirem, topçuyu seyredirem.

Oturduğum yerden kalktım. Yaşlı bir hanımefendi de heyecana gelmiş, bağırıp duruyordu. Altmışına merdiven dayamış, belli ki gün görmüş bir hanım. O da maç merakını şöyle anlattı:

— A evlâdım... Benim artık fıtbıllık hâlim mi kalmış. Benim derdim başka. Ben maçlara yazın giderim. Sebebi de malûm. Yaz oldu muydu, muslukların suyu ke-

silir, İstanbul Kerbelâya döner. Ben de, nâapîîm, çoluğu çocuğu toplar, maça giderim. Her birinin eline bir şişe veririm. Kendim de damacana mı olur, teneke, kova mı olur, elime bi kap alırım. Allah razı olsun itfaiyeden... Oyun yerinin kapısında birikenleri dağıtmak için üstlerine hortumnan gürül gürül su sıkarlar. İki aralık hem çoluğu çocuğu şakır şakır yıkarım, hem de kap kaçağımızı suynan doldururuz, efendim... Çocuklar da oyunu seyreder. Maça verdiğimiz para, dışardan şişeynen su almaktan daha ucuza geliyor. Yoksa evlâdım, bu yaştan sonra, benim bööóle minasebetsiz yerlerde ne işim var?

Eski tanıdıklardan, Kalbur Belma'yı orda görmiyeyim mi!…

— Kız, sen ne arıyorsun maçta? dedim.

— Kuzum, maça filân boş ver... dedi. Sen benim yabancım değilsin. Suaygırı Adnan'ı tanırsın. Bir zamanlar ona tutuldum. Senelerce onun peşinde, denizden çıkmadım. Adnan, lâkabına lâyık diyilmiş. Ondan sonra... Galatasaraylı Koç Haydar... O da öyle, burulmuş koçtan farkı yok. Şimdi de Fenerli Dal Hayri'nin peşinde maçtan maça koşuyorum. Ama sana bişiy söyliyim mi, bu sporcuların gösterişlerine, kalıplarına, kıyafetlerine bakma. Hepsini denedim, iş yok... Arkadaşlar şimdi mevlit partileri yapıyorlar. Hocalarla hafızları methede ede bitiremiyorlar. Bundan sonra, tövbekar olup, imam, hafız dolaşacağım. Yoksa maçta filân işim ne?

Maçı üzgün bakışlarla seyreden bir yurttaşa döndüm:

— Siz, herhalde, yenilen takımı tutuyorsunuz, üzgünsünüz!..

Meğer o da dertliymiş:

— Beyle irezilik görmedim bilâder... Şurdan geçiyordum, galabanın arasına gatıştım. İte gaha zoru-

nan içeri tıhdılar. Ecele işim de varidi. Şu oğlanların halına bahıyom da, vallaha yöreğim sızlıyo... Bu ne kepazelik canım. Melmekât evlâdına yazıh değel mi? Bi meşin parçası içün, birbirlerini girip geçiriyorlar. Gısmet olup şurdan sağ salim çıharsam, ahdettim, hepisine birer meşin alacağım. Oynayıp yatsınlar.

Alâaddin beyin yaşından başından hiç umulmaz. Hayatta mağdur olmuş, feleğin çiftesini yemiş bir zavallı. Başta hangi partinin iktidarı olursa olsun Alâaddin Bey her zaman, hepsine amansız muhaliftir. Onun için kendisine Müzmin Muhalif lâkabı takılmıştır. Bastonuna dayana dayana gider, hiçbir maçı kaçırmazmış. O da maç hastalığını şöyle anlatıyor:

— Doğrusu, on senedir hiçbir maçı kaçırmam. Siz, o maçlara gelen binlerce kişiyi, maç seyretmeye mi geliyor sanıyorsunuz? Şaşarım aklınıza... Allah sizi inandırsın, bu kadar zamandır maçlara giderim, daha hangi takım, hangi takımla maç yapıyor, bilmem. Emin olun, seyircilerin çoğu da benim gibi. Biz oraya, rahat rahat bağırıp çağırmaya, içimizi dökmeye gideriz. Dilediğin gibi küfür et, istediğin gibi tenkid et, ağzına geldiği gibi bağır!.. Sahalarımızda hürriyet diz boyu... Bağır bağıra bildiğin kadar... Ne Basın Kanunu, ne Ceza Kanunu. Siz beni santrfor, yahut sağ içe mi küfür ediyor sanıyorsunuz? Yooo... Oyuncuların kimine bizim dairenin müdürü gözüyle bakarım, «Çüşşş!..» diye bağırırım. Meselâ hanıma kızmışımdır, beke «İneeek...» diye bağırırım. Terbiyesiz bir şoföre kızmışımdır, maçta, yallah gazoz şişesini hafin kafasına indiririm. Hiç olmazsa, hakemin kafasına bir baston vurur, rahatlarım. Yoksa mîrim, binlerce kişi, yirmiiki kısa donlu delikanlıyı seyretmek için bu kadar eziyete katlanır mı? Hep çektiklerimiz, hürriyet uğruna...

Maç bitmişti. Kalabalık, kapılara saldırdı. Mantarını patlatan şişeden bir keskin içki fışkırır gibi, insanlar kapılardan fışkırıyordu. Stadyuma girerken ve maç sırasında, her nasılsa sağlam kalabilmiş birkaç zavallı organım da, kapıdan çıkarken yaralanıp zedelendi.

Bin zorlukla işime gidebildim. Arkadaşlar, patronun o gün maça gittiği için dayak yiyip yaralandığını, az önce, sargılar içinde geldiğini söylediler. Özel arabası olduğu için o, benden önce dönmüştü. Biraz sonra odacı, patronun beni çağırdığını söyledi. Gittim. Yüzü sarılı olduğu için suratının sertliğini göremiyordum.

— Siz işinize akşamüstü mü gelirsiniz, dedi, gece yatısına misafirliğe mi geliyorsunuz?

Hiç duymamış gibi,

— Fakat beyefendi, ne müthiş, ne zorlu bir maçtı bugünkü!.. dedim.

Sesi yumuşadı:

— Otur allâsen... Birer kahve içelim...

Odacıya, karaborsadan aldığı özel kahvesinden iki kahhe pişirtti. Mis kokulu kahvelerimizi karşılıklı içerken patron, maçın ayrıntılarını anlatmaya başladı. O günden sonra, onun en sevdiği adamı ben olmuştum. Çünkü, ben de onun tuttuğu takımı tutar görünüyordum.

DON LASTİĞİNİ UNUTMA

Sabahleyin evden çıkarken,

— Bak! dediler, üç sabahtır söylüyoruz, yine unutuyorsun, evde peynir kalmadı.

Üç sabahtır peynir ısmarlıyorlardı. Para olmadığı için alamıyordum. Akşam gelince soruyorlar:

— Hani peynir?

Ben, eski facia aktörleri gibi, şap diye elimi alnıma vurup,

— Tuuu! Unuttum! diyordum.

Artık işin kolayım bulmuştum. Bişey ısmarladılar mı, hiç reddetmez, «peki» der, akşama eve dönünce, hep «Tuuu! Unuttum!» numarasını yapardım.

Babam dalgayı çakmış. Üçüncü günü akşamı,

— Hani peynir? diye sordu. Ben yine elimi kaldırıp alnıma şaplatmaya götürürken rolün arkasını o tamamladı.

Yüzüme karşı,

— Tuuu! dedikten sonra odadakilere döndü, alaylı alaylı,

— Unutmuş! dedi.

Artık bu ihtardan sonra unutamazdım. Dördüncü sabahtı, tıraş olurken,

— Peyniri unutma! dediler.

— Peki, dedim.

Ayakkabılarımı giyiyordum:

— Sabun da kalmamış, al emi?

— Peki...

Merdivenden inerken bir çığlık yükseldi:

— Aaa! Şeker de bitmiş, sakın unutma!

— Peki peki...

Tam kapıyı çekerken yukarıdan bir haykırma:

— Ayol, hişşşt! Kahve, kahve!

— Ne olmuş kahveye?

— Bitmiş, al.

— Peki be!..

Kapıyı kapadım, besmele çekip sağ ayağımı eşikten atarken camı vurdular.

— Yine ne var?

— Ayol, acelen ne? Dur, kap vereyim, zeytinyağı da bitmiş...

— Peki, peki, pekiii...

Birkaç adım attım, pencereden seslendiler:

— Huuu, dur ayol, evde bir dirhem pirinç yok, akşama getir e mi?

— Pekiy...

Bu, her sabahki uğurlama törenidir.

Bu kadarla kalmaz, arkamdan kapılar, pencereler açılır, avaz avaz, direk direk, irili ufaklı, davudi, çatlak sesler yükselir:

— Huuu!...

Hay hûlar götürsün. Yedi mahalle ayağa kalkar. Komşular, pencerelerden, kapılardan fırlarlar.

— Ayol, ne var, ne oluyoruz?

— Don lâstiği al e mi?.. İyisi olsun! Sakın unutma!

— Beş numara lâmba şişesini unutma!

— Gazocağına fitil al!

Ben belediye memuru görmüş seyyar satıcı gibi can havliyle koşarım, koşarım ama, daha köşe başındayken arkamdan koşan çocuklardan biri kıstırır:

— Halam dedi ki...

— Ne dedi?

— Evde soğan da kalmamış, dedi.

— Sen halana de ki: Evde ne kalmışsa, onları söylesin, üst tarafını ben alırım.

İşte her sabah evden çıkışım böyledir. Tabiî kafam akşama kadar peynir, yağ, soğan, don lâstiği ile dolu...

Birgün yine böyle daireye geldim. Kafamın içi bakkal dükkânı gibiydi. Dünden kalan acele evrak vardı. Onları yazıp gönderdim. Biraz sonra müdür odaya geldi. Ama suratından düşen bin parça oluyor, burnundan soluyordu.

Bir kâğıt uzattı:

— Bu ne?

— Hiç... Evrak...

— Oku bakalım?

Elinden kâğıdı aldım, içimden okumaya başladım.

— Hızlı oku! diye bağırdı. Odanın içi daktilo kızlar, kâtipler, memurlar, iş takip eden yurttaşlarla tıklım tıklımdı. Okudum:

«Umum Müdürlük yüksek makamına ..... tarih ve..... sayılı emre cevaptır:

İvedilikle incelenmesi emir buyurulan ve üzerinde önemle durulan hususlar hakkında gerekli işlemler yapılarak aşağıda arzedilmiştir:

Kaşar peyniri hakkında fiatlar tarafımızdan yük-

sek görüldüğünden reddine ve don lâstiklerinin Mahrmıt-paşa'da seyyar satıcılardan tedarikiyle, köftelik ikiyüzelli gram sığır etinin, kasaba iki defa çektirilmesine, beş numara lâmba şişesinin geçen defaki gibi çatlak alınmamasına, sabun fiatlarının yüksekliği sebebiyle sabun köpüklerinin israf edilmiyerek, kahve telveleriyle birlikte tekrar kullanılmak üzere saklanmasının gerekli görüldüğünü ve bu hususta onaylanan genelge gereğince işlem yapılmak üzere yüksek emirlerinize arzolunur.»

— Bu ne, herif?! diye bir daha bağırdı.

Meğer ben ne haltetmişim. Masama gelen evrakı, kafam evden ısmarlanan öteberi ile dolu olduğu için, bakkal defterine çevirmişim.

Odada bir kahkaha koptu. Müdür,

— Bunu nasıl yazdın? dedi.

— Bilmem?

— Haydi sen yazdın, Şef bunu nasıl imzaladı?

— İşte bu rezalet! diye bağırdım.

— Haydi Şefin gözünden kaçtı, kalem amiri bunu nasıl havale etti?

— İşte bu rezaletin dikâlâsı!

— Diyelim ki, kalem âmirinin dalgınlığına geldi. Müdür Muavini de mi görmedi?

— İşte bu kepazeliğin daniskası! dedim.

Müdür bu sefer ağır ve düşünceli,

— Hepsine peki... Ben... nasıl oldu da.. bu yazıyı... Umum Müdürlüğe... yolladım? dedi.

— İşte bu...

Derken müdür birdenbire,

— Ne?! derdemez,

— İşte bu mükemmel.. dedim.

Müdür,

— Hepsini anladık, bu yazıyı okumadan, nasıl olur da, Umum Müdür Bakana gönderir? dedi.

Odadakiler, hep bir ağızdan,

— Ne? Eyvah! Hepimiz yandık! diye bağırdılar.

Müdür,

— Bereket versin, dedi, Umum Müdürün dalgınlığına gelmiş, evrakı Bakana gönderiyorum diye yanlış zarfa koyup, bir kadına yollamış!..

— Eeee!..

— Eeeesi var mı? Posta idaresi de kadına yazdığı zarfı bana, Bakana yazdığı zarfı da, kimbilir nereye... vermiş!

Hepimiz bir «Ohhh!» dedik, geniş bir nefes aldık.

Posta idaresinin aksaklığı olmasa, gazetelerde,

«Bütçede tasarruf maksadıyla 22 memur açığa çıkarılacak ve yerinle 300 yeui memur alınacak» diye bir havadis okuyacaktınız!..

(Bu hikâye, 1947'de Markopaşa'da çıkmış, bu kitabın üçüncü basımına alınmıştır.)

İÇİNDEKİLER

Sayfa

Koltuk 5
Adamı Zorla Deli Ederler 22
Vatan 31
Sporcu İnsanlarız Vesselam 39
Kuyruk 47
Kaç Dişli 57
Gübre Kralı 66
Operatörler Kongresi 71
Tekme Yumruk 77
Emetli Memet 84
Ya Kadın Olsaydım 89
Belediye Başkanı Olmuşum 94
İlk ve Son Radyo 99
Güzellik Kraliçesi 105
Konserve Kutusu 110
Rahatsız Olma 117
Satış Meselesi 123
Bir Deli Kaçtı 129
Bir Günde Yedi Açılış 134
Ben Karışmam 140
Pazar Eğlencesi 144
Bir Memurun Masası 155
Hemşeriler Maçta 164
Don Lâstiğini Unutma 172

AZİZ NESİN'in bugüne değin yayınlanmış kitapları

Hikâyeler (31 Kitap)
Geriye Kalan (1948 tükendi)
Koltuk (Dördüncü basım)
Kazan Töreni (Dördüncü basım)
Toros Canavarı (ikinci basım)
Deliler Boşandı (Üçüncü basım)
Ölmüş Eşek (Döndüncü basım)
Mahallenin Kısmeti (Dördüncü basım)
İt Kuyruğu (Dördüncü basım)
Hangi Parti Kazanacak (Üçüncü basım)
Damda Deli Var (Beşinci basım)
Havadan Sudan (İkinci basım)
Fil Hamdi (Üçüncü basım)
Bay Düdük (Üçüncü basım)
Nâzik Âlet (İkinci basım)
Gıdıgıdı (İkinci basım)
Aferin (İkinci basım)
Yedek Parça (Dördüncü basım)
Kördöğüşü (İkinci basım)
Mahmut ile Nigâr (İkinci basım)
Gözüne Gözlük (İkinci basım)
Ah Biz Eşekler (Üçüncü basım)
Yüz Liraya Bir Deli (İkinci basım)
Bir Koltuk Nasıl Devrilir (İkinci basım)
Biz Adam Olmayız (Üçüncü basım)
Sosyalizm Geliyor Savulun (İkinci basım)
İhtilâli Nasıl Yaptık (Üçüncü basım)
Rıfat Bey Neden Kaşınıyor (İkinci basım)
Namus Gazı (Üçüncü basım)
Vatan Sağolsun (Üçüncü basım)
Monologlar (1948 - Oya Ateş takmaadıyla - tükenmiştir)
İnsanlar Uyanıyor

Romanlar (7 Kitap)

Gol Kralı (Dördüncü basım)
Kadın Olan Erkek (Tükenmiştir)
Erkek Sabahat (Tükenmiştir)
Saçkıran (Tükenmiştir)
Zübük (Altıncı basım)
Şimdiki Çocuklar Hârika (İkinci basım)
Düğümlü Mendil (1955 - Polisiye roman - Nuri Hayat takmaadıyla)

Anılar (3 Kitap)
Bir Sürgünün Anıları (Üçüncü basım)
Böyle Gelmiş Böyle Gitmez (Üçüncü basım)
Poliste

Masallar (2 Kitap)
Memleketin Birinde (Dördüncü basım)
Hoptrinam (Dördüncü basım)

Taşlama (1 Kitap)
Aziznâme (Üçüncü basım)

Fıkralar (3 Kitap)
Az Gittik Uz Gittik (İkinci basım)
Nutuk Makinesi (İkinci basım)
Merhaba

Oyunlar 8 Kitap)
Biraz Gelir misiniz? (İkinci basım)
Bişey Yap Met (İkinci basım)
Toros Canavarı
Düdükçülerle Fırçacıların Savaşı
Üç Karagöz Oyunu
Çiçu
Tut Elimden Rovni
Hadi Öldürsene Canikom

Cem Yayınevi, Türk Sanatçıları dizisinde, «Biz Adam Olmayız», «Damda Deli Var», «Vatan Sağolsun», «Toros Canavarı» ve «İnsanlar Uyanıyor»dan sonra Aziz Nesin'in altıncı kitabını sunuyor: «KOLTUK». Mizah ustamızın bu kitabını da gülerek ve düşünerek okuyacak, elinizden bırakmayacaksınız.

KARACA OFSET BASIMEVİ TEL.: 27 53 45

10 lira